

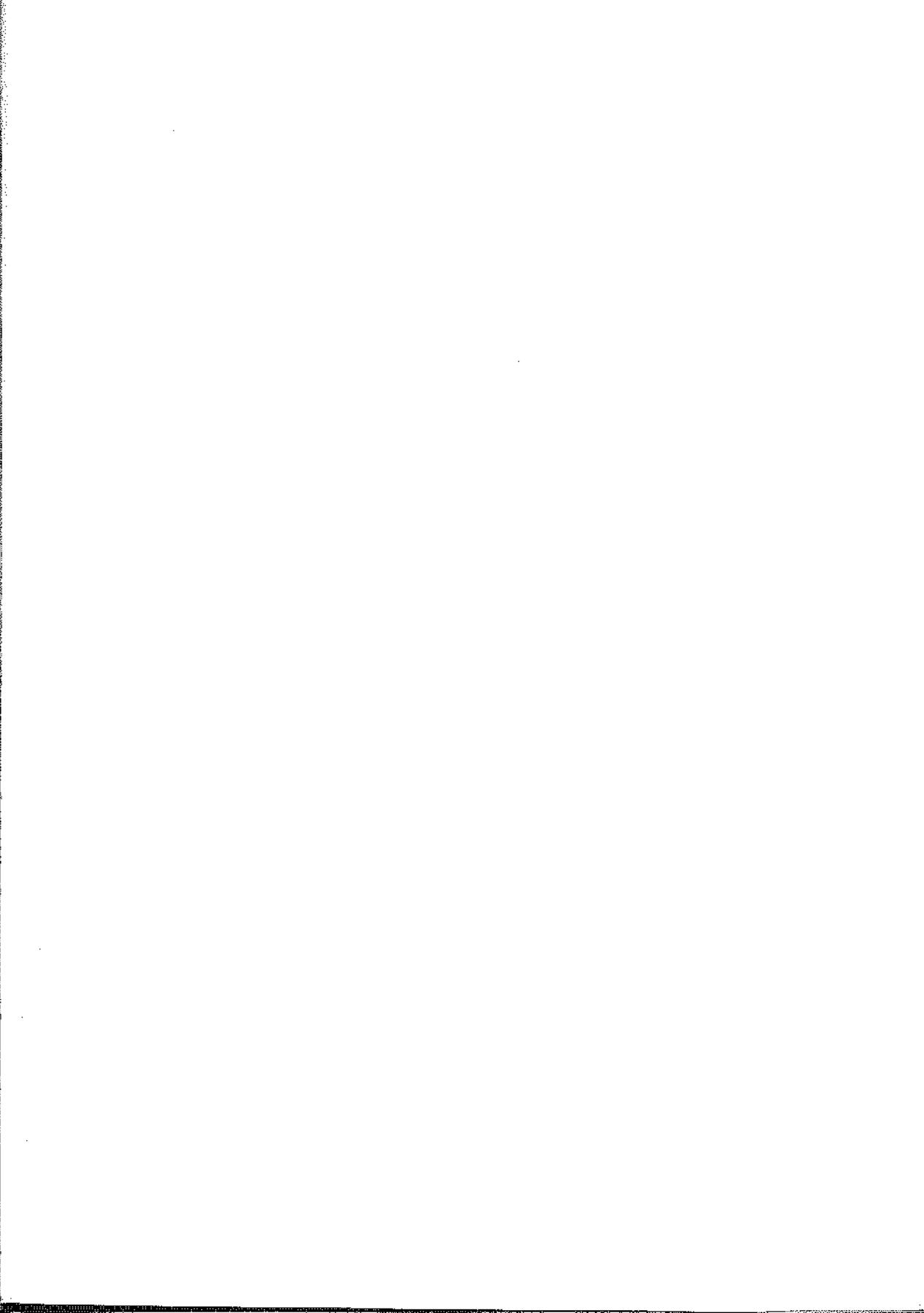
ΕΚΑ

ΕΡΓΑΤΟΥΠΑΛΛΗΛΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΘΗΝΑΣ

**ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
και
ΕΡΓΑΣΙΑ**

ΑΘΗΝΑ 1995

ΕΚΑ
ΕΡΓΑΤΟΥΠΑΛΛΗΛΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΘΗΝΑΣ

**ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
κατ
ΕΡΓΑΣΙΑ**

Επιμέλεια Έκδοσης:
Δρ. Χριστίνα Θεοχάρη - Μηχανικός Περιβάλλοντος
Υπεύθυνη Τμήματος Περιβάλλοντος ΕΚΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	Σελίδα
Έναρξη	1
Χρήστος Πολυζωγόπουλος	
Πρόεδρος ΕΚΑ	
Χαιρετισμοί	2
Εργασιακές Σχέσεις & Περιβάλλον στην Ε.Ε.	16
<i>Dr Eckart Hildebrandt</i>	
Εργασιακές Σχέσεις & Περιβάλλον στην Ελλάδα	18
<i>Δρ Χριστίνα Θεοχάρη</i>	
Η υγεία των εργαζομένων και οι επιπτώσεις από την αλληλεπίδραση εργασιακού	
και ευρύτερου περιβάλλοντος	28
<i>Δρ Χρήστος Χατζής</i>	
Διασύνδεση Εργασιακού και Ευρύτερου περιβάλλοντος.....	42
<i>Ηλίας Μπανούτσος, M.Sc.</i>	
Συμπεράσματα περιπτωσιολογικών μελετών στις εργασιακές σχέσεις και το περιβάλλον.	47
<i>Kees Le Blansch</i>	
Τράπεζα Συζήτησης	51

CONTENTS

	Page
Preface	
Opening Speech by <i>Chr. Polyzogopoulos</i>	1
Salutations	2
Industrial Relations and the Environment in the European Union..... <i>Dr Eckart Hildebrandt</i>	16
Industrial Relations and the Environment in Greece..... <i>Dr Christina Theochari</i>	18
The effects from the interaction between the working and the outdoor environment on employees' health	28
<i>Dr Christos Chatzis</i>	
The connection between the working and the outdoor environment	42
<i>I. Banoutsos, M.Sc.</i>	
The results of some case studies on Industrial Relations and the Environment	47
<i>Kees Le Blansch</i>	
Round Table.....	51

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τα τελευταία χρόνια μπάρχει τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, μία διαρκώς αυξανόμενη αναγνώριση της ανάγκης για την προσέγγιση της βιώσιμης (αειφόρου) ανάπτυξης, σε μία ευρύτερη οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική προσποτική, όπου ζητήματα κρίσιμης σημασίας, προσεγγίζονται ολοκληρωμένα σε πλαίσιο ισορροπίας.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση τίθενται ουσιαστικοί και αλληλοδιαπλεκόμενοι βασικοί στόχοι σε σχέση με τις μελλοντικές πολιτικές της Ένωσης που αφορούν στην αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων, την δημιουργία μιας μη πληθωριστικής και περιβαλλοντικά συμβατής ανάπτυξης, τα υψηλά επίπεδα απασχόλησης, την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και της ποιότητας ζωής και την οικονομική και κοινωνική ουνοχή ανάμεσα στα κράτη μέλη.

Το 5ο Πρόγραμμα για το περιβάλλον της Ε.Ε., πρόγραμμα πολιτικής και δράσης, ορίζει ως πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης:

«τις πολιτικές και στρατηγικές που διασφαλίζουν την συνέχιση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης χωρίς να απειλείται το περιβάλλον και οι φυσικοί πόροι, από την ύπαρξη των οποίων εξαρτάται η συνέχιση της ανθρώπινης δραστηριότητας και η ανάπτυξη.»

Οι πολιτικές πηγαίνουν ανάπτυξης απαντούν ταυτόχρονα στις ανάγκες για προστασία του περιβάλλοντος και την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων και θα αποτελέσουν τον κορμό για τις άλλες πολιτικές. Οι πολιτικές αυτές ως εκ του χαρακτήρα τους αποτελούν ένα δυναμικό όσο και ευέλικτο εργαλείο που οδηγεί σε δράση την κοινωνία, δίνοντας έμφαση στην ποιοτική ανάπτυξη και την ενίσχυση μακροπρόθεσμα των οικονομικών επιδόσεων και της ανταγωνιστικότητας.

Η βιομηχανία και μέρος του τομέα των υπηρεσιών συγκαταλέγονται ανάμεσα στους παράγοντες κλειδιά στην προσπάθεια προσέγγισης της αειφόρου ανάπτυξης. Η σημασία τους δεν συνδέεται μόνο με τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις αλλά και με την οικονομική τους δυναμική καθώς και εκείνη που αφορά στην απασχόληση όπως επίσης και στην δυνατότητά τους να επιδρούν στις καπανδριτικές συνήθειες.

Η επιτυχής εφαρμογή της νομοθεσίας που αφορά στα πιο πάνω, περνά μέσα από την ύπαρξη ενός υψηλού επιπέδου περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και γνώσης τόσο στη βιομηχανία όσο και στο πλατύ κοινό. Αυτό προϋποθέτει την ύπαρξη περιβαλλοντικής αγωγής και εκπαίδευσης τόσο στο χώρο της παιδείας όσο και στο χώρο της παραγωγής. Η εκπαίδευση στο χώρο της παραγωγής αφορά όλους τους εμπλεκόμενους δηλαδή τους εργαζομένους.

Πέραν της εκπαίδευσης και της ενημέρωσης προβάλλει αδήριτη η αιγάκη της ενίσχυσης των θεσμών, που διασφαλίζουν την ποιότητά του εργασιακού και του ευρύτερου περιβάλλοντος, μέσα από την λήψη μέτρων που αφορούν στην σταδιακή μετατροπή σε περιβαλλοντικά συμβατή της παραγωγικής διαδικασίας ή της παροχής υπηρεσιών. Στο σημείο αυτό πρέπει να υπάρχει μέριμνα για την μη απαξίωση μέρους του εργατικού δυναμικού από την εισαγωγή νέων καθαρών τεχνολογιών μέσω της έγκαιρης κατάρτισής του.

Μιλώντας για αειφορία στην παραγωγή διαφαίνεται καθαρά η εμπλοκή των δύο πλευρών δηλαδή των εργαζομένων και των εργοδοτών. Οι δύο αυτές ομάδες συναντώνται στο χώρο των εργασιακών σχέσεων. Είναι λοιπόν φυσικό η οποιαδήποτε συμφωνία σε θέματα που αφορούν στις παραμέτρους που ορίζουν την αειφόρο ανάπτυξη και τα οποία αναφέρονται στις δύο πλευρές της παραγωγής, να αποτυπώνονται στο

πλέγμα των εργασιακών σχέσεων που εγκαθιδρύονται ανάμεσα στους κοινωνικούς πρωταγωνιστές και οι οποίες διαμορφώνονται μέσα από την νομοθεσία, τις συλλογικές συμβάσεις και συμφωνίες.

Μέχρι τώρα σε επίπεδο ποιότητας περιβάλλοντος στις εργασιακές σχέσεις γινόταν αναφορά μόνο στο εργασιακό περιβάλλον και πιο συγκεκριμένα στην Υγιεινή και Ασφάλεια. Η θεώρηση όμως μόνο του εργασιακού περιβάλλοντος και μάλιστα μόνο σε θέματα Y&A είναι παρωχημένη, ελλειπής και αναποτελεσματική, ικανοποιούσε όμως την λογική μιας εποχής και έτσι αποτυπώθηκε στην υπάρχουσα νομοθεσία.

Σήμερα καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε πολυπλοκότερες καταστάσεις που αφορούν στην αδιαμφισβήτητη συνέχεια του εργασιακού με το ευρύτερο περιβάλλον. Κάποια στιγμή τέθηκε το ερώτημα πως αυτά τα ζητήματα θα αποτελέσουν κοινό τόπο για τις δύο πλευρές της βιομηχανίας και προκειμένου να δοθεί απάντηση ξεκίνησε το 1990 με πρωτοβουλία του Ιδρύματος για την Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας μία ερευνητική μελέτη με θέμα: «Εργασιακές σχέσεις και περιβάλλον».

Για τον σκοπό αυτό σχηματίστηκε ένα δίκτυο από ερευνητές αρχικά από πέντε χώρες το οποίο στη συνέχεια διευρύνθηκε με την συμμετοχή 10 χωρών της Ε.Ε. και της Αυστρίας. Η Ελλάδα ήταν ανάμεσα στις χώρες που συμμετείχαν (ΕΚΑ).

Η έρευνα είχε σκοπό την καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης και τις διαφαινόμενες προσποτικές σε σχέση με το πως οι εργασιακές σχέσεις και οι συμβαλλόμενοι σ' αυτές, δηλαδή οι εργοδοτικές οργανώσεις, τα συνδικάτα, τα συμβούλια εργαζομένων και οι εργαζόμενοι μπορούν να συμβάλουν στην πρόληψη και άμβλυνση των περιβαλλοντικών προβλημάτων από τις παραγωγικές δραστηριότητες.

Τα αποτελέσματα των εθνικών μελετών έδειξαν ότι η κατάσταση που επικρατεί διαφέρει αισθητά από χώρα σε χώρα και σ' αυτό συμβάλλουν παράγοντες που άπονται της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, των οικονομικών δυνατοτήτων, της δυναμικής που έχει η περιβαλλοντική πολιτική σε κάθε χώρα.

Αναδείχθηκε ο καθοριστικός ρόλος των εκπροσώπων των εργαζομένων να διεκδικήσουν, προωθήσουν, αναπτύξουν και παρακολουθήσουν ένα σύστημα εργασιακών σχέσεων που εμπειρίζει περιβαλλοντικά αιτήματα. Το ίδιο ισχύει και για τις εργοδοτικές οργανώσεις αν δηλαδή προτίθενται να δεχθούν, αναπτύξουν, εφαρμόσουν και παρακολουθήσουν το ίδιο θέμα.

Οι διαφαινόμενες τάσεις είναι πως τα ζητήματα του ευρύτερου περιβάλλοντος όπως και παλαιότερα τα ζητήματα Y&A θα ενταχθούν στο πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων και αυτό το επιβεβαιώνουν οι θετικές εμπειρίες σε εθνικό, περιφερειακό, κλαδικό και επίπεδο επιχείρησης σε μία σειρά χωρών.

Στο μεταξύ τα αρχικά ευρήματα της μελέτης έρχονται να επιβεβαιώσουν μία σειρά νέων θεσμών όπως το eco-audit, το eco-labelling, η θέσπιση περιβαλλοντικών όρων, οδηγίες που αφορούν σε δραστηριότητες που εμπειρίζουν κινδύνους (Οδηγία Seveso) κλπ, στην εφαρμογή των οποίων καλούνται να συμβάλουν επιχειρήσεις και εργαζόμενοι και που δικαιώνουν την χρησιμότητα της ύπαρξης ενός πλαισίου συμφωνίας ανάμεσα στις δύο πλευρές της βιομηχανίας με στόχο την αποτελεσματική προσέγγιση μιας συμβατής με το περιβάλλον ανάπτυξης.

Ένα επιπλέον στοιχείο που ενισχύει τις παραπάνω απόψεις αποτελεί η συμπεριληφθη στην ΕΓΣΣΕ 1994-95 άρθρου, όπου προβλέπεται η σύσταση μικτής επιτροπής από εκπροσώπους των συμβαλλομένων μερών για την επεξεργασία πορίσματος σε σχέση με το περιβάλλον.

Χρήστος Πολυζωγόπουλος
Πρόεδρος ΕΚΑ

ΕΝΑΡΞΗ**ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΟΛΥΖΩΓΟΠΟΥΛΟΣ****Πρόεδρος ΕΚΑ**

Κύριε Υπουργέ, αγαπητοί προσκεκλημένοι, φίλοι ειστηγητές, εκπρόσωποι συνδικαλιστικών οργανώσεων και ιδιαίτερα της Γενικής Συνομοσπονδίας, φίλοι εκπρόσωποι των εργοδοτικών οργανώσεων.

Κατ' αρχήν θέλω να σας καλωσορίσω στην σημερινή συνάντηση εργασίας του ΕΚΑ, με θέμα: "Περιβάλλον και Εργασία".

Θα προσπαθήσουμε σήμερα να προσεγγίσουμε τους τρόπους αλληλεπίδρασης περιβάλλοντος και εργασίας, αλλά και τους τρόπους αποτύπωσης της σχέσης περιβάλλοντος και εργασίας κατά κύριο λόγο στο πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων.

Είναι ένα εγχείρημα δύσκολο άλλο τόσο και αναγκαίο.

Οι δυσκολίες απορρέουν από το γεγονός ότι οι προμηθείς βρίσκονται πάντα σε μειονεκτικότερη θέση από τους επιμηθείς αλλά το συνδικαλιστικό κίνημα δεν επιτρέπεται να συγκαταλέγεται στους επιμηθείς.

Το Περιβάλλον είναι το πρόβλημα του σήμερα και όσων "αύριο" ακολουθήσουν. Είναι η πρόκληση και το στοίχημα επιβίωσης στον 21ο αιώνα που ανατέλλει.

Το περιβάλλον σε όλες τις διαδικασίες του έχει άμεση ή έμμεση, φανερή ή άδηλη σχέση με τον κόσμο της εργασίας. Και όταν λέμε "κόσμος της εργασίας" εννοούμε όλο το φάσμα των ζητημάτων που άπτονται τόσο των συνθηκών παραγωγής και εργασίας, δύο και των συνθηκών διαβίωσης των εργαζομένων.

Θεωρώ αυτονόητο το γεγονός ότι τα συνδικάτα και οι εργαζόμενοι δεν ασχολούμαστε με την ποιότητα των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας παρεπιπτόντως, αλλά διότι κατανοούμε την απόλυτη ανάγκη εξανθρωπισμού της εργασίας πέρα από οποιαδήποτε άλλη αιτιολόγηση τεχνικού ή διαχειριστικού χαρακτήρα.

Είναι και πρέπει να είναι η διαρκής μας στόχευση. Υπάρχει όμως πάντα μία απόσταση ανάμεσα στο επιθυμητό και το εφικτό και θα μπορούσε κανείς να επικαλεσθεί την οικονομική συγκυρία, την ύφεση και πολλά άλλα προβλήματα που δρουν σε βάρος της εφικτότητας σ' αυτά τα θέματα.

Η πραγματικότητα όμως είναι αποστομωτική.

Τα περιβαλλοντικά προβλήματα οδηγούν μία κούρσα με πρωτόγνωρους ρυθμούς φθοράς και επιδείνωσης.

Η αντιμετώπισή τους και κατά συνέπεια η άμβλυνση των επιπτώσεών τους απαιτεί δράση. Οχι όμως δράση για την δράση χωρίς στόχευση. Αυτού του ειδούς δράση είναι χρήσιμη στην πρώτη φάση μίας ενέργειας, για να γίνει γνωστό το θέμα, να ευαισθητοποιηθεί ο κόσμος κ.λ.π.

Μετά χρειάζεται η τεκμηριωμένη πληροφόρηση που έχει προκύψει από μελέτες, ακόμη η θεωρητική προσέγγιση ίσως και με αντιτθέμενες απόψεις και παράλληλα η θεσμική αποτύπωση με την πρόβλεψη των αναγκαίων μηχανισμών ελέγχου και των υποδομών για την υλοποίησή της.

Χωρίς διάθεση να περιαυτολογήσουμε στο ΕΚΑ αναπτύξαμε δράση ενημέρωσης στα ζητήματα περιβάλλοντος και Υγιεινής και Ασφάλειας της εργασίας, εκδίδουμε το έντυπο "ΔΡΑΣΗ" και βλέπουμε με χαρά 2 ρυθμίσεις ιδιαίτερα ενθαρρυντικές. Η μία αφορά στην ΕΓΣΣΕ 1994-'95 και την πρόβλεψη Επιτροπής για την έκδοση κοινού πορίσματος για το περιβάλλον και η άλλη αφορά στο ΠΔ εναρμόνισης με την οδηγία πλαίσιο για την Υ και Α όπου γίνεται λόγος για πρώτη φορά για

την διασύνδεση του εργαστακού με το ευρύτερο περιβάλλον.

Οι εργασιακές σχέσεις είναι ένας ιδιαίτερα ευαίσθητος τομέας της δράσης μας και ειδικά στην σημερινή συγκυρία των διαρκών και ποικίλων ανακατατάξεων.

Είναι όμως και ένας τομέας που μπορεί να εμπλουτισθεί σε τρόπο που να ανταποκρίνεται στο πολυδιάστατο του χαρακτήρα των αναγκών και αιτημάτων των συμβαλλομένων.

Η αειφόρος ανάπτυξη και οι μεταβολές που προϋποθέτει στον τρόπο του "σκέπτεσθε" και του "πράπτειν" ούτε απλή υπόθεση είναι, ούτε βέβαια υπόθεση ορισμένων. Είναι υπόθεση της κοινωνίας που θα κληθεί να πληρώσει το τίμημα, αλλά και να απολαύσει τα θετικά αποτελέσματα εφ' όσον υπάρξουν.

Το συνδικαλιστικό κίνημα οφείλει να προστατεύσει τους εργαζόμενους από τις αρνητικές επιπτώσεις, όχι μετατρέπομενο το ίδιο σε άρνηση, αλλά συμμετέχοντας ενεργά με τρόπο που τίποτα να μην αποφασίζεται ερήμην του, και με την παρουσία του να συμβάλει στον κοινωνικό χαρακτήρα των όποιων ρυθμίσεων.

Είναι αλήθεια ότι προσεγγίζουμε με δειλά βήματα γιατί έχουμε να αντιπαλέψουμε:

- τις ιδεοληψίες
- τις αναστολές
- τις αντικειμενικές δυσκολίες

Οι ιδεοληψίες είναι εκείνες που θέλουν το συνδικαλιστικό κίνημα σε "παραδοσιακές διεκδικήσεις" και θεωρούν οποιαδήποτε άλλη διεκδίκηση ότι δρα σε βάρος της βασικής του δηλαδή αυτής του "μεροκάματου".

Το συνδικαλιστικό κίνημα όμως είναι ένας ζωντανός οργανισμός που αλλοίμονο αν δεν αντιλαμβάνεται τις σύγχρονες ανάγκες και ίδιως εκείνες που δεν αντισταθμίζονται με κανένα "μεροκάματο" όσο και αν είναι αυτό υψηλό.

Αναφέρομαι στις συνθήκες εργασίας, στην υγεία και στην ασφάλεια του εργαζόμενου μέσα και έξω από τον εργασιακό του χώρο.

Οι αναστολές οφείλονται στην άγνοια των νέων δεδομένων αλλά και των κινδύνων και είναι δικαιολογημένη ως ένα βαθμό, πρέπει όμως να καταπολεμηθεί με όλα τα μέσα. Το ΕΚΑ προσπαθεί είτε μέσα από το έντυπό του, είτε με σεμινάρια να συμβάλει στην ενημέρωση των εργαζομένων. Από κει και πέρα χρειαζόμαστε τεκμηρίωση που τα συναφή Ινστιτούτα πρέπει να μας παράσχουν.

Τέλος, οι αντικειμενικές δυσκολίες απορρέουν από την πραγματικότητα και αφορούν όλο το κοινωνικό γίγνεσθαι.

Θέλουμε να πιστεύουμε ότι σε πείσμα των αντιξοοτήτων, οι προσπάθειές μας θα ευοδωθούν, πρωτίστως διότι το συνδικαλιστικό κίνημα είναι εν δυνάμει ο βασικός μοχλός για την κοινωνία.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΚΟΥΛΑΡΙΚΗΣ

Υπουργός Εργασίας

Αξιότιμοι κυρίες και κύριοι, κύριε Πρόεδρε,

Θα πρέπει να χαιρετήσω με ικανοποίηση την σημερινή εκδήλωση του ΕΚΑ γιατί είναι ίσως από τις πιο θετικές ενέργειες οι οποίες γίνονται και οι οποίες αφορούν στο θέμα της εργασίας και του περιβάλλοντος.

Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια της σημερινής δύσκολης ζωής που διέρχεται η κοινω-

νία δχι μόνο στη χώρα μας, αλλά και γενικότερα από την επιβάρυνση αυτού του περιβάλλοντος, τέτοιες πρωτοβουλίες νομίζω ότι αξίζουν να επισημανθούν σαν θετικές προσπάθειες προς κάπι το καλύτερο.

Η τεχνολογική και επιστημονική επανάσταση τέκνα της βιομηχανικής κοινωνίας αποτέλεσαν τα μέσα και τον τρόπο παρέμβασης και επίδρασης του σκεπτόμενου ανθρώπου στην φύση και στην κοινωνία.

Η κινητήρια όμως δύναμη στην ανάπτυξη και την χρήση της τεχνολογίας και επιστήμης, ήταν και είναι η ανθρώπινη εργασία. Η συνειδητή δηλαδή και σκόπιμη δραστηριότητα του ανθρώπου που έχει σαν στόχο την ικανοποίηση των αναγκών και των συμφερόντων του.

Αυτό όμως που ξεκίνησε ως θαύμα και αποτέλεσε τον πυρήνα της προόδου και ανάπτυξης της ανθρωπότητας, με ταχύτατους ρυθμούς, μετατράπηκε στον οικολογικό εφιάλτη που σήμερα ζούμε όλοι μας.

Η εκμετάλλευση της φύσης πέρασε μέσα από την εκμετάλλευση του ανθρώπου και της εργασίας του διαστρεβλώνοντας έτσι, το όραμα της ελευθερίας, της ισότητας και της αδελφότητας που ευαγγελίστηκαν οι μεγάλοι επαναστάτες και οι μεταρρυθμιστές της Γαλλικής Επανάστασης.

Συμφέροντα που κυριάρχησαν στα οράματα του λαού, αδιαφόρησαν τόσο για τον άνθρωπο όσο και για το περιβάλλον. Η αλόγιστη εκμετάλλευση των φυσικών πλουτοπαραγωγικών πηγών, σε συνδυασμό με την συνεχή υποβάθμιση της ποιότητας της ζωής του ανθρώπου στην πόλη, έχει σήμερα ως αποτέλεσμα η ανθρωπότητα να είναι αναγκασμένη να δίνει αγώνα επιβίωσης προσπαθώντας να αποφύγει τα αποτελέσματα των δικών της επιλογών.

Το κριτήριο που συνεχίζει να καθορίζει τις πιθανότητες επιβίωσης και ποιότητας της ζωής είναι η διαφορά μεταξύ των πλούσιων και φτωχών, των δυνατών και των αδυνάτων, των ολίγων προνομιούχων και των πολλών μη προνομιούχων.

Έτσι η τρομακτική καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος για κερδοσκοπικούς λόγους, είναι αποτέλεσμα της άγριας και ασυνείδητης εκμετάλλευσής του.

Οι ασφυκτικές πόλεις που φιλοξενούν τις στρατιές των ανέργων και των περιθωριοποιημένων, μαζί με τα εκατομμύρια των εργαζομένων που ζουν στις υπανάπτυκτες περιοχές και που αγωνίζονται να διατηρούν την φυσική και την πνευματική τους υγεία, είναι αποτέλεσμα της συσσώρευσης ενός φτηνού εργατικού δυναμικού που προσφέρεται προς εκμετάλλευση.

Τα εργοστάσια και τα γραφεία που έχουν πλέον μετατραπεί σε εργαστήρια που πιστοποιούνται οι επιδράσεις των ουσιών της τεχνολογίας και της συστηματοποίησης της παραγωγής στον ανθρώπινο οργανισμό, είναι αποτέλεσμα της αδιαφορίας του κεφαλαίου προς την εργασία και της συνεχούς υποβάθμισής του από αυτό.

Έτσι οι απελευθερωτικοί δημιουργοί και η παραγωγική δυνατότητα της ανθρώπινης εργασίας μετετράπηκε από το σύστημα εκμετάλλευσής τους σε δύναμη που αντί να απελευθερώνει τον άνθρωπο τον υποδουλώνει στα αποτελέσματα των δικών τους επιτευγμάτων. Επιτεύγματα που δεν φέρνονται όμως την σφραγίδα της προόδου, αλλά συγχρόνως σποτελούν παγίδες για το οικολογικό μέλλον της ανθρωπότητας.

Η καταμερισμένη, αποειδικευμένη μονότονη και αλλοτριωμένη εργασία, αντικαθιστά με τον ευκολότερο τρόπο τα υποκείμενά της και τα ρίχνει στις στρατιές των ανέργων. Η αδιάφορη και χωρίς δημιουργικότητα εργασία, γίνεται αντικείμενο εκ-

μετάλλευσης κρατώντας συγχρόνως τους εργαζόμενους σε μία ομηρία επιβίωσης.

Αυτή η εργασία που τείνει να γίνει δουλεία και που τα υποκείμενά της δεν έχουν την ευθύνη της παραγωγικής τους δραστηριότητας, είναι εργασία που υπηρετεί τα συμφέροντα και τις επιδιώξεις των εκμεταλλευτών που παραμένουν αδιάφοροι στις ανθρώπινες αξίες.

Η επιστημονική και τεχνολογική επανάσταση και τα συστήματα οργάνωσης των εργασιακών σχέσεων, συνέτειναν στην διατήρηση αυτού του χαρακτήρα της εργασίας, στερώντας την ποίηση και την χαρά της δημιουργίας που πρέπει να την χαρακτηρίζει.

Προϋπόθεση γι' αυτή την άλλη μορφή εργασίας την ανθρώπινη, θα ήταν ο σεβασμός της φύσης και του ανθρώπου και προς αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να αγωνισθούμε όλοι μας. Παράλληλα όμως από το γενικό περιβάλλον, εκείνο που έχει και μία ιδιαίτερη σημασία για τους ανθρώπους που οργάνωσαν σήμερα αυτή την ημερίδα, είναι και το περιβάλλον μέσα στο χώρο που εργάζεται ειδικότερα ο καθένας. Και προς αυτή την κατεύθυνση υπάρχουν σήμερα στη χώρα μας μεγάλα προβλήματα. Όμως, καταβάλλεται μεγάλη προσπάθεια ώστε να καλυτερεύσουν αυτές οι συνθήκες και πιστεύω ότι το τελευταίο διάταγμα που εξεδόθη από το Υπουργείο Εργασίας, συντείνει προς αυτή την κατεύθυνση.

Αλλά, για να μπορέσει να ολοκληρωθεί αυτή η εικόνα και αυτή η προσπάθεια, χρειάζεται και η δική σας συμβολή, υποδεικνύοντας ότι πρέπει να γίνει, ότι παραλείψεις παρουσιάζονται. Και όσον αφορά εμάς, είμαστε υποχρεωμένοι να οργανώσουμε καλύτερα τις υπηρεσίες, ώστε να παρακαλούμεθα, να υποδεικνύουν και να ελέγχουν ότι δεν συμβιβάζεται ακριβώς με τις υγιεινές συνθήκες με το καλύτερο περιβάλλον, ώστε η εργασία να μην είναι μια αναγκαστική υλική προσπάθεια αλλά να είναι όπως αναφερθήκαμε, μια ποίηση, να είναι πράγματι μία εργασία που αποτελεί τον πολιτισμό και χαρακτηρίζεται από την ικανοποίηση της δημιουργίας.

Γ' αυτό θέλω και πάλι να συγχαρώ το ΕΚΑ, το οποίο οργάνωσε τη σημερινή αυτή εκδήλωση και θα παρακαλούσα ότι προκύψει επ' αυτού να μας το κοινοποιήσει ώστε μαζί με τους ίδιους να χαράξουμε και άλλους δρόμους, ώστε να καλυτερεύσουμε αυτές τις συνθήκες οι οποίες είναι τόσο επιβαρυντικές για τον άνθρωπο και για την ανθρώπινη εργασία.

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ και εύχομαι καλή επιτυχία!

ΑΛΕΚΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ

Γενικός Γραμματέας ΥΠΕΧΩΔΕ

Κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι.

Όπως γνωρίζουμε όλοι, τα θέματα του περιβάλλοντος όχι μόνο στην χώρα μας, αλλά παγκόσμια, βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της δημοσιότητας και αποτελούν το κύριο θέμα ερευνών, μελετών, δράσεων προγραμμάτων με στόχο την αειφόρο και βιώσιμη ανάπτυξη.

Ήδη βρισκόμαστε σε μία χρονική περίοδο στον οποίο το περιβάλλον αποτελεί ίσως το πρώτο μελλιμένο όλων των πολιτικών, όλων των Κυβερνήσεων, όλων των φορέων, όλων των επιστημονικών και κοινωνικών φορέων και επίσης μία σημαντική δράση όλων των οργανώσεων των εργαζομένων.

Η Ατζέντα 21, δηλαδή η απόφαση όλων των Κρατών της συνάντησης που έγινε στο Rio Nte Tζανέιρο, το 5ο Πρόγραμμα Δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης που θέ-

τει προϋπόθεση για τις βασικές δράσεις στις μεταφορές, στην ενέργεια, στον τουρισμό, στην γεωργία και στην βιομηχανία, της περιβαλλοντικής διάστασης, δηλαδή όποια δράση υπάγεται σ' αυτούς τους τομείς, θα πρέπει να λαμβάνει σοβαρά υπόψη την προστασία του περιβάλλοντος. Αυτό μεταφράζεται σε μία Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων όπως γνωρίζετε για όλα τα μεγάλα έργα που αποτελούν τις βασικές δεσμεύσεις και της χώρας μας και ιδιαίτερα του Υπουργείου Περιβάλλοντος, ούτως ώστε με συνέπεια απέναντι στις Διεθνείς υποχρεώσεις και απέναντι στην χώρα μας που φημίζεται για τον φυσικό και πολιτιστικό της πλούτο, να εναρμονίσει όλες τις δράσεις, ώστε το τελικό αποτέλεσμα σε μία αναπτυξιακή πορεία της χώρας μας για την σύγκλιση μας στον χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να στοχεύει στη αειφόρο και βιώσιμη ανάπτυξη. Ανάπτυξη με ταυτόχρονη προστασία του περιβάλλοντος. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος ήδη βρίσκεται σε μία χρονιά όπου έχει θέσει σε εφαρμογή ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον και το οποίο περιλαμβάνει δράσεις που υπάγονται στο Δεύτερο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, στο πακέτο Ντελάρ 2 που έχει δύο σκέλη.

Το Εθνικό σκέλος και τα προγράμματα τα οποία υπάγονται στα ΠΕΠ, στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (13 επιχειρησιακά προγράμματα).

Περιλαμβάνει επίσης δράσεις που υπάγονται στο Ταμείο Συνοχής, δράσεις οι οπίες χρηματοδοτούνται καθαρά από Εθνικούς πόρους, κυρίως από το φέρο των καυσίμων και από το Ειδικό Ταμείο Εφαρμογής Ρυμοτομικών και Πολεοδομικών Σχεδίων(ΕΤΕΡΠΣ). Αυτό το ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης το οποίο βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη, έκεινώντας από τα μέσα του 1994 και συνεχίζοντας με μεγαλύτερους ρυθμούς το 1995, περιλαμβάνει πόρους που ανέρχονται περίπου στα 620 δις δρχ, για την εξαετία 1994 - 1999.

Ειδικότερα, θα μπορούσε κανείς να διακρίνει αυτές τις δράσεις σε 5 βασικές ενότητες όπως αυτές περιγράφονται στο εγκεκριμένο επιχειρησιακό πρόγραμμα του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης για το περιβάλλον και θα αναφερθώ πολύ περιληπτικά σ' αυτές τις ενότητες.

- **Η πρώτη ενότητα αφορά στο Εθνικό Δίκτυο Περιβάλλοντος.** Το Εθνικό Δίκτυο ελέγχου και παρακολούθησης περιβάλλοντος που αποκτά για πρώτη φορά η χώρα μας και το οποίο θα έχει συνολικές μετρήσεις για όλα τα θέματα του περιβάλλοντος που αφορούν στη θάλασσα, στο νερό, στο έδαφος και στον αέρα, ούτως ώστε με ορισμένα στατιστικά στοιχεία που θα συγκεντρώνονται και θα παρακολουθούμε επίσης και τα μέτρα τα οποία θα παίρνουμε για την βελτίωση του περιβάλλοντος και σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Περιβάλλοντος, να έχουμε μία συνολική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το περιβάλλον. Όχι μόνο εθνική αλλά και Ευρωπαϊκή Πολιτική για το περιβάλλον.
- **Η δεύτερη ενότητα** είναι το ανθρωπογενές περιβάλλον, το οποίο περιλαμβάνει προγράμματα που αφορούν στην διαχείριση των απορριμμάτων, τα υγρά και τοξικά απόβλητα καθώς επίσης και στις περιβαλλοντικές καταστροφές.
- **Η τρίτη ενότητα** είναι το φυσικό περιβάλλον το οποίο περιλαμβάνει δράσεις για τους βιοτόπους, υγροτόπους και τα ευαίσθητα οικοσύστηματα τα οποία υπάρχουν στη χώρα μας.
- **Η τέταρτη ενότητα** είναι το Εθνικό Κτηματολόγιο για το οποίο είχε γίνει και ειδική μνεία στην συνάντηση που είχε ο Υπουργός κ. Λαζαρής με το ΕΚΑ.
- **Και η πέμπτη ενότητα** είναι ο σχεδιασμός που θα πρέπει επιτέλους να ολοκλη-

ρώσουμε στην χώρα μας. Είναι ο χωροταξικός και ο πολεοδομικός σχεδιασμός και ένα πλέγμα δράσεων, προγραμμάτων και έργων που αφορούν αναπλάσεις ιστορικών κέντρων και μεγάλων αστικών περιοχών στη χώρα μας και ιδίως σε περιοχές οι οποίες παρουσιάζουν μία έντονη τουριστική δραστηριότητα.

Θα πρέπει να τονίσουμε σε αυτό το σημείο, ότι, η πολιτική αυτή την οποία εφαρμόζει το Υπουργείο Περιβάλλοντος κινείται σε δύο βασικούς άξονες οι οποίοι αναφέρονται σε δύο βασικούς τομείς.

Ο ένας τομέας είναι η προστασία και η ανάδειξη των φυσικών πόρων της χώρας μας και ο δεύτερος τομέας είναι η προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Εκτιμούμε ότι η πολιτική περιβάλλοντος θα πρέπει να κινείται πάνω σ' αυτούς τους δύο βασικούς τομείς μέσα από τους οποίους θα έχουμε ένα σημαντικό κομμάτι της αναπτυξιακής πορείας της χώρας μας όσον αφορά στην σύγκλιση με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επίσης θα ήθελα - γιατί πρέπει η πολιτική να έχει μία συνέπεια και μία συνέχεια - να αναφερθώ στην συνάντηση που είχε ο Υπουργός κ. Λαλιώτης με το ΕΚΑ τον Νοέμβριο του 1993 και είχε αναφερθεί στο Εθνικό Κτηματολόγιο, στις περιβαλλοντικές καταστροφές, καθώς επίσης και στο συνολικό πρόγραμμα δράσης του Υπουργείο Περιβάλλοντος για το περιβάλλον.

Στο θέμα αυτό της πολιτικής και της δράσης του Υπουργείου Περιβάλλοντος για το περιβάλλον, αναφέρθηκα πριν. Δύο λόγια θα ήθελα να πω για το Εθνικό Κτηματολόγιο.

Όπως γνωρίζετε το Εθνικό κτηματολόγιο είναι ένα υποπρόγραμμα που περιλαμβάνεται στο επιχειρησιακό πρόγραμμα περιβάλλοντος. Χρηματοδοτείται με 51 δις. δρχ. και επί τέλους ξεκινάει με συγκεκριμένες δράσεις μέσα στην αρχή του 1995 και με τις πρώτες προκηρύξεις για την κτηματογράφηση 60 περίπου περιοχών της χώρας, πέρα από αυτές τις οποίες έχουν τίδη ξεκινήσει για 200.000 στρέμματα σε περιοχές περιβαλλοντικά ευαίσθητες.

Επίσης, όσον αφορά στις περιβαλλοντικές καταστροφές οι οποίες έχουν σχέση και εφαρμογή και την υποχρέωσή μας να προσαρμοστούμε με την οδηγία SEVESO στο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης υπάρχει ποσόν 11 δισ. δρχ. Θα προχωρήσουμε πέρα από την βιομηχανική περιοχή της Αθήνας, όπου τίδη έχουμε σε συνεργασία με την Πυροσβεστική Υπηρεσία προμηθευτεί τα κατάλληλα οχήματα για την αντιμετώπιση τέτοιων ατυχημάτων, στην βιομηχανική περιοχή της Θεσ/νίκης και μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 1995 θα έχουμε επίσης μία άλλη ομάδα με ειδικά οχήματα για την αντιμετώπιση αυτών των περιβαλλοντικών κινδύνων.

Ιδιαίτερη σημασία σ' αυτό το θέμα των περιβαλλοντικών καταστροφών, δίνουμε στην περιβαλλοντική εκπαίδευση τόσο των εργαζομένων σ' αυτές τις εγκαταστάσεις, όσο και γενικότερα του πληθυσμού σ' αυτές τις περιοχές.

Όμως, θα πρέπει πια χρησιμοποιώντας και το υποπρόγραμμα του χωροταξικού σχεδιασμού, να ξεκαθαρίσουμε τις χρήσεις γης και να μην επιτρέψουμε πια τέτοιες εγκαταστάσεις κοντά σε οικισμούς. Θα πρέπει σιγά - σιγά χρησιμοποιώντας και το εργαλείο του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού να απομακρύνουμε αυτές τις χρήσεις μέσα σ' ένα τακτό χρονικό διάστημα δίνοντας βέβαια και τις οικονομικές δυνατότητες γι' αυτή την απομάκρυνση.

Εύχομαι οτο Συνέδριο σας καλή επιτυχία και τα συμπεράσματά σας θα μας είναι πάρα πολύ χρήσιμα σε όλο αυτό το δύσκολο έργο που έχουμε αναλάβει για το

περιβάλλον στη χώρα μας.
Ευχαριστώ πολύ.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΤΣΙΜΠΑΡΔΗΣ

Βουλευτής, Μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ

Κυρίες και κύριοι,

Σε οποιαδήποτε άλλη χώρα, ακόμα και στην πιο ανεπτυγμένη βιομηχανικά και στην περισσότερο πολυάνθρωπη, μια εκδήλωση, ένα Συνέδριο, μία διαδικασία με θέμα "Εργασία και Περιβάλλον" δεν θα είχε την μεγάλη σημασία και αξία που έχει η σημερινή, αυτή εδώ του ΕΚΑ.

Και δεν θα είχε τόση σημασία, γιατί καμμία άλλη χώρα δεν βιώνει μέσα σε ένα περιβάλλον πνιγμένο στην κυριολεξία από αναρρίθμητα πολιτιστικά μνημεία.

Και μαζί σε ένα περιβάλλον προκισμένο από ομορφιές για τις οποίες η φύση έβαλε κάποτε όλο το μεράκι της και την τέχνη της.

Συνεπώς για την Ελλάδα, όροι όπως η ασφάλεια και υγιεινή στους χώρους εργασίας έπρεπε να έχουν θεωρηθεί ξεπερασμένοι σχεδόν από τότε που τέθηκαν, γιατί έπρεπε από τότε να έχουν θεσπιστεί κανόνες ταυτόχρονης διασφάλισης και των χώρων εργασίας και κατοικίας του σημερινού εργάτη.

Αλλά και του έργου του εργάτη του 5ου π.χ. αιώνα, του 10ου μ.Χ. αιώνα, του έργου του εργάτη της Νεοκλασικής Αθήνας, του έργου της φύσης.

Όμως, όχι μόνο δεν συνέβη αυτό που έπρεπε, αλλά αντίθετα υπήρξαμε από την αρχή ουραγοί. Έτοι τώρα και ενώ οι άλλοι λαοί της Ευρώπης προωθούν λύσεις για την αντιμετώπιση πολυπλοκότερων προβλημάτων που αφορούν π.χ. στην αναγκαία και αδιαμφισβήτητη συνέχεια του εργασιακού με το ευρύτερο περιβάλλον, εμείς βρισκόμαστε στο πρωτόγονο στάδιο της βιομηχανικής ανάπτυξης, στο στάδιο εκείνο όπου και η διακίνηση ακόμα, η διεκδίκηση από τον εργαζόμενο καλύτερων όρων υγιεινής στον περιορισμένο χώρο δουλειάς τους, να αποτελεί για ορισμένους εργοδότες λόγο απόλυτής του, όπου η αγωνιστική κινητοποίηση ενάς Συνδικάτου, για πιο σταθερές προδιαγραφές ασφάλειας, των εργαζομένων μέσα στο χώρο συγκεκριμένης μονάδας, να αποτελεί αιτία διάλυσή του.

Όμως, παρόλα αυτά, δεν πρέπει να μένουμε και δεν μένουμε αδρανείς. Η Κυβέρνηση και φάνηκε από τις τοποθετήσεις και του Υπουργού Εργασίας και του Γ. Γραμματέα του ΥΠΕΧΩΔΕ, έχει χρέος κατ' αρχήν να διαμορφώσει τις συνθήκες ώστε να καθοριστεί το χερσαίο τουλάχιστον περιβάλλον και έτσι να γίνουν γνωστές όλες οι πολιτιστικές εστίες και όλες οι πηγές τουριστικής ανάπτυξης.

Από τα έργα που αναφέρθηκαν, θεωρούμε ότι η ένταξη στα προγράμματα του νέου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης του Εθνικού Κτηματολογίου και η προώθηση των ρυμοτομικών και των άλλων πολεοδομικών σχεδίων, μαζί με τις παρεμβάσεις του Υπουργείου Εργασίας, δείχνουν πως η Κυβέρνηση μπορεί να αναλαμβάνει τέτοιου είδους ευθύνες και βεβαίως έχει την δική μας στήριξη για να συνεχίσει.

Η Βουλή από τη μεριά της έχει καθήκον να νομοθετήσει και νούργιους θεσμούς προστασίας των εργαζομένων και του περιβάλλοντος. Του περιβάλλοντος εργασίας, του ευρύτερου περιβάλλοντος κατοικίας, του ευρύτατου περιβάλλοντος δημιουργίας της σύγχρονης Ελλάδας.

Η εργοδοσία επίσης έχει υποχρέωση να αποδείξει ότι θέλει πραγματικά να συμβάλει στην πρόδηλη και άμβλυνση των περιβαλλοντικών προβλημάτων από τις παραγωγικές δραστηριότητες και συνεπώς να πείσει ότι η συμμετοχή της στις διαδι-

κασίες του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για τη Βελτίωση Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας, δεν είναι προσχηματική. Ότι, πιστεύει πραγματικά στις δυνατότητες του Ευρωπαϊκού Ερευνητικού Δικτύου που απασχολείται με αυτό το θέμα και των άλλων φορέων και οργάνων που ακούστηκαν.

Ότι, υιοθετεί και εφαρμόζει κάθε προοδευτική πρωτοβουλία και οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Ελληνικής Κυβέρνησης, της Ελληνικής Βουλής.

Τα Συνδικάτα, τα Συμβούλια εργαζομένων, οι ίδιοι οι εργαζόμενοι τέλος, έχουν δικαίωμα και πρέπει να διεκδικούν αγωνιστικά όχι μόνο καλύτερες συνθήκες εργασίας και ασφάλειας, όχι απλά και μόνο δρους καλύτερης διαβίωσης και προστασίας από την χημική, την ακουστική, ακόμα και την οπτική αλλοίωση του περιβάλλοντος.

Χρειάζεται το Ελληνικό Συνδικαλιστικό Κίνημα που έχει δείξει την δύναμή του, να αξιώσει και να επιβάλει την διαμόρφωση συνολικής πολιτικής παιδείας, τέτοιας που να προωθεί την περιβαλλοντική διαπαιδαγώγηση των παιδιών από την κούνια και του λαού ολόκληρου.

Ενιαί αυτή κατά τη γνώμη μας, η διαπαιδαγώγηση η ισχυρότερη δύναμη πάνω από τους νόμους, τις αποφάσεις, τις καταδίκες, τους αυταρχισμούς, που θα μπορέσει να προστατεύσει καλύτερα την εργασία στο περιβάλλον και το περιβάλλον της εργασίας.

Ευχαριστώ πολύ.

**ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΜΠΕΧΡΑΚΗΣ
Εκπρόσωπος της ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΝΟΙΞΗΣ**

Κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι,

Εκ μέρους της Πολιτικής Άνοιξης θέλω να σας ευχαριστήσω για την πρόσκληση την οποία μας στέλλατε και να χαιρετήσουμε την σημερινή σας συνάντηση.

Την συνάντηση με θέμα "Περιβάλλον και Εργασία" που την θεωρούμε πάρα πολύ σημαντική. Και την θεωρούμε πάρα πολύ σημαντική διότι σήμερα πρέπει να φροντίσουμε όλοι να βελτιώσουμε την ποιότητα των προϊόντων μας, προκειμένου να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε στον ανταγωνισμό των οποίοι δέχεται η χώρα μας και προκειμένου να μπορέσουμε αυτή την στιγμή να παρουσιάσουμε τέτοια ποιότητα προϊόντων ώστε να μπορέσει να βγει η χώρα μας από το οικονομικό αδιέξοδο και να υπάρξει οικονομική ανάπτυξη.

Με βάση λοιπόν αυτή τη λογική και με βάση ότι τα προϊόντα, η ποιότητα των προϊόντων μας είναι συνδεδεμένη απόλυτα με την ποιότητα εργασίας, εμείς θεωρούμε πάρα πολύ σημαντική αυτή τη συνάντηση.

Τα πορίσματα της συνάντησής σας θα θέλαμε να τα πάρουμε στο Κόμμα μας, προκειμένου να τα επεξεργαστούμε στο τομέα του Κόμματος που αφορά στην εργασία. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ και εύχομαι καλή επιτυχία στο Συνέδριο σας.

ΙΑΣΩΝ ΣΤΡΑΤΟΣ

Πρόεδρος του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών (ΣΕΒ).

Κύριε Υπουργέ, Κύριε Πρόεδρε,

Θα ήθελα και εγώ να ευχαριστήσω κατ' αρχήν το ΕΚΑ για την σημερινή του πρόσκληση και για την πρωτοβουλία που έλαβε να δημιουργήσει την ευκαιρία για διάλογο στο θέμα του περιβάλλοντος και των εργασιακών σχέσεων.

Πράγματι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια ιδιαίτερη επικέντρωση του ενδιαφέροντος και της δραστηριότητος των επιχειρήσεων και των εργαζομένων στο θέμα του περιβάλλοντος.

Η εξέλιξη αυτή στην στάση και στις πρακτικές, αντανακλά την αύξηση του ενδιαφέροντος για την προστασία του περιβάλλοντος και την βιώσιμη και συνεχή ανάπτυξη σε μία ευρύτερη οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική προοπτική.

Ταυτόχρονα η ενεργοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Διεθνών Οργανισμών βοηθούν στην δημιουργία πλαισίου για Εθνικές πρωτοβουλίες στα ζητήματα του περιβάλλοντος και για ανάπτυξη δράσεως.

Τα παραπάνω βοηθούν στο να παροτρύνουν τους κοινωνικούς εταίρους, σε πιο ενεργό συμμετοχή και ανάληψη πρωτοβουλιών με στόχο μια οικονομικά και περιβαλλοντικά ισορροπημένη ανάπτυξη με βελτιωμένες συνθήκες διαβίωσης και εργασίας και υψηλή ποιότητα ζωής.

Σ' αυτά τα πλαίσια, τόσο η Ένωση Εργοδοτικών και Βιομηχανικών Συνδέσμων της Ευρώπης, δύο και ο ΣΕΒ χαιρετίζουν το 5ο Πρόγραμμα Δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το περιβάλλον, καθώς και τις συναφείς νομοθετικές ρυθμίσεις που θα ακολουθήσουν, προκειμένου να διασφαλιστεί μία οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη που θα σέβεται το περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους.

Το θέμα του περιβάλλοντος τόσο στην τεχνική, όσο και στην ουσιαστική του διάπλαση, είναι στενά συνδεδεμένο και με την βιομηχανία βέβαια. Ο ΣΕΒ ήδη ερευνά, μελετά και προτείνει μέτρα για την προστασία του, μεριμνώντας παράλληλα και για την διατήρηση και την συνεχή βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής Βιομηχανίας.

Δεν θα πρέπει να λησμονούμε την ανταγωνιστικότητα. Στις δύσκολες οικονομικές συνθήκες που επικρατούν στην Ευρώπη σήμερα, καθίσταται απαραίτητη η άριστη χρησιμοποίηση των παραγωγικών συντελεστών.

Περισσότερο από ποτέ είναι αναγκαία η λήψη μέτρων που θα στοχεύουν στην διεθνή ανταγωνιστικότητα των Ευρωπαϊκών Επιχειρήσεων, συγχρόνως όμως, να κατευθύνουν τους αναγκαίους πόρους για την εγκατάσταση καθαρών παραγωγικών διαδικασιών και την παραγωγή προϊόντων φιλικών προς το περιβάλλον.

Στην αύξηση αυτής της πολιτικής, θα πρέπει να αναζητηθούν σημεία συμβιβασμού στα οποία θα λαμβάνονται υπόψιν όλα τα υφιστάμενα προβλήματα και όλοι οι επιδιωκόμενοι και συχνά αντικρουόμενοι στόχοι.

Ας μην ξεχνάμε λοιπόν ότι η επιθυμία της κοινωνίας για καλύτερες συνθήκες ζωής, δεν περιορίζεται στο περιβάλλον. Περιλαμβάνει επίσης θέματα όπου η οικονομική ανάπτυξη, η απασχόληση, η υγεία και τα προβλήματα των αστικών κέντρων. Ωστόσο πέρα από το δίκαιο και τα μέτρα πολιτικής τα οποία σαφώς διαμορφώνουν ένα πλαίσιο λειτουργίας της βιομηχανίας, πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι περιβαλλοντική συνείδηση, έχουν αποκτήσει πολλές Ελληνικές Επιχειρήσεις οι οποίες προβαίνουν σε συγκεκριμένες σχετικές δράσεις, σε συνεργασία πολλές φορές και με τους εργαζόμενους και δαπανούν αξιόλογα ποσά για επενδύσεις στον τομέα του περιβάλλοντος.

Σ' αυτό το σημείο καλούμεθα να θέξουμε το κύριο ερώτημα που θα απασχολήσει αυτή την Ημερίδα και το οποίο αποτέλεσε αντικείμενο της σχετικής μελέτης που έγινε με πρωτοβουλία του Ιδρύματος του Δουβλίνου. Το κατά πόσο δηλαδή το εξωτερικό περιβάλλον μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο κοινού ενδιαφέροντος των κοινωνικών εταίρων και των εργασιακών σχέσεων.

Στην Ελλάδα, οι έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, καταδεικνύουν ότι η ασφάλεια εργασίας, εντάσσεται τα τελευταία χρόνια στους προβληματισμούς, την συνεργασία και την κοινή δράση των κοινωνικών εταίρων.

Τα θέματα αυτά, όπως όλοι μας γνωρίζουμε, αποτελούν αντικείμενο συνομιλιών, συνεννόησης και συμφωνιών, ήδη από το 1981. Αντιμετωπίζοντας όμως τα προβλήματα του εξωτερικού περιβάλλοντος, το θέμα γίνεται πολυπλοκότερο και λαμβάνει άλλες διαστάσεις.

Τα εμπλεκόμενα μέρη στην προκειμένη περίπτωση δεν είναι μόνο οι εργοδότες και οι εργαζόμενοι. Το εξωτερικό περιβάλλον αποτελεί αντικείμενο ευρύτερου κοινωνικού και πολιτικού ενδιαφέροντος και δεν μπορεί να περιοριστεί και να αντιμετωπιστεί στα στενά πλαίσια μίας επιχείρησης και των εργαζομένων της και κατά συνέπεια καθίσταται δυσχερέστερη η αντιμετώπισή του μέσα στα πλαίσια των εργασιακών αυτών σχέσεων.

Το γεγονός δε, ότι όλο και περισσότερες ομάδες και ανεξάρτητες οργανώσεις ασχολούνται με την προσθήση και την ανάπτυξη περιβαλλοντικών ρυθμίσεων με την περιβαλλοντική αγωγή και την εκπαίδευση του πολίτου, καθώς και με την διαφύλαξη του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, αποδεικνύει το αληθές του ανωτέρου επιχειρήματος.

Επιπροσθέτως για να φυγιμετωπίσει και την επίλυση των ζητημάτων του εξωτερικού περιβάλλοντος, απαιτείται εξειδικευμένη και ευρεία σχετική γνώση η οποία σε πολλές επιχειρήσεις ίδιαίτερα στις μικρομεσαίες είναι δύσκολο να αποκτηθεί.

Κατά συνέπεια, τα προβλήματα πρέπει να αντιμετωπισθούν κεντρικά και να αναπτυχθεί ένας διάλογος όπου θα εξεταστούν τα θέματα και θα ανευρεθούν μακροχρόνιες λύσεις για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης.

Η βιομηχανία είναι έτοιμη να αναλάβει την ευθύνη της μέσα από την γενική προστάθεια, αλλά και ίδιαίτερα μέσα από τον διάλογο με τους εταίρους της. Ήδη έχουν αναληφθεί οι πρώτες πρωτοβουλίες που περιλαμβάνονται στην τελευταία εθνική συμφωνία που έχει επιτευχθεί στον διωτικό τομέα, εγγυάται πιστεύομε, την εξέλιξη του διαλόγου και στο μεγάλο θέμα του περιβάλλοντος.

Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω πάλι γι' αυτή την ευκαιρία που μου δώσατε σήμερα και να ευχηθώ κάθε επιτυχία στο Συνέδριο σας.

Ευχαριστώ.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Εκπρόσωπος της ΓΣΕΕ

Κύριε Υπουργέ, αγαπητοί εκπρόσωποι, κύριε Πρόεδρε, αγαπητοί συνάδελφοι, Σήμερα ως εκπρόσωπος της ΓΣΕΕ θα ήθελα να πω ότι αισθάνομαι ίδιαίτερα ευτυχής για τον λόγο ότι η μεγαλύτερη οργάνωση της Συνομοσπονδίας, το Εργατικό Κέντρο Αθήνας, δίνει την δυνατότητα μέσα απ' αυτό το διάλογο που αρχίζει, να καταδείξει μία άλλη πτυχή δραστηριοτήτων του Εργατικού Κινήματος.

Τα Συνδικάτα είναι μηχανισμοί προβολής και διεκδίκησης των δικαιωμάτων των εργαζομένων για την δουλειά και την ζωή. Μέχρι σήμερα, μέχρι πριν κάμποσα χρόνια - θα μπορούσα να πω - η δράση μας και η δραστηριότητά μας κάλυπτε ή πρωθιμόσες ζητήματα που αφορούσαν στα ζητήματα της εργασίας.

Τα ζητήματα της ζωής δεν είχαν αναδειχτεί σε κείνο το σημείο που θα καταδείκνυαν την ολόπλευρη δυνατότητα των Συνδικάτων να παρέμβουν, δχι μόνο σαν μηχανισμοί παρέμβασης στους χώρους εργασίας, αλλά και σαν ζωντανά κύτταρα

αυτής της κοινωνίας, γιατί οι εργαζόμενοι πέραν από παραγωγούς είναι και πολίτες σε μία χώρα και έχουν δικαίωμα να εκφρασθούν σε όλα τα επίπεδα.

Η ΓΣΕΕ με την σπίριξη κατά βάση του ΕΚΑ, τα τελευταία χρόνια έχει αναπτύξει πολυσχιδή δραστηριότητα σε ότι αφορά στα ζητήματα του εργασιακού περιβάλλοντος. Τόσο η εξειδικευμένη εργασία που έγινε για την παραγωγή των νομοθετημάτων για την υγιεινή και την ασφάλεια, όσο και στα ζητήματα παρέμβασης σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, καταδεικνύουν αυτό το μεγάλο έργο.

Η δράση μας δεν σταμάτησε στο επίπεδο όμως και στην συμβολή για την παραγωγή των νόμων. Η εκπαίδευση που έχει παρασχεθεί σε συνδικαλιστικά στελέχη, σε εκπροσώπους εργαζομένων αλλά και σε απλούς εργαζόμενους για τα ζητήματα του εργασιακού περιβάλλοντος, έχουν αναπτύξει εκείνο το κλίμα και εκείνη την συνείδηση ώστε να υπάρχει πρόσφορο το έδαφος, αυτή την μεγάλη δύναμη που λέγεται εργατική τάξη να την βάλουμε μπροστά και να διεκδικήσουμε το αυτονότητο, δηλαδή το να διατηρήσουμε αυτή την χώρα πάνω στην οποία εγκαθίστούμε τις παραγωγικές μονάδες και ζούμε, να την παραδώσουμε, αν όχι σε καλύτερο επίπεδο απ' ότι την παραλάβαμε από τις προηγούμενες γενιές, τουλάχιστον στο ίδιο.

Τα ζητήματα των εργασιακών σχέσεων και του περιβάλλοντος, έχουν δυνατότητα να διασυνδεθούν, πέραν της λογικής αυτής που ανέφερα ότι οι εργαζόμενοι είναι πολίτες αυτής της χώρας; Σαφώς έχουν. Οι εργαζόμενοι σαν συντελεστές της παραγωγικής μηχανής, έχουν και αυτοί ευθύνες από την μία μεριά να προφύλαξουν το περιβάλλον και από την άλλη να διαμορφώσουν ένα τέτοιο επίπεδο ζωής γι' αυτούς και για τα παιδιά τους, τέτοιο που να συμβαδίζει με την κοινωνική και την οικονομική ανάπτυξη.

Η χώρα μας μέχρι σήμερα, παρά το γεγονός ότι ακούστηκε από τους εκπροσώπους της Κυβέρνησης σήμερα ότι μπαίνει σε μία λογική σχεδίασμασύ στον τομέα της περιβαλλοντικής ανάπτυξης, μπορούμε να πούμε ότι χαρακτηρίζεται από την αναρρίχια. Πριν ένα χρόνο ή ΓΣΕΕ έκανε μια μεγάλη παρέμβαση στο χώρο του θριασίου Πεδίου. Έκει τα προβλήματα του εργασιακού και του ευρύτερου περιβάλλοντος, όχι απλά και μόνο δεν είναι δυσδιάκριτα, αλλά εκεί πέρα τουλάχιστον ταυτίζονται, στο χώρο εκείνο που υπάρχει το 40% της βιομηχανικής παραγωγής. Δεν είναι η μάντρα του εργοστασίου εκείνη που θα προφυλάξει το παιδί του εργάτη που δουλεύει μέσα από τα διώλιστρια ή μέσα από την χημική βιομηχανία. Ότι αναπνέει εκείνος στο χώρο εργασίας, το αισθάνεται και το παιδί του σε 20 εκατοστά δίπλα από τον μαντρότοιχο του εργοστασίου.

Έτσι λοιπόν ξεκινήσαμε μία μεγάλη προσπάθεια να διαμορφώσουμε τις θέσεις του συνδικαλιστικού κινήματος για την συνενώσηση με την άλλη μεριά της παραγωγικής μηχανής, δηλαδή τις δυνάμεις του κεφαλαίου. Την εργοδοσία.

Έτσι στην περιστή Συλλογική Σύμβαση, σκεψήκαμε και συμφωνήσαμε με τους εργοδότες να φτιάξουμε κοινή Επιτροπή η οποία θα εξετάσει τα προβλήματα διασύνδεσης εργασιακού και ευρύτερου περιβάλλοντος και μάλιστα με κοινή συμφωνία επιτεύχθηκε στο τελευταίο διάταγμα που κυρώνει την Οδηγία Πλαισίο, οι εκπρόσωποι των εργαζομένων μέσα από τις Επιτροπές Υγιεινής και Ασφαλείας να συζητήσουν και τα προβλήματα διασύνδεσης εργασιακού και ευρύτερου περιβάλλοντος.

Το κλίμα που έχει κατακτηθεί τουλάχιστον σε κεντρικό επίπεδο, γιατί, η όποια συνεννόηση δεν είναι εύκολο να φτάσει στο κατώτερο σημείο της παραγωγικής

διαδικασίας, εγγυάται στο να καταλήξουμε σε ένα σωστό αποτέλεσμα, να δημιουργήσουμε εκείνο το πλαίσιο συμφωνίας με τις εργοδοτικές οργανώσεις και με την συνεργασία τύχος του Υπουργείου Εργασίας, αλλά και του Υπουργείου Περιβάλλοντος, να παρέμβουμε ουσιαστικά σ' αυτόν τον τόπο που πραγματικά δεν έχει άλλα περιθώρια. Ή αλλάζουμε πολιτικές ή από εδώ και πέρα αυτός ο τόπος που πραγματικά αποτελεί κόσμημα για την γη, θα καταστραφεί.

Η Εθνική οδός είναι η βιτρίνα μας. Πηγαίνοντας προς την Κόρινθο, κρίνουμε πολιτικές και διακριτικές, αλλά κρίνουμε και αυτά που έχουν γίνει μέχρι σήμερα. Σαφώς αυτοί που δεν ευθύνονται ή ευθύνονται πολύ λιγότερο, είναι οι εργαζόμενοι. Οι ευθύνες της Πολιτείας είναι τεράστιες. Μπορεί να παράγουμε νόμους. Έχουμε υποχρέωση δύνας από την μία μεριά όλοι οι πολίτες να τους εφαρμόζουν, αλλά και η ίδια η Πολιτεία κάτω από το όποιο κράτος των πιέσεων ή των μικροπολιτικών όχι απλά και μόνο να τους θεσπίζει τους νόμους, αλλά και να τους εφαρμόζει και να τους επιβάλει.

Σ' αυτή την κατεύθυνση πιστεύω ότι θα πρέπει να δουλέψουμε όλοι. Θεωρώ ότι η πρωτοβουλία που ξεκινάει με το Εργατικό Κέντρο, η εξέλιξη του διαλόγου μεταξύ των εργοδοτικών και των εργατικών ενώσεων, θα δώσει εκείνο το πλαίσιο ούτως ώστε του χρόνου να πούμε ότι έχουμε κάνει ένα βήμα εμπρός.

Ευχαριστώ πολύ.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΥΚΟΣ

Πρόεδρος της ΑΔΕΔΥ

Αγαπητοί συνάδελφοι, αγαπητοί προσκεκλημένοι,

Νομίζω ότι αποτελεί πλέον κοινό τόπο ότι τα προβλήματα της Ευρωπαϊκής αλλά και της Ελληνικής κοινωνίας, όπως το περιβάλλον δεν μπορεί πλέον να ρυθμίζονται από τους νόμους της αγοράς και άρα απαιτείται η οργανωμένη παρέμβαση της κοινωνίας και των φορέων της.

Από αυτή την άποψη το Εργατικό Συνδικαλιστικό Κίνημα έχει αναλάβει μία σειρά από σημαντικές πρωτοβουλίες και η σημερινή εκδήλωση του Εργατικού Κέντρου Αθηνας, σαφώς εξυπηρετεί αυτούς τους στόχους και έρχεται να προσθέσει έναν συγκεκριμένο προβληματισμό σ' αυτή την οργανωμένη παρέμβαση του Συνδικαλιστικού Κίνηματος και άρα νομίζω ότι είναι μία πρωτοβουλία που πρέπει να την χαιρετίσουμε.

Το δεύτερο που θέλω να πως είναι ότι, εκπροσωπόντας τους εργαζόμενους στο Δημόσιο, το δημοσιούταληλικό κίνημα, θα νομίζετε πως μας πέφτει λιγότερος λόγος για τα ζητήματα που άπτονται, του εργασιακού περιβάλλοντος, των συνθηκών υγιεινής ασφάλειας.

Ήθελα να σας πληροφορήσω ότι ιδιαίτερα μεγάλα τμήματα του δημοσιούπαλληλικού κινήματος, όπως αυτά που αφορούν στους εργαζόμενους στους Δήμους, στους εργαζόμενους στα νοσοκομεία, στους εργαζόμενους στα λιμάνια, στους εργαζόμενους στα εργοστάσια του Υπουργείου Άμυνας, έχουν σοβαρά προβλήματα με το εργασιακό περιβάλλον, τις συνθήκες της υγιεινής και ασφάλειας.

Και υπάρχει ένα πρόβλημα που αφορά στην εφαρμογή του υφισταμένου νομοθετικού πλαισίου, γιατί έχουμε ένα νομοθετικό πλαίσιο που θα μπορούσε να δώσει την δυνατότητα σοβαρής παρέμβασης στο Συνδικαλιστικό Κίνημα. Αναφέρομαι στον γιατρό εργασίας και στον τεχνικό ασφαλείας, που όμως - για να έρθω στον χαιρετισμό του Προέδρου του Εργατικού Κέντρου - συνδέεται η εφαρμογή αυτών

των νόμων και η παρέμβαση του Συνδικαλιστικού Κινήματος με τις εργασιακές σχέσεις.

Και πρέπει να σας πω ότι υπάρχει μία σοβαρή υστέρηση σε ότι αφορά στις εργασιακές σχέσεις στο Δημόσιο με δεδομένο ότι δεν υπάρχει το δικαίωμα της συλλογικής διαπραγμάτευσης που θα έδινε τη δυνατότητα στις αντίστοιχες συνδικαλιστικές οργανώσεις και ιδιαίτερα στις Ομοσπονδίες αυτών των χώρων να παρέμβουν ενεργά στα ζητήματα του περιβάλλοντος εργασίας.

Πιστεύω λοιπόν ότι έχουμε και εμείς μακρύ δρόμο να κάνουμε, να παρέμβουμε αποφασιστικά σ' αυτά τα θέματα που επηρεάζουν την δημιουργική απελευθέρωση της εργασίας στους χώρους που αυτή παρέχεται και επηρεάζουν οποσδήποτε και την υγεία την ψυχική και την σωματική των εργαζομένων.

Μ' αυτά τα λόγια θα ήθελα να σας ευχαριστήσω. Αποδέχομαι αυτό που έχει πει κάποιος, ότι, το περιβάλλον το χρωστάμε στα παιδιά μας και πρέπει να το παράδώσουμε τουλάχιστον όπως το παραλάβαμε.

Ευχαριστώ.

**Καθηγητής ΠΑΝΟΣ ΚΑΖΑΚΟΣ
Εκπρόσωπος του Δημάρχου Αθηναίων**

Ευχαριστώ πολύ εκ μέρους του κ. Δημάρχου για την πρόσκληση που μας έγινε. Δυστυχώς ο κ. Αβραμόπουλος δεν μπορούσε να είναι σήμερα παρών, ελπίζει όμως ότι αυτό θα μπορέσει να είναι η αρχή μίας μελλοντικής συνεργασίας και με το ΕΚΑ για τα θέματα του περιβάλλοντος. Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν - για να είμαι ακριβής - θα έπρεπε να έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα θέματα αυτά.

Δύο - τρεις σύντομες παρατηρήσεις μετά από όσα ακούσατε, ίσως για να γίνει κατανοητή και η φιλοσοφία που αυτή την στιγμή επιχειρούμε να διαμορφώσουμε.

Πρώτον διαπιστώνουμε και μερικές φορές πρέπει να λέμε τα πράγματα με το όνομά τους, ότι το περιβάλλον, η προστασία του περιβάλλοντος δεν ήταν θέμα πολιτικό. Εδώ έχουν γίνει μεγάλες καθιστερήσεις, εγκληματικές παραλείψεις, τις οποίες για ολόκληρους μήνες κάθε χρόνο υφιστάμεθα κατά τρόπο άμεσο και με συνέπειες για την υγεία και όχι μόνο για την υγεία, με την μορφή του νέφους. Να σας υπενθυμίσω το παλιό σύνθημα "το νέφος είναι πολιτικό". Εξακολουθεί να είναι.

Έχουν γίνει μεγάλες παραλείψεις, τα προβλήματα έχουν συσσωρευτεί αιγαπητοί φίλοι. Θα μπορούσε κανένας να μιλήσει για κρίση του περιβάλλοντος στην Ελλάδα. Τα συμπτώματα είναι περισσότερο από προφανή και αυτό σημαίνει ότι ήρθε η ώρα της ευαισθητοποίησης. Άλλα, έχουμε και μερικά ειδικά προβλήματα.

Ξέρετε, μέτρα έχουν παρθεί πολλές φορές. Και νόμοι και διατάγματα και κανόνες. Δεν πρόκειται να μπω σε λεπτομέρειες. Θα σας πω σε μία μόνο φράση το συμπέρασμα της μελέτης που δημοσιεύτηκε πριν από μερικούς μήνες, του Κέντρου Ερευνών και Προγραμματισμού, του ΚΕΠΕ, του συμβουλίου του ΥΠΕΘΟ για το ζήτημα του περιβάλλοντος στην Ελλάδα. Οι νόμοι δεν εφαρμόζονται. Πρέπει να αρχίσουμε λοιπόν από την αρχή και για πάρα πολλά πράγματα.

Με άλλα λόγια πρέπει να γίνουν πάρα πολλά σε επίπεδο κανόνων, κανόνων του παιχνιδιού αν θέλετε, εφαρμογής αυτών των κανόνων, μεθόδων εκπαίδευσης και συνεργασίας. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι πολλά από αυτά τα προβλήματα θα λυθούν μόνο στη βάση μιας δύκαιης εξισορρόπησης αντιτιθέμενων συμφερό-

ντων, αλλά δίκαιης εξισορρόγησης που διασφαλίζει το μέλλον της χώρας.

Ευχαριστούμε πάρα πολύ και ελπίζουμε ότι θα υπάρξει συνέχεια.

ΑΛΕΚΟΣ ΚΡΗΤΙΚΟΣ

Πρόεδρος του ΕΛΙΝΥΑΕ

Αρχίζοντας θέλω να τονίσω ότι αείζει κάθε έπαινος στο ΕΚΑ για την διοργάνωση αυτής της συνάντησης. Θα δηλώσω όμως ταυτόχρονα ότι δεν μας εκπλήσσει γιατί από μακρού μας έχει συνηθίσει στην ανάπτυξη μίας πολύπλευρης δραστηριότητας γύρω από θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, γύρω από θέματα Υγειεινής και Ασφάλειας των εργαζομένων, γύρω από θέματα διασύνδεσης των δύο αυτών παραγόντων.

Είναι κοινή διαπίστωση κ. Πρόεδρε ότι σήμερα διανύσουμε μια περίοδο που δεν επαρκεί η τομεακή ή μάλλον η αποσπασματική αντιμετώπιση των προβλημάτων ή ζητημάτων που προκύπτουν από την ανάπτυξη της οικονομικής και γενικότερα της παραγωγικής δραστηριότητας.

Τα παραδείγματα είναι πολλά και σίγουρα σ' αυτά θα αναφερθούν εκτενώς οι ειδικοί ομιλητές που ακολουθούν.

Γενικότερα όμως, οι εμπειρίες από την αποσπασματική αυτή θεώρηση των πραγμάτων, μας οδηγούν στις εξής αρχικές βασικές ταυτόχρονα διαπιστώσεις.

Η βελτίωση των συνθηκών εργασίας, πρέπει να συμβαδίζει με την προστασία του περιβάλλοντος. Ξεκινώντας από τον αρχικό σχεδιασμό μιάς εγκατάστασης, αλλά και συνεχίζοντας σε όλες τις φάσεις και διαδικασίες της μετέπειτα ζωής της: λειτουργία, εκσυγχρονισμό, επεκτάσεις, παύση λειτουργίας, έλεγχο, παρακολούθηση κ.λ.π.

Επιπλέον στις διαδικασίες αυτές, σημαντική μπορεί και πρέπει να είναι η συμβολή και εμπλοκή των χρηστών. Δηλαδή εργαζομένων αλλά και εργοδοτών.

Πρακτικά αυτό μας οδηγεί στην ανάγκη να λαμβάνεται υπόψη η προστασία του περιβάλλοντος κατά την διαμόρφωση των εργασιακών σχέσεων.

Το Ελληνικό Ινστιτούτο Υγειεινής και Ασφάλειας της Εργασίας του οποίου έχω την τιμή να είμαι Πρόεδρος, είναι αποτέλεσμα της ωρίμανσης των εργασιακών σχέσεων στην Ελλάδα. Της προσέγγισης δηλαδή των κορυφαίων συνδικαλιστικών οργανώσεων των εργαζομένων και των εργοδοτών στον ιδιωτικό τομέα, καθώς και της αποδοχής της θέσης ότι για κάθε ουσιαστική παρέμβαση απαιτείται η συνεργασία και των δύο πλευρών.

Στο Καταστατικό του Ινστιτούτου, σαφώς αναφέρεται ότι ένας από τους σκοπούς του είναι, η συνεισφορά στην διερεύνηση και αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκύπτουν από την αλληλεπίδραση εργασιακού και ειρηνέτερου περιβάλλοντος, καθώς και από τους γενικότερους δρους διαβίωσης και εργασίας.

Για τους δυο παραπάνω λόγους, θεωρούμε ότι το Ελληνικό Ινστιτούτο Υγειεινής και Ασφάλειας της Εργασίας, αποτελεί τον καταλληλότερο ίσως οργανισμό για την προώθηση της ένταξης της προστασίας του περιβάλλοντος, της σύνδεσης, με τις εργασιακές σχέσεις, δύσο και της διασύνδεσης αυτής της προστασίας με τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας.

Στη σύντομη περίοδο από την έναρξη της λειτουργίας του, το ΕΛΙΝΥΑΕ πρακτικά έχει εντάξει στο στόχαστρό του μια σειρά από δραστηριότητές του, δημιουργώντας σε-

μινάρια για τεχνικούς ασφαλείας, θεματολογία για ατυχήματα μεγάλης έκτασης, επιχειρησιακό σχέδιο κ.λ.π. και έχοντας επίγνωση των συνεπειών από την γενικότερη μέχρι σήμερα μονομερή όπως προσανέφερα αντιμετώπιση του ζητήματος, αλλά και την υποβάθμιση της σχέσης μεταξύ προστασίας του περιβάλλοντος και εργασίας, δηλώνουμε και με την ευκαιρία αυτή, ότι θα υπηρετήσουμε με ακόμη μεγαλύτερη επιμονή το στόχο που προσαναφέρθηκε και ότι είμαστε ανοιχτοί για ανάπτυξη συνεργασιών με φορείς της χώρας μας ή και του εξωτερικού που έχουν ανάλογες επιδιώξεις και ενδιαφέροντα.

Κλείνοντας δεν έχω παρά να ευχθώ κάθε επιτυχία στη συνάντηση αυτή, της οποίας τα αποτελέσματα περιμένουμε και θα μελετήσουμε με ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Ευχαριστώ.

Χαιρετισμός από την ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ Ο.Τ.Ε. (ΠΕΤ - ΟΤΕ)

Τα τελευταία χρόνια δεχόμαστε κι εμείς μια συνολική επίθεση από την επιβάρυνση του περιβάλλοντος, μας ανησυχούν και μας προβληματίζουν η χρήση στην δουλειά μας υλικών που η ασφάλεια και η υγιεινή επιβάλλει να ξαναδούμε από την αρχή την αναγκαιότητά τους.

Συνάδελφοί μας στα δίκτυα, στα φρεάτια, με ανθυγιεινές συνθήκες εργασίας, με το μάλυβδο να επηρεάζει άμεσα την υγεία μας, την ακτινοβολία από τις εκπομπές της ραδιενέργειας, μετρούν με αγωνία το προσωπικό κάστος και απαιτούν από το Συνδικάτο να ζητήσει από την Διοίκηση του ΟΤΕ να εφαρμόσει μέτρα προστασίας.

Η ΠΕΤ - ΟΤΕ έχει βάλει στις προτεραιότητές της τέτοια ζητήματα διεκδίκησης με την βεβαιότητα ότι έχουν την ίδια αξία κι ακόμη μεγαλύτερη από τα οικονομικά.

Είναι πολύ σημαντική η δουλειά που γίνεται σήμερα εδώ. Θα παρακολουθήσουμε με μεγάλη προσοχή τους εισηγητές και θα μεταφέρουμε στην Ε.Ε. του Σωματείου μας όλη την εμπειρία που θ' αντλήσουμε. Με την ίδια θερμή ανταπόκριση θ' αξιοποιήσουμε το υλικό που μας δώσατε στο ενημερωτικό δελτίο μας για να κάνουμε κοινωνούς όσους περισσότερους συναδέλφους μπορούμε.

Με την ευχή ότι η σημερινή ημερίδα θα γίνει η αφετηρία εξειδικευμένων ενημερωτικών ομιλιών σε χώρους δουλειάς, όπου θα τοποθετούνται γιατροί ειδικοτήτων πάνω σε συγκεκριμένα ζητήματα γύρω από την ασφάλεια και την υγιεινή, χαιρετίζω εκ μέρους της Ε.Ε. της ΠΕΤ - ΟΤΕ και περιμένουμε να συνεχιστεί αυτή η πραγματικά πρωτοπορειακή προσπάθεια.

Θέλω να πιστεύω πως θ' ακουστεί η φωνή των χιλιάδων συναδέλφων Τεχνικών του ΟΤΕ που εκπροσωπώ, με την παρουσία μου εδώ και είμαι βέβαιος ότι αυτή η ευαισθησία σε ζητήματα που αφορούν την υγεία των εργαζομένων δεν θα πρέπει ούτε στιγμή να υποβαθμιστεί και να περάσει σε δεύτερη μοίρα.

Έχουμε όλοι αυτή την υποχρέωση απέναντι στους εαυτούς μας, την Πολιτεία, αλλά και την Εθνική Οικονομία γενικότερα.

Καλή επιτυχία στις εργασίες της Ημερίδας.

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

"Εργασιακές σχέσεις και περιβάλλον στην Ευρωπαϊκή Ένωση"

Εισηγητής: Δρ. Eckart Hildebrandt

Συντονιστής του δικτύου IRENE
(Industrial Relations and Environment in Europe)

Κατ' αρχήν κυρίες και κύριοι θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την πρόσκληση που μου έγινε να είμαι εδώ και να παρουσιάσω τα αποτελέσματα της έρευνας που κάναμε τα τελευταία τέσσερα χρόνια. Μιας έρευνας η οποία συνεισέφερε πολύ στην γενική αντίληψή μας. Έχει εκδοθεί από το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα και μπορείτε να δείτε όλες τις λεπτομέρειες στην έκδοση αυτή. Θα ήθελα να σας δώσω μία γενική άποψη αυτή τη στιγμή, κατ' αρχήν του δικτύου των επιστημόνων οι οποίοι ξεκίνησαν το 1990 και δημιούργησαν ερευνητικές ομάδες μέσα στις διάφορες Ευρωπαϊκές χώρες, οι οποίες ασχολήθηκαν με το θέμα των εργασιακών σχέσεων και του περιβάλλοντος.

Το δίκτυο αυτό, άρχισε από την βασική θέση ότι τα θέματα του περιβάλλοντος παραδοσιακά δεν αποτελούσαν μέρος των κανονισμών και των σχέσεων μέσα στις βιομηχανίες.

Η συγεινή και η ασφάλεια στους χώρους δουλειάς, μέσα στα πλαίσια των επιχειρήσεων, είχαν συνδεθεί περισσότερο με τα θέματα που είχαν σχέση με την οικονομική κρίση. Όμως, κάποια στιγμή οι περιβαλλοντολόγοι άρχισαν να καταδεικνύουν ότι μπάρχει μία τέτοια σχέση και υπάρχουν τρία βασικά ερωτήματα τα οποία αναδύονται.

Τα ερωτήματα αυτά που τίθενται για την έρευνά μας, τα οποία έχουν σχέση με την πολιτική μας και την στρατηγική μας, είναι τα εξής:

— Το πρώτο, αν υπάρχουν δυνατότητες να ανοίξουμε τα συστήματα των εργασιακών σχέσεων για θέματα που έχουν σχέση με το περιβάλλον και πόσο μακριά μπορεί να πάει αυτό;

— Το δεύτερο, αναφέρεται στην συμμετοχή, στην συνεισφορά που θα μπορούσε να έχει μία τέτοια προσπάθεια σ' αυτά τα ανοιχτά συστήματα.

Η έρευνα λοιπόν που έγινε, βασίστηκε σε τρεις διαφορετικές αντιλήψεις.

Κατ' αρχήν το δίκτυο θεώρησε ότι η πολιτική που έχει σχέση με το περιβάλλον, είναι μία νέα πολιτική και απαντά σε νέες περιβαλλοντικές ανάγκες και επιτρέπει την διαπραγμάτευση και την συναίνεση. Αυτή λοιπόν η πολιτική, θεωρήθηκε ως μία καμπύλη μάθησης που σημαίνει ότι διανύουμε μία περίοδο μάθησης και σαν στόμα και συλλογικά και ως φορείς.

Τρίτον, η ανάλυση του περιβάλλοντος και των κανονισμών που πρέπει να το διέπουν είναι μία προσέγγιση πολυεπίπεδη. Είναι μία προσέγγιση που περνάει από διαφορετικά επίπεδα και είναι αρκετά περίπλοκη.

Βλέπετε πόσο περίπλοκα λοιπόν είναι τα επίπεδα αυτά. Ένα από τα βασικά προβλήματα είναι το ότι η πολιτική είναι διαφορετική στα διαφορετικά επίπεδα και υπάρχουν διαφορετικά ενδιαφέροντα στα διαφορετικά επίπεδα και υπάρχουν επίσης και διαφορετικές πολιτικές τάσεις ανάμεσα στα διαφορετικά αυτά επίπεδα.

Θα ήθελα λοιπόν, να κάνω μία περιληφτη των αποτελεσμάτων. Η αντίδραση στην απειλή για το περιβάλλον, χαρακτηρίζεται κατ' αρχήν από μία διαδικασία έρευνας η οποία έχει 4 στάδια.

Αυτά είναι τα 4 βήματα της αντδραστης προς το περιβάλλον που γίνονται και στις κυβερνήσεις και στις επιχειρήσεις και στα συνδικαλιστικά θέματα.

Κατ' αρχήν αρνούμεθα ότι έχουμε κάποια σημαντική θέση ή μπορούμε να κάνουμε κάτι για τα προβλήματα αυτά ή ότι μπορούμε να ελαχιστοποιήσουμε τα προβλήματα που υπάρχουν στο περιβάλλον μας.

Το δεύτερο βήμα έχει να κάνει με την αποδοχή του προγραμματισμού προς την κατεύθυνση αυτή και την αποδοχή των διαφόρων μέτρων που σχεδιάζεται να γίνουν, δηλαδή το να δημιουργηθεί ένα κατ' αρχήν πρόγραμμα.

Το τρίτο βήμα που είναι το πιο ενδιαφέρον, το οποίο έχουμε αναγνωρίσει σε όλα τα διάφορα επίπεδα και στάδια, είναι η περίοδος της αυτοοργάνωσης. Υπάρχει μία συγκεκριμένη δομή ή οποία μας επιτρέπει να σχοληθούμε μάλλον μόνιμα με τα οικολογικά προβλήματα και τα θέματα του περιβάλλοντος. Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο υπάρχει μία συμβουλευτική δράση και υπάρχει μία συγκεκριμένη πολιτική η οποία μας έχει αποδοθεί.

Το δεύτερο λοιπόν και το τέταρτο βήμα, είναι βήματα που αφορούν στο εξωτερικό περιβάλλον, στις διάφορες χώρες.

Και το θέμα της έρευνας έχει επίσης τρία διαφορετικά στάδια.

Άρχισα λέγοντας ότι το περιβάλλον δεν αποτελεί ένα από τα παραδοσιακά συζητούμενα θέματα στις εργασιακές σχέσεις. Και θα πρέπει να δούμε πως αυτό μπορεί να συμπεριληφθεί.

Κατ' αρχήν μπορεί να συμπεριληφθεί μέσω Κυβερνητικών προγραμμάτων που οι εταιρείες και οι εργαζόμενοι συμμετέχουν από κοινού.

Ο δεύτερος τρόπος είναι εάν το ένα από τα δύο μέρη θέλει να το συμπεριλάβει και ο τρίτος τρόπος είναι όταν τα συνδικάτο το ίδιο απαιτεί να εισάγει αυτό το θέμα μέσα στις εργασιακές σχέσεις. Θα πρέπει λοιπόν να ξεκαθαρίσουμε ότι ο πρώτος δρόμος έχει σχέση με την νομική βάση, με το θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργούν οι κοινωνικοί εταίροι.

Ο δεύτερος δρόμος έχει να κάνει με την ωριμότητα και την σχέση των δύο εταίρων και ο τρίτος είναι αυτός ο οποίος έχει χρησιμοποιηθεί κατά κόρον και σε μεγάλο ποσοστό από κάποιες οργανώσεις που έχουν συνειδητοποιηθεί.

Θα πρέπει βεβαίως να δούμε ποιες είναι οι οργανώσεις οι οπαίδες μπορούν να κάνουν κάτι τέτοιο. Είναι Κυβερνητικές δομές, αλλά υπάρχουν επίσης και όλων των ειδών οι επιχειρησιακοί και κλαδικοί Σύλλογοι, καθώς επίσης και οι Διοικήσεις των επιχειρήσεων που μπορούν να συνεχίσουν.

Θα πρέπει λοιπόν να δούμε πως θα καθορίσουμε την υπευθυνότητα που έχουμε απέναντι σ' αυτό το περιβάλλον και στο ευρύτερο περιβάλλον. Υπάρχει ένας ευρύς ορισμός ο οποίος έχει προταθεί από ορισμένους συνδικαλιστές και ο οποίος επιτρέπει να περιληφθεί το ευρύτερο περιβάλλον εύκολα.

Θα πρέπει επίσης να πούμε ότι υπάρχει μία πολύ μεγάλη ποικιλία περιβαλλοντικών θεμάτων τα οποία βρίσκονται σε άμεση σχέση με το εργασιακό περιβάλλον. Υπάρχουν λοιπόν σύνδεσμοι μεταξύ των απειλών που έχουμε στον εργασιακό χώρο και των απειλών που παρουσιάζονται στο ευρύτερο περιβάλλον.

Υπάρχει μία συγκεντρωτική πολιτική. Υπάρχουν επίσης αδύναμοι δεσμοί σε σχέση με το κοινωνικό και το τοπικό περιβάλλον και θα πρέπει επίσης να λάβουμε υπόψιν μας και το τοπικό περιβάλλον των ανθρώπων στην περίπτωση αυτή.

Το να συμπεριλάβουμε το σύστημα εργασιακών σχέσεων μέσα στις πολιτικές του περιβάλλοντος, δημιουργεί μία συγκεκριμένη δυναμική η οποία μπορεί να δη-

μιουργήσει έναν πολλαπλό ρόλο γι' αυτά τα θέματα.

Υπάρχουν 4 διαφορετικά επίπεδα. Κατ' αρχήν υπάρχει το Ευρωπαϊκό επίπεδο το οποίο δίνει τις κατευθυντήριες γραμμές και εκθέτει προγράμματα και άλλα θέματα.

Υπάρχουν επίσης εθελοντικές συμφωνίες που γίνονται μεταξύ των επιχειρήσεων και των Κυβερνήσεων των εργαζομένων, καθώς επίσης και μία σειρά μεσολαβητικών προσπαθειών οι οποίες λαμβάνουν χώρα προς την κατεύθυνση αυτή.

Το τρίτο είναι ότι πάρα πολλές εταιρείες κάνουν πάρα πολύ μοντέρνα και νέα σχέδια για την ύπαρξή τους. Και τέλος, θα ήθελα να πω ότι βρήκαμε ότι, υπάρχουν διαφορετικές μεταβλητές στον τρόπο που αντιμετωπίζουμε το θέμα. Κατ' αρχήν υπάρχει η μεταβλητή που αναφέρεται στην κοινωνική κατάσταση της εταιρείας. Δεύτερον υπάρχουν διαφορετικές μεταβλητές που αφοράν στο εθνικό και στο περιφερειακό κοινωνικό περιβάλλον, δηλαδή την αντίληψη που έχουν τα άτομα στην συγκεκριμένη περιοχή για το περιβάλλον και την προστασία του, καθώς επίσης και η οικονομική ανάπτυξη του κόσμου στην περιοχή και στις πηγές ενέργειας της εταιρείας. Τέλος, υπάρχουν συγκεκριμένες μεταβλητές που είναι διεθνικές. Δηλαδή η δημιουργία διαφόρων στρατηγικών σε διεθνικό επίπεδο που μας επιτρέπουν να ασχοληθούμε με το περιβάλλον.

Να έρθουμε τώρα σε κάποιες προσποτικές. Μπορούμε να βεβαιώσουμε, ότι είμαστε στο δρόμο του να συμπεριλάβουμε σε όλα τα επίπεδα την συζήτηση για το περιβάλλον μέσα στις εργασιακές σχέσεις. Όμως αυτό γίνεται αργά και θα πρέπει να το δούμε σε συνδυασμό με τα ερεθίσματα που δίνει για την ανταγωνιστικότητα ορισμένων προϊόντων στην διεθνή αγορά.

Θα πρέπει επίσης να πάμε ότι η αειφόρος ανάπτυξη, η αειφόρος παραγωγή, είναι πολύ αδύναμη σήμερα και αρκετά αντιφατική.

Αυτό που φαίνεται να είναι αναγκαίο είναι να δημιουργηθεί ένας επαναπροσδιορισμός της συμμετοχής των εργαζομένων. Να υπάρξει δηλαδή μία ευρύτερη αντίληψη αυτού του θέματος, μία ευρύτερη από τα πολύ συγκεκριμένα θέματα ενδιαφέροντος τα οποία υπήρχαν μέχρι στιγμής και θα πρέπει να περιλάβουμε αυτά στην μακροπρόθεσμη προοπτική εργασίας που έχουμε.

Θα πρέπει να το δούμε αυτό σε σχέση με τα νέα στυλ ζωής και με τα νέα στυλ εργασίας που απαιτούνται και μέσα στο πλαίσιο της διεθνούς οικολογικής κρίσης. Θα πρέπει να προσπαθήσουμε να φτιάξουμε ένα μοντέλο αειφόρου ανάπτυξης το οποίο θα κατανοεί καλύτερα την εργασία και την ζωή.

Ευχαριστώ.

Εργασιακές σχέσεις και περιβάλλον στην Ελλάδα

Εισηγήτρια: Δρ. Χριστίνα Θεοχάρη

Περιβαλλοντολόγος - Μηχανικός

Υπεύθυνη Τμήματος Περιβάλλοντος EKA

Η μελέτη με θέμα τις "Εργασιακές σχέσεις και Περιβάλλον στην Ελλάδα", ανατέθηκε από το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για την Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και εργασίας στο Εργατικό Κέντρο Αθήνας το Σεπτέμβριο του 1991 και πραγματοποιήθηκε από τους υπεύθυνους των τμημάτων Περιβάλλοντος (Χρ. Θεοχάρη) και Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας (Ηλ. Μπανούτσο).

Η μελέτη είχε στόχο την καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης σε σχέση με το θέμα στην Ελλάδα, καθώς και την εκτίμηση των διαφαινομένων τάσεων στους συμβαλλομένους στις εργασιακές σχέσεις.

Αποτελούσε μέρος του ευρύτερου μελετητικού προγράμματος που κάλυψε σχεδόν όλες τις χώρες της τότε ΕΟΚ με απώτερο σκοπό να χρησιμοποιηθεί ως εργασία αναφοράς στην διεμόρφωση του 5ου Κοινοτικού Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον, στο οποίο δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στον ρόλο των επιχειρήσεων και των εργαζομένων στην αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος.

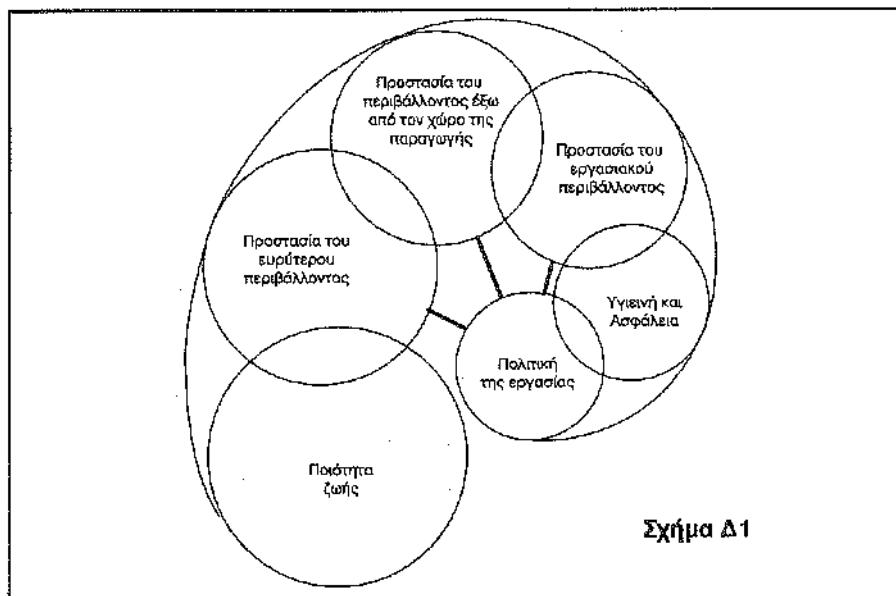
Μεθοδολογία:

Για την πραγματοποίηση της μελέτης ακολουθήθηκαν τα εξής μεθοδολογικά βήματα:

1. Βιβλιογραφική έρευνα στην Ελλάδα.
2. Ανάλυση του θεσμικού πλαισίου για το Περιβάλλον και την Υγιεινή και Ασφάλεια της Εργασίας.
3. Διερεύνηση των υπαρχουσών Συλλογικών Συμβάσεων Εργασίας για τον εντοπισμό αναφορών σε ζητήματα περιβάλλοντος.
4. Διαμόρφωση άποψης από τους μελετητές για το που βρίσκεται η κατάσταση.
5. Συνεντεύξεις με βασικά στελέχη συνδικαλιστικών οργανώσεων των εργαζομένων και των εργοδοτών, προκειμένου να εκφραστεί η βούληση σε σχέση με το θέμα αλλά και ο τρόπος προσέγγισής του από πλευράς τους.
6. Επιαφέρες με επιχειρήσεις με περιβαλλοντικό "προφίλ".
7. Συμπεράσματα - προσπατικές.

Θα ήθελα να έχουμε κατά νου το σχεδιάγραμμα, (Δ1) το οποίο δείχνει ακριβώς πώς η πολιτική της εργασίας στέλνει ή δέχεται μηνύματα από ζητήματα

Ο ΕΝΙΑΙΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

τα οποία άπονται της υγιεινής και ασφάλειας - ξεκινώντας από το μερικό και πηγαίνοντας προς το γενικότερο - ζητήματα που αφορούν στην προστασία του εργασιακού περιβάλλοντος.

Οι κύκλοι αυτοί τέμνονται όχι μόνο σχηματικά, αλλά και ουσιαστικά και ως εκ τούτου αποτελούν και μία γραφική απεικόνιση του θέματος το οποίο εξετάζουμε σήμερα. Γιατί δηλαδή ζητήματα περιβάλλοντος μπορούν και πρέπει να εντάσσονται μέσα στο πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων.

Σε σχέση με την νομοθεσία για τις εργασιακές σχέσεις και το περιβάλλον, η κατάσταση η οποία διαπιστώθηκε στις χώρες της Κοινότητας ήταν ότι, η περιβαλλο-

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Κατάσταση στις χώρες μέλη της Κοινότητας μέχρι το 1992

* Η περιβαλλοντική νομοθεσία συνδέεται με το σύστημα των εργασιακών σχέσεων σπάνια ή καθόλου

* Άλλοι νόμοι και ειδικά

(1) κανονισμοί για την υγιεινή και ασφάλεια

(2) δικαιώματα συμμετοχής

παρέχουν έμμεσα ή άμεσα την δυνατότητα να αντιμετωπισθούν τα περιβαλλοντικά προβλήματα μέσα από το σύστημα των εργασιακών σχέσεων

* Συνεπώς:

— Εστίαση στο "εργασιακό περιβάλλον"

(εσωτερικό περιβάλλον)

— Εστίαση σε επίπεδο παραγωγικής μονάδας

Σχήμα Δ2

ντική νομοθεσία δεν συνδέεται καθόλου με το σύστημα των εργασιακών σχέσεων.

Υπάρχουν όμως άλλοι νόμοι και ειδικά κανονισμοί για την Υγιεινή και Ασφάλεια της εργασίας καθώς και δικαιώματα συμμετοχής τα οποία παρέχουν έμμεσα ή άμεσα την δυνατότητα να αντιμετωπιστούν τα περιβαλλοντικά προβλήματα μέσα από το σύστημα των εργασιακών σχέσεων (Δ2).

Συνεπώς στην Ελλάδα, την στιγμή που έγινε η συγκεκριμένη μελέτη, υπήρχε μία επικέντρωση στο εργασιακό περιβάλλον, δηλαδή στο εσωτερικό περιβάλλον μιας

επιχείρησης και επίσης επικέντρωση σε επίπεδο παραγωγικής μονάδας.

Σε σχέση με την ένταση της συμμετοχής των εκπροσώπων των εργαζομένων σε θέματα εργασιακού περιβάλλοντος και εκφραζόμενη με πληροφόρηση, διαβούλευση, εκπαίδευση ή συναπόφαση, στην Ελλάδα όπως φαίνεται, είχαμε θετικά στοιχεία σε σχέση με την πληροφόρηση, την διαβούλευση και με την εκπαίδευση. Έλλειπε τελείως η συναπόφαση (Δ3).

Σε ότι αφορά στην γενική θέση των εργοδοτών και των οργανώσεων τους στα ζητήματα της ένταξης περιβαλλοντικών ζητημάτων στο πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων, υπήρχε κατ' αρχήν η έκφραση ενός ενδοιασμού σχετικά με τις δυνατές αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να έχει η λήψη μέτρων σε επίπεδο επιχείρησης για την προστασία του περιβάλλοντος στον ανταγωνισμό (Δ4).

Από την άλλη όμως υπήρχε η άποψη ότι οι επιχειρήσεις δεν θέλουν να χάσουν το θετικό προφίλ που έχουν προς το εξωτερικό περιβάλλον τους και δεν θέλουν προφανώς να έρθουν σε σύγκρουση με τους περιοίκους κατ' αρχήν σε ζητήματα περιβάλλοντος.

ΕΝΤΑΣΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΕΝΤΑΣΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

	ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ	ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΣΥΝΑΠΟΦΑΣΗ
NL	+	+	+	+
B	+	+	+	
DK	+	+	+	
A	+	+	+	
D	+	+	+	+
UK	+	+	+	
I	+	+	+	
F	+	+	+	
E	+			
GR	+	+	+	

Σχήμα Δ3

Υπήρχαν επιχειρήσεις οι οποίες είχαν εισάγει συστήματα περιβαλλοντικής προστασίας σε επίπεδο επιχείρησης και έτσι αποτελούσε βαύληση των αντίστοιχων Διοικήσεων ημέριμνα για το περιβάλλον. Κωδικοποιημένα μπορούμε να πούμε ότι εντοπίσθηκαν 4 τρόποι συμπεριφοράς.

Μερικές επιχειρήσεις αντιδρούσαν **παθητικά**, κάποιες άλλες είχαν **ενεργό συμμετοχή**, κάποιες άλλες **υιοθετούσαν πρότυπα** και ήταν κυρίως εκείνες οι

οποίες ήταν θυγατρικές κυρίως πολυεθνικών οι οποίες είχαν μία κεντρική πολιτική σε σχέση με το περιβάλλον, την οποία μετέδιαν και στις θυγατρικές τους και τέλος υπήρχαν επιχειρήσεις οι οποίες είχαν **προληπτική δράση** σε σχέση με το περιβάλλον.

Οι θέσεις των συνδικάτων διαγράφονταν ως εξής:

Κατ' αρχήν τα συνδικάτα παρουσίαζαν μία αυξημένη ευαισθητοποίηση σε σχέση με το περιβάλλον. Σε συγκεκριμένη δημοσκόπηση η οποία είχε γίνει με πρωτο-

ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΟΔΟΤΩΝ (ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΤΟΥΣ)

4 ΤΡΟΠΟΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Γενική θέση των εργοδοτών (και των οργανώσεων τους)

- * τονισμός των δυνατών αρνητικών επιπτώσεων στον διεθνή ανταγωνισμό, από τα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος
- * αποφυγή απώλειας της θετικής εικόνας στο κοινό, μέσα από συγκρούσεις σε περιβαλλοντικά θέματα.
- * εισαγωγή συστημάτων περιβαλλοντικής προστασίας σε επίπεδο επιχείρησης

4 τρόποι συμπεριφοράς των επιχειρήσεων

- * παθητική αντίδραση
- * ενεργός αντίδραση
- * υιοθέτηση προτύπων
- * προληπτική δράση

Σχήμα Δ4

βουλία του ΕΚΑ και αργότερα της ΓΣΕΕ σε σχέση με το πως βλέπουν τα ζητήματα της εποχής μας οι εργαζόμενοι από το δείγμα της εν λόγω δημοσκόπησης το περιβάλλον ήταν το πρώτο με ποσοστό 85% ως ζήτημα το οποίο απασχολούσε τους εργαζόμενους. Επομένως και τα Συνδικάτα, πάροντας αυτό το μήνυμα θεωρούσαν ότι έπρεπε να έχουν θέσεις σε σχέση με αυτό το θέμα (Δ5).

Μετά υπήρχε η βούληση των συνδικάτων να προστατεύσουν την υγεία των εργαζομένων στο εσωτερικό κατ' αρχήν αλλά και εκτός της επιχείρησης. Ωστόσο υπήρχε και εκεί ένας ενδιαισμός που ίσως να υπάρχει ακόμα σε σχέση με το γεγονός κατά το οποίο ενδεχομένως η εισαγωγή περιβαλλοντικών προτύπων μέσα σε

ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΔΙΚΑΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΝΔΙΚΑΤΩΝ

Γενική θέση των συνδικάτων

- * ανταπόκριση στο ενδιαφέρον της κοινωνίας για το περιβάλλον
- * προστασία της υγείας των εργαζομένων στο εσωτερικό και εξωτερικό της επιχείρησης
- * ανησυχία για την διασφάλιση των θέσεων εργασίας από τα υψηλότερα περιβαλλοντικά πρότυπα

Διαφορές στην αντιμετώπιση από τα συνδικάτα

- * η στάση των συνδικάτων στα περιβαλλοντικά θέματα διαφέρει ανάλογα με την παραγωγική τους βάση:
 - παραδοσιακοί και ρυπαίνοντες κλάδοι της οικονομίας
 - νέοι κλάδοι, υπηρεσίες
 - πρωτοπορειακοί κλάδοι

Σχήμα Δ5

μία επιχείρηση μπορεί να οδηγήσει σε απώλεια θέσεων εργασίας. Είναι ένα ζήτημα το οποίο θα θιγεί και στο στρογγυλό τραπέζι το οποίο θα ακολουθήσει.

Είναι μία διαφοροποιημένη συμπεριφορά σε σχέση με τον χαρακτήρα της επιχείρησης. Έτσι ανάλογα με το σε ποια κατάσταση βρίσκεται η παραγωγική τους δράση, μπορούμε να διακρίνουμε παραδοσιακούς κλάδους ρυπαίνοντες, οι οποίοι ο προφανώς είχαν μία πιο συγκρατημένη στάση σε σχέση με τις αλλαγές που είναι αναγκαίες για την αποκατάσταση της περιβαλλοντικής συμβατότητας.

Τέθηκε στη συνέχεια το ερώτημα, γιατί θα πρέπει να υπάρχει συνεργασία ανάμεσα στους συμβαλλομένους προκειμένου να αντιμετωπιστούν αυτά τα ζητήματα (Δ6). Διακρίναμε τρία κίνητρα. Κατ' αρχήν ήταν η παράδοση στις εργασιακές σχέσεις. Υπάρχει ένα πλαίσιο, άρα είναι ένα σημείο στο οποίο μπορούμε να επέμβουμε με κάποιες επιπλέον προβλέψεις.

ΓΙΑΤΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ;

Εργοδότες: 3 κίνητρα

- * η παράδοση στις εργασιακές σχέσεις
- * αποφυγή συγκρούσεων
- * εμπλοκή και συνέπεια των εργαζομένων

Εκπρόσωποι εργαζομένων

- * Υγιεινή και ασφάλεια της εργασίας
- * Γενικό ενδιαφέρον συμμετοχής

Σχήμα Δ6

Ένα άλλο θέμα ήταν η αποφυγή των συγκρούσεων. Είναι γνωστό ότι χρειάζεται να υπάρχει κατανόηση ανάμεσα στους συμβαλλομένους στις εργασιακές σχέσεις και επομένως ένας τρόπος για να μην υπάρχουν αντιθέσεις ήταν και η ένταξη αυτών των θεμάτων στο πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων.

Τέλος ήταν η εμπλοκή και η συνέπεια των εργαζομένων. Υπάρχει αντίληψη ότι η συμμετοχή των εργαζομένων βοηθάει την επιχείρηση στο να δουλεύει καλύτερα.

Από την πλευρά των εργαζομένων το ενδιαφέρον και η απάντηση για την συνεργασία ήταν κατ' αρχήν για να καλύπτονται τα ζητήματα της Υγιεινής και Ασφάλειας της εργασίας που παραδοσιακά είχαν ήδη ενταχθεί μέσα στο πλαίσιο της συζήτησης και δεύτερον το γενικό ενδιαφέρον συμμετοχής στα ζητήματα του Περιβάλλοντος.

Τη χρονική στιγμή που έγινε η μελέτη, τέθηκε το ερώτημα αν υπήρχαν δείγματα κάποιας προσέγγισης εργοδοτικών οργανώσεων και συνδικάτων επάνω σ' αυτό το θέμα.

Σε εθνικό επίπεδο βλέπουμε ότι η Ελλάδα, είχε κάποια δείγματα και αυτό αφο-

ρούσε στην ΕΓΣΣΕ του 1991 με την οποία τέθηκε το θέμα της (δρυσης του Εθνικού Ινστιτούτου Υγιεινής και Ασφάλειας το οποίο τρία χρόνια μετά αποτελεί πραγματικότητα. Αυτή η εξέλιξη δείχνει ότι το φαινόμενο είναι δυναμικό. Κατ' αναλογία ίσως ύστερα από τρία χρόνια σε μερικά από τα θέματα που θα θέξουμε σήμερα η ίδια η ζωή να έχει δώσει απάντηση.

Σε κλαδικό επίπεδο δεν διαπιστώθηκε στην Ελλάδα καμμία συγκεκριμένη ρύθμιση, ενώ αντίθετα υπήρχαν χώρες οι οποίες είχαν συγκεκριμένες ρυθμίσεις οι οποίες θα αναφερθούν και στην εισήγηση του συναδέλφου που θα αναλύσει στην συνέχεια κάποιες περιπτωσιολογικές μελέτες.

Συμφωνίες ανάμεσα σε οργανώσεις εργοδοτών και συνδικάτων, απ' ότι βλέπουμε εδώ, η Ελλάδα δεν είχε να δειξει κανένα συγκεκριμένο παράδειγμα (Δ7).

ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΕΡΓΟΔΟΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΙΚΑΤΑ

Συμφωνίες ανάμεσα σε εργοδοτικές οργανώσεις και συνδικάτα (1)

Εθνικό επίπεδο	στανίζουν (μόνο Ολλανδία) περιορισμένα (Δανία, Ιταλία, Ελλάδα)
Κλαδικό επίπεδο	πρωτοπορειακός ρόλος των χημικών βιομηχανιών (Ολλανδία, Βέλγιο, Γερμανία, Ισπανία)
	κλαδικές συμφωνίες σε: — περιβαλλοντική διαχείριση — διεύρυνση του ρόλου των εκπροσώπων Υγιεινής και Ασφάλειας — εκπαίδευση, κατάρτιση, εξειδίκευση (Ολλανδία, Αγγλία, Γερμανία, Ιταλία, Ισπανία)
	Περιβαλλοντικές υπηρεσίες για την βιομηχανία (Δανία)
Περιφερειακό επίπεδο	μόνο στην Ιταλία (Λομβαρδία)

Σχήμα Δ7

Από τα συμπεράσματα που βγάλαμε από την μελέτη, θ' αναφερθώ σε τρεις βασικές διαπιστώσεις.

Η σχέση της βιομηχανικής ανάπτυξης και της προστασίας του περιβάλλοντος συνδέονται άμεσα με το τεχνολογικό επίπεδο, την χωροταξική κατανομή των βιομηχανικών δραστηριοτήτων και την περιβαλλοντική συνείδηση όλων των παραγωγικών τάξεων. Εν συντομίᾳ θ' αναφερθώ σ' αυτούς τους τρεις παράγοντες.

Η τεχνολογική πρόδοσης που έχει ως σήμερα επιτευχθεί είναι πρόδηλο ότι μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην μείωση της προκαλούμενης από τις παραγωγικές διαδικασίες ρύπανσης. Η υιοθέτηση καθαρών παραγωγικών διαδικασιών, με την εισαγωγή των καθαρών τεχνολογιών κατά τις οποίες παράγονται προϊόντα με μικρότερο περιβαλλοντικό κόστος, που μεταφράζονται συνολικά σε λιγότερη ρύπανση, εξοικονόμηση ενέργειας και πρώτων υλών, μείωση της παρουσίας τοξικών και επικινδύνων ουσιών στην παραγωγική αλυσίδα, εισαγωγή διαδικασιών ανακύκλωσης, μείωση του όγκου των αιτιών παραγωγικής αλυσίδας, θα συμβάλει στην άμβλυνση των επιπτώσεων όσο και στην άρση των προκαταλήψεων.

Ας σημειωθεί ότι στις σύγχρονες από τεχνολογικής άποψης μονάδες, είτε η ίδια η διαδικασία είναι περιβαλλοντικά συμβατή στο βαθμό που αυτό είναι τεχνολογικά δυνατό, είτε η τεχνολογία αντιρρύπανσης αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του νέου τεχνολογικού εξοπλισμού της μονάδας.

Έχοντας αυτό κατά νου, για τις χώρες που βρίσκονται στην φάση της ανάπτυξης και μία από αυτές είναι και η χώρα μας, ο εκσυγχρονισμός της παραγωγικής βάσης, αποτελεί και αναπτυξιακό δεδομένο.

Στην χώρα μας, ο εκσυγχρονισμός της παραγωγικής βάσης με έμφαση στην προστασία του περιβάλλοντος, είναι δυνατόν να επιτευχθεί, ενώ η ένταξη περιβαλλοντικών ζητημάτων στο πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων, δεν μπορεί παρά να εκφράζει το ενδιαφέρον όλων των εμπλεκομένων γύρω από αυτό το θέμα.

Σε σχέση με την χωροταξική κατανομή των παραγωγικών δραστηριοτήτων, ιδιαίτερα των βιομηχανιών στην επικράτεια μιας χώρας και τη σωστή χωροθέτηση τους σε σχέση αφενός με τις κατοικημένες περιοχές και αφετέρου με τις αναγκαίες για την λειτουργία τους διευκολύνσεις υποδομής, δρόμους, λιμάνια, συγκοινωνιακούς κόμβους κ.λ.π. Η τήρηση των περιβαλλοντικών όρων κατά την επιλογή του χώρου και την λειτουργία τους καθώς και ο αποτελεσματικός έλεγχος που είναι καθήκον του κράτους, αποτελούν βασικούς παράγοντες για την βιομηχανική ανάπτυξη και την απεμπλοκή των παραγωγικών δραστηριοτήτων από την προκατάληψη και την αρνητική θεώρηση που ωστόσο δίκαιολογημένα σε πολλές περιπτώσεις έχει δημιουργηθεί.

Στην χώρα μας παρουσιάζονται ιδιομορφίες που έχουν οδηγήσει και οδηγούν σε ακραίες καταστάσεις όχλησης και περιβαλλοντικής αιτιών παραγωγικής βάσης, και ενισχύουν την ει προσιμόυ επιφυλακτική έως αρνητική στάση έναντι της χωροθέτησης παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Το θέμα έχει προεκτάσεις που αγγίζουν την αδυναμία ή την απροθυμία πολλές φορές του Κράτους να ελέγχει αποτελεσματικά αυτές τις δραστηριότητες στο δυναμικό μίας κακώς εννοούμενης διευκόλυνσής τους, που τις οδηγεί ταχύτερα σε μαρασμό και σε γενική απόρριψη από τους περιοίκους.

Η τακτική αυτή άλλωστε οδήγησε και στην καθυστέρηση του εκσυγρονισμού της παραγωγικής βάσης και στην περιβαλλοντική υποβάθμιση ιδίως των περιοχών που παρουσιάζονται αυξημένες συγκεντρώσεις παραγωγικών δραστηριοτήτων

στο Λεκανοπέδιο της Αττικής και του θριασίου πεδίου όπου έχει συγκεντρωθεί το 47% της βιομηχανικής δραστηριότητας της χώρας χωρίς να έχουν τηρηθεί χωροταξικά και περιβαλλοντικά κριτήρια και που σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι δυνατόν να γίνει επί τόπου εκσυγχρονισμός πολλών από αυτές τις μονάδες, καθώς είναι διάσπαρτες μέσα στον οικιστικό ιστό.

Αυτό και μόνο το γεγονός, της διασποράς δηλαδή των παραγωγικών δραστηριοτήτων μέσα στον οικιστικό ιστό, μέσα συνεπάγεται, είναι αρκετό για την πρόκληση τοπικών διενέξεων και όχι μόνο για λόγους πρόκλησης ρύπανσης, αλλά και γενικότερης όχλησης αφού υπάρχουν μονάδες που αν ακόμα δεν ρυπαίνουν προκαλούν σοβαρές οχλήσεις, όπως κυκλοφοριακές επιβαρύνσεις στην περιοχή κ.λ.π.

Και ένας τρίτος παράγοντας που επισημάναμε ότι πρέπει να είναι αναγκαίος προκειμένου να υπάρξει μία σοβαρότερη ενασχόληση των κοινωνικών συνομιλητών στα ζητήματα του περιβάλλοντος, ήταν η περιβαλλοντική συνείδηση. Η ευαισθητοποίηση και η ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης σε όλες τις παραγωγικές τάξεις είναι βασικός παράγων στην διαμόρφωση συνθηκών προστασίας του περιβάλλοντος και αυτή αναπτύσσεται μέσω της έγκυρης ενημέρωσης, της κατάρτισης που πρέπει να παρέχεται από την Πολιτεία, αλλά και από τους ενδιαφερόμενους φορείς, δηλαδή στην προκειμένη περίπτωση στα Συνδικάτα και στις Εργοδοτικές Οργανώσεις.

Κλείνοντας θα ήθελα να αναφερθώ σε ένα απόσπασμα από την έκθεση "Το Κοινό μας Μέλλον" είναι η γνωστή έκθεση Brundtland όπου αναφέρει μεταξύ άλλων:

"Αφού τέθηκε επιτακτική η ανάγκη της αποτελεσματικής αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών προβλημάτων της διατήρησης του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, της βιώσιμης ανάπτυξης που δεν θα αντιστρατεύεται το περιβάλλον, οι μέχρι τώρα θεωρήσεις, αντιλήψεις και πρακτικές, τέθηκαν εκ των πραγμάτων υπό αμφισβήτηση και αναδείχθηκε η ανάγκη ύπαρξης νέων που να συλλαμβάνουν στην ολότητά τους το πρόβλημα και να μπορούν ως εκ τούτου να αντιμετωπίζουν τα αλληλοδιαπλεκόμενα με την κοινωνία, την οικονομία, την παραγωγή, την διαβίωση και οριακά την επιβίωση περιβαλλοντικά ζητήματα."

Και σε σχέση με τους θεσμούς η ίδια έκθεση λέει:

"Η ολοκληρωμένη και αλληλοεξαρτώμενη φύση των νέων προκλήσεων και ζητημάτων, έρχεται σε έντονη αντίθεση με το είδος των θεσμικών οργάνων που υφίστανται σήμερα."

Αυτή τη στιγμή λοιπόν είμαστε μπροστά σε μία πρόκληση και κάνουμε τομή σε σχέση με το παρελθόν, με το πώς θεωρούσαμε τα πράγματα, με το ποια θεσμικά πλαίσια κάλυπταν την τότε κατάσταση και να προχωρήσουμε με τόλμη στην υιοθέτηση νέων που απαιτούν οι σημερινές συνθήκες.

Ευχαριστώ.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΟΛΥΖΩΓΟΠΟΥΛΟΣ, Πρόεδρος ΕΚΑ. Και εγώ θα ήθελα να ευχαριστήσω διπλά την κα. Θεοχάρη, τόσο για την παρουσίαση, αλλά ακόμη πολύ περισσότερο για την πολύτιμη συμβολή της και για την πραγματοποίηση της σημερινής μας διαδικασίας, αλλά και γενικότερα σε μία προσπάθεια στήριξης του ΕΚΑ και του συνδικαλιστικού κινήματος γενικότερα, των θέσεών του, των προτάσεών του, έτσι ώστε να κάνει πιο ουσιαστική την παρέμβασή του για τα μεγάλα αυτά ζητήματα τα οποία συνδέονται με το περιβάλλον είτε το ευρύτερο, είτε το εργασιακό.

Στην συνέχεια ο φίλος Χ. Χατζής, γιατρός εργασίας και υπεύθυνος του τμήματος Υγειεινής και Ασφάλειας του ΕΚΑ, θα μας παρουσιάσει το θέμα "Η υγεία των εργαζομένων και επιπτώσεις από την αλληλεπίδραση εργασιακού και ευρύτερου περιβάλλοντος". Και βεβαίως και τον Χρήστο τον ευχαριστώ για την πολύτιμη συνεργασία του.

**"Η ΥΓΕΙΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟΥ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ"**

Εισηγητής: Χρήστος Χατζής

Γιατρός εργασίας

Διδάκτωρ Ιατρικής, Πανήγυρης Αθηνών

Υπεύθυνος του Τμήματος Υγειεινής και Ασφάλειας της Εργασίας, ΕΚΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το πρόβλημα της αλληλεπίδρασης του εργασιακού και του ευρύτερου περιβάλλοντος είναι τόσο παλιό όσο και η ανθρώπινη δραστηριότητα με διαφορετικούς όρους κάθε φορά και είναι χαρακτηριστικό ότι στην πλούσια Ελληνική Αποικία της Σύβαρης τον 8ο π.Χ. αιώνα, στην κάτω Ιταλία, με υψηλό βιοτικό επίπεδο, λέγεται ότι είχε απαγορευτεί επίσημα η λειτουργία καμινιών στο κέντρο της πόλης για τον περιορισμό του καπνού, όπως επίσης είχε απαγορευτεί και η άσκηση επαγγελμάτων που προκαλούσαν θύρυβο.

Με δεδομένο λοιπόν ότι η υγεία δεν προσδιορίζεται αρνητικά, σαν απουσία απλά ασθενειας, αλλά περιέχει ένα θετικό περιεχόμενο, το οποίο ο Ιπποκράτης με προφητική πραγματικά διορατικότητα προσδιόριζε σαν την κατάσταση εκείνη της ισορροπίας του ανθρώπου με το - έστω - τότε γνωστό σύμπαν. Με δεδομένο ακόμα ότι ο χρόνος εργασίας - και παρακαλώ ας προσεχθεί αυτό - καταλαμβάνει το 80% του ενεργού μας χρόνου, με δεδομένο τέλος ότι στην εποχή μας το σύγχρονο ανθρωπογενές περιβάλλον, φυσικό, εργασιακό, πολιτισμικό, οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό, αποτελούν ένα αλληλοδιαπλεκόμενο σύνολο που επηρεάζει καθοριστικά την υγεία και τον τρόπο διαβίωσής μας, γίνεται κατανοητό το ειδικό ενδιαφέρον των εργαζομένων και του Συνδικαλιστικού Κυνήματος, για μια συστηματικότερη διερεύνηση αυτής της διαπλοκής, με σκοπό την ουσιαστικότερη και αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των πολύ σημαντικών επιπτώσεων που αυτή έχει στην ζωή μας.

Στους καιρούς μας είναι ευρύτερα αποδεκτό πως ο παράγων υγεία υπήρξε ο κοινός τόπος αιτογνωσίας και προσέγγισης των προβλημάτων του σύγχρονου ανθρωπογενούς περιβάλλοντος με την ευρύτερη δυνατή έννοια του όρου. Πάντοτε, όπως θα δούμε και στη συνέχεια, οι βλαππικοί παράγοντες κινδύνου που σχετίζονται άμεσα ή και έμμεσα με την παραγωγική δραστηριότητα, δεν περιορίζονται - τις περισσότερες φορές - ούτε στεγανοποιούνται στον χώρο της εργασίας μόνο.

Οι παράγοντες αυτοί, βρίσκονται όλοι και συχνότερα δίπλα μας, στο σπίτι, στις τροφές, στον αέρα που αναπνέουμε, το έδαφος, το νερό και αποτελούν όλοι και περισσότερο καθοριστικό στοιχείο του ανθρώπινου οικοσυστήματος.

Και με αυτή ακριβώς την έννοια χωρίς να αυθαιρετούμε, δικαιούμαστε να ισχυρίζομαστε ότι ο σύγχρονος εργαζόμενος υπόκειται τις συνέπειες μιας τριπλής έκθεσης. Της έκθεσης με την ιδιότητά του σαν εργαζόμενος, ταυτόχρονα της έκθεσης σαν πολίτη κάτοικος μιας περιοχής και τέλος της έκθεσης σαν καταναλωτής.

Τελείως παραδειγματικά, χωρίς να επιδιώκω στην παρουσίαση αυτή να εξαντλήσουμε όλες τις πλευρές του θέματος, είναι αρκετό να σας αναφέρω την κατάσταση σε απορρίψιμα υλικά στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που περιμένουν αξιοποίηση και ανέρχονται σε 3,6 εκατ. τόνους την ημέρα που η ανάλυσή τους καταδεικνύει την εξής κατανομή:

120 εκατ. τόνοι το χρόνο αστικά στερεά απορρίμματα.

900 εκατ. τόνοι το χρόνο αγροτικά απορρίμματα.

160 εκατ. τόνοι το χρόνο βιομηχανικά απορρίμματα.

300 εκατ. τόνοι το χρόνο βιολογικές λάσπες.

170 εκατ. τόνοι το χρόνο υλικά κατεδάφισης.

250 εκατ. τόνοι το χρόνο απορρίμματα εικαλιστικών βιομηχανικών δραστηριοτήτων

120 εκατ. τόνοι το χρόνο καταναλωτικά προϊόντα (αυτοκίνητα, ελαστικά αυτοκινήτων, συσκευές κ.λπ.).

Οι ποσότητες αυτές αυξάνονται κάθε χρόνο με ρυθμό 3% και βεβαίως υπάρχει διαφοροποίηση από χώρα σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Με αυτή την έννοια περιβαλλοντική ρύπανση θα θεωρήσουμε εκείνη την δυσμενή χωροβιονομική συνθήκη κάτω από την οποία ζει και εργάζεται ο πολίτης, ο εργαζόμενος, ο καταναλωτής και δικαιούμαστε να ισχυρίζομαστε ειδικά ο πολίτης του Λεκανοπεδίου.

Θέλω απ' την αρχή να ξεκαθαρίσω και να διασαφηνίσω το όλο θέμα με δυο ερωτήματα. Το πρώτο ερώτημα, γιατί κάποιος υπουργός στο παρελθόν και δυστυχώς σε κάποιο τομέα υπάρχει μια διαχρονική συνέχεια, είχε ρωτήσει "φέρτε μου έναν πεθαμένο από το νέφος".

Το πρώτο λοιπόν ερώτημα: προξενεί κάποια συγκεκριμένη ασθένεια η ρύπανση αυτή;

Η απάντηση είναι συνήθως "όχι". Θα ήθελα όμως να παρακολουθήσουμε και το δεύτερο ερώτημα.

Προξενεί βλάβη στην υγεία; Η απάντηση είναι "βεβαιώτατα ναι".

Οι επιπτώσεις στην υγεία από την αλληλεπίδραση του εργασιακού και του ευρύτερου περιβάλλοντος εξαρτώνται βασικά από την έκθεση στους διάφορους παράγοντες που είναι συνάρτηση του βαθμού της έκθεσης και της διάρκειας της έκθεσης, από την συνεργική τους δράση, που είναι κάπι που μιας διαφεύγει και θα αναφερθώ σε κάποια παραδείγματα στην συνέχεια, από τα ατομικά, δηλαδή τα ιδιόμορφα, τα γεννετικά χαρακτηριστικά του ατόμου και οι επιπτώσεις αυτές εκφράζονται με τους δείκτες είτε ειδικής νοσηρότητας και θνησιμότητας (και τέτοιους θεωρούμε τις επιαγγελματικές ασθένειες και τα εργατικά ατυχήματα), ή της μη ειδικής νοσηρότητας, της γενικής νοσηρότητας και θνησιμότητας του πληθυσμού.

Θα ήθελα να παραθέσω μερικές παραδειγματικές αναφορές μονάχα για να γίνει περισσότερο ορατή αυτή η αλληλοεπίδραση εργασιακού και ευρύτερου περιβάλλοντος. Για λόγους σχηματικής παρουσιάσεως καταθέτω τον πίνακα 1.

Ας δούμε στο πλαίσιο των φυσικών παραγόντων, Ιονίζουσα ακτινοβολία. Η κοσμική. Με το πρόβλημα του όζοντος, της τρύπας του όζοντος που βλέπουμε ότι αυξάνεται σε άλλα επίπεδα.

Το ραδόνιο. Η μη ιονίζουσα ακτινοβολία. Ιδιαίτερη επικαιρότητα έχει πάρει το θέμα των ηλεκτρομαγνητικών πεδίων και της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας. Είναι πράγματα που δεν μένουν στον χώρο παραγωγής τους. Διαχέονται και αντίστροφα αλληλοεπηρεάζουν τις εγκαταστάσεις και τους χώρους της κάθε ανθρώπινης δραστηριότητας.

Ο θόρυβος, οι δονήσεις, σίγουρα δεν είναι ένας ρύπος που ξεκινάει από τον εργασιακό χώρο και τελειώνει σ' αυτόν ή αν υπάρχει στο περιβάλλον δεν αφήνει στεγανοποιημένο τον χώρο εργασίας.

Οι σκόνες, ιδιαίτερα εισπνεύσιμες ή ειδικές όπως ο αμίαντος. Και ο θόρυβος και ο αμίαντος, ξέρετε ότι επίσημα πλέον από την Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν περιληφθεί στους περιβαλλοντικούς ρύπους και υπάρχει και σχετική νομοθετική ρύθμιση για τα ζητήματα αυτά και βεβαίως δεν στεγανοποιείται ο αμίαντος μόνο στους χώρους παραγωγής του.

Στους χημικούς παράγοντες. Οι διαλύτες, τα πολυχλωριωμένα διφαινύλια (PCBs), τα γνωστά σε όλους μας σαν κλοφέν, τα βαρέα μέταλλα, οι παράγοντες της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, τα φυτοφάρμακα, είναι στοιχεία που οπωσδήποτε δεν σταματάνε στην μάντρα κάποιου εργοστασίου, είτε από το εργοστάσιο προς τα έξω, είτε έξω από τον περιβάλλοντα χώρο, προς το συγκεκριμένο εργοστάσιο ή οποιαδήποτε άλλη υπηρεσία. Διότι η εργασία δεν εξαντλείται μόνο στον βιομηχανικό χώρο παραγωγής. Εργασία, είναι και η εργασία στον δευτερογενή και στον τριτογενή τομέα.

Για φανταστείτε για παράδειγμα, τις τελευταίες μετρήσεις που έγιναν από την μελέτη του ΠΕΡΠΑ για τις συγκεντρώσεις του όζοντος στην περιοχή της Αττικής, τι σημαίνει να υπάρχει μια εγκατάσταση ενός εργοστασίου σ' αυτή την περιοχή, σε σχέση με την εγκατάσταση σε κάποια άλλη περιοχή. Καταλαβαίνουμε δηλαδή πόσο η αλληλεπίδραση και η επιβάρυνση λειτουργεί πολλαπλασιαστικά και προσθετικά για μια σειρά από αυτούς τους παράγοντες κινδύνου.

Και επειδή αναφερθήκαμε στο όζον, υπάρχουν και για το όζον και για άλλες επιβαρύνσεις ρύπων οι γνωστές σε όλους μας παρενέργειες, υπάρχουν όμως και λιγότερο γνωστές όπως εκείνη π.χ. της καταστολής του ανοσοποιητικού μας συστήματος. Της άμυνας του οργανισμού μας. Το όζον είναι μία μόνο από αυτές τις ουσίες.

Να δούμε ποιοι άλλοι χημικοί παράγοντες προκαλούν ανοσοκαταστολή, ώστε να γίνει σε όλους μας ορατό ότι αυτή η αλληλοδιαπλοκή, που λέμε η αλληλεπίδραση δεν είναι αυθαίρετη, αλλά είναι απόλυτα τεκμηριωμένη. Χαρακτηριστικά είναι τα στοιχεία του πίνακα 2.

Στην μία σπήλη αναφέρονται τα στοιχεία από τις πειραματικές έρευνες στα πειραματόζωα και στην άλλη στον άνθρωπο. Να περιοριστούμε στις πιο χαρακτηριστικές.

Οι αρωματικοί υδρογονάνθρακες κάνουν την ίδια δουλειά. Κατά συνέπεια ένας άνθρωπος που εκτίθεται σε αυξημένα επίπεδα οξυντος λόγω της περιβαλλοντικής ενδεχόμενα ρύπανσης, αλλά δουλεύει και σε ένα χώρο στον οποίο υπάρχει σημαντική έκλυση αρωματικών υδρογονανθράκων, καταλαβαίνουμε ότι η δράση ανοσοκαταστολής είναι πολλαπλασιαστική, αυξημένη. Το ίσο για τους αρωματικούς πολυκυκλικούς υδρογονάνθρακες, τα φυτοφάρμακα, ή παραγωγή μιας σειράς άλλων ειδικών παραγόντων όπως ο αμβάντος, η φομαδεζή κ.λπ.

Υπάρχουν και βιολογικοί παράγοντες κινδύνου. Οι πιο γνωστοί αυτής της αλληλοδιαπλοκής, π.χ. η νόσος των λεγεωναρίων που γίνεται όλο και πιο ενδιαφέρουσσα και αφορά την ποιότητα των εσωτερικών εργασιακών χώρων, ή η σαλμονέλα σαν ένα πρόβλημα δημόσιας υγείας, από την οποία ακόμα και αυτά που θεωρούνται σαν "ανοσοποιημένα" κράτη, δεν είναι απαλλαγμένα.

Ξέρουμε την πρόσφατη επίδημία στην Ιταλία, όπως και την επίδημία πριν μερικά χρόνια στην ίδια χώρα και καταδεικνύουν ακριβώς αυτές τις συνέπειες που πληρώνουμε από τον εκφυλισμό των περιβαλλοντικών παραμέτρων.

Είπαμε όμως ότι αυτές οι επιπτώσεις εκφράζονται είτε σαν ειδική νοσηρότητα, είτε σαν μη ειδική νοσηρότητα. Να δούμε με κάτιοια μετρήσιμα μεγέθη πώς αποτιμάται η ειδική νοσηρότητα. Σε 150 εκατ. εργαζόμενους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 10 εκατ. κάθε χρόνο είναι τα θύματα των εργασιακών ατυχημάτων και των επαγγελματικών ασθενειών, 80.000 απ' αυτά καταλήγουν σε θάνατο και το άμεσο μόνο οικονομικό κόστος ανέρχεται στα 20 δις ECU.

Εδώ υπάρχει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για εμάς και θα ήθελα να σας παρακαλέσω να το προσέξουμε. Αφορά μια μελέτη που έγινε σχετικά πρόσφατα, το 1994 από την Διεύθυνση 5 της Ευρωπαϊκής Ενώσεως όπου καταγράφεται ο αριθμός των επαγγελματικών παθήσεων που επίσημα, στις διάφορες χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, καταγράφονται και βλέπουμε ότι εμείς στην Ελλάδα έχουμε καταφέρει να είμαστε ένας εργασιακός παράδεισος. Ο έως 50 τα περιστατικά και ορισμένοι υπομεδιούν. Δεν έχω τίποτε άλλο να σχολιάσω.

Να δούμε την εξέλιξη στο προφίλ της επικρατούσας ειδικής νοσηρότητας απ' αυτή την αλληλεπιδραση. Θα το δούμε από το αποτέλεσμα. Οι επαγγελματικές ασθένειες που είναι σε ύφεση και κυριαρχούσαν με βάση αυτά τα χαρακτηριστικά στις προηγούμενες 10ετίες, ήταν η πυριτίαση, η επαγγελματική ηπατίτιδα, η βουκέλωση και το έκζεμα από τοιμέντο. Οι επαγγελματικές ασθένειες που είναι υπό εξαφάνιση είναι το ηπατικό αγγειοσάκωμα για το μονομερές βινιλοχλωρίδιο, η αρθροίτιδα του Λημ, οστέωση του Καδμίου, η οστεόλιση από το μονομερές βινιλοχλωρίδιο.

Οι επαγγελματικές ασθένειες οι οποίες είναι σε αύξηση, είναι το στρες και οι άμεσες είτε έμμεσες συνέπειές του. Ξέρουμε πολύ καλά από πρόσφατο Συνέδριο που έγινε στο Βέλγιο για το στρες στο χώρο εργασίας, ότι πολλές μελέτες, αποδίδουν το 50% του απονοσιασμού - ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα που επηρρεάζει και την παραγωγική δραστηριότητα αλλά και την κοινωνική ζωή των ανθρώπων - στις συνέπειες του στρες.

Το σύνδρομο του ασθενούς κτηρίου, οι νευρολογικές διαταραχές από την έκθεση σε οργανικούς διαλύτερες, ή διαταραχές της ανοσολογικής προελεύσεως,

που αναφέρθηκαν προηγουμένως, η ανοσοκαταστολή, το άσθμα, οι ρινίτιδες, οι δερματίτιδες, η χρόνια βροχήπιδα, τα μυοσκελετικά προβλήματα, η ελονοσία των αλιέων.

Η μη ειδική νοσηρότητα. Σύμφωνα με τα στοιχεία του '83 του τμήματος της Ευρώπης της Παγκοσμίου Οργανώσεως Υγείας θεωρούνται τα περιεχόμενα στον πίνακα 5.

Να αναφέρω ένα παράδειγμα που ενδεχόμενα εντυπωσιάζει και δικαιολογημένα κατά την γνώμη μου. Τα τελευταία επίσημα στοιχεία αναφέρουν ότι έχουμε ετήσια αύξηση των νέων περιστατικών καρκίνου στην Ευρωπαϊκή Ένωση που ανέρχεται στο 1,2 εκατ. περιστατικά και κάθε χρόνο έχουμε 840.000 θανάτους από καρκίνο.

Η αναλογική συμβολή κάθε πηγής ρύπανσης στο ποσοστό των περιπτώσεων του καρκίνου ανά έτος που αποδίδονται στην ατμοσφαιρική ρύπανση σύμφωνα με τα στοιχεία της EPA (Environmental Protection Agency) των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής όπου αναφέρεται η πηγή της ρύπανσης και το ποσοστό της συμβολής της στην αιτιολογία του καρκίνου, η κυκλοφορία των οχημάτων βλέπουμε πόσο σημαντικό πρόβλημα, ο καπνός, ο αμίαντος, η βενζίνη, οι διαλύτες, οι δευτερογενείς φορμαλδεύδες, η βιομηχανική επιμετάλλωση και επεξεργασία απορριμμάτων, οι πύργοι ψύξης σε μεγάλες παραγωγικές μονάδες παραγωγής ενέργειας, σε στρητορυγέα δευτερογενής φορμαλδεύδη και άλλες(πίνακας 6).

Στην χώρα μας οι επιπτώσεις του νέφους σε υγιή ύτομα και άρα αυτό μας ενδιαφέρει σε σχέση με το εργασιακό περιβάλλον γιατί, αναφερόμαστε σε ενεργό τληθυσμό αφορούν στα αναγραφόμενα στον πίνακα 7.

Στον πίνακα 8 παρατίθενται οι δείκτες για κακοήθη νεοπλάσματα σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά (ΕΣΥΕ). Βλέπουμε το 27,7% αφορά γεωργούς, κτηνοτρόφους, αλιείς, το 13,2% τεχνίτες, εργάτες, χειριστές μεταφορικών μέσων κ.λπ.

Αυτές οι καταστάσεις απαιτούν μια συστηματικότερη διερεύνηση και σ' αυτή θα πρέπει όλοι μας, ο καθένας με τον δικό του ρόλο να συμβάλουμε. Ειδικότερα για την υγεία βλέπε πίνακα 9.

Το εντεινόμενο ενδιαφέρον για την διερεύνηση και πρόληψη των αρνητικών επιπτώσεων στην υγεία των πολιτών εκφράζεται από μια σειρά πρωτοβουλών εθνικών και υπερεθνικών οργανισμών, επιστημονικών δραστηριοτήτων και πολιτικών κατευθύνσεων.

Χαρακτηριστικά παρατίθενται ορισμένοι από τους στόχους ενός από τα σημαντικότερα προγράμματα της Ε.Ε. γνωστού σαν BIOMED II.

**ΣΤΟΧΟΙ-ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΣΤΗΝ ΕΕ (BIOMED-2) ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ**

- Διερεύνηση της σχέσης "δόση-αποτέλεσμα" για τους φυσικούς, χημικούς και βιολογικούς παράγοντες κινδύνου (ιδιαίτερα για τις χαμηλές εκθέσεις).
- Η αλληλεπίδραση γενικών και επαγγελματικών περιβαλλοντικών παραγόντων στην αιτιολογία των σύγχρονων ασθενειών.
- Επιδημιολογική έρευνα για τον εντοπισμό ειδικών καταστάσεων υψηλού κινδύνου, που επιδρούν στην ειδική και γενική νοσηρότητα.
- Εντοπισμός και αντιμετώπιση συνθηκών και συνδυασμού έκθεσης σε βλαστικούς παράγοντες και stress.

- Επιπρεσμός της υγείας των εργαζομένων και της ικανότητας για εργασία από την έκθεση σε εργασιακούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες κινδύνου.

- Βελτίωση των εργονομικών παραμέτρων.

- Έρευνα των αλλεργικών παθήσεων και εκτίμηση της σημασίας στο πλαίσιο της δημόσιας υγείας.

Δεν θα πρέπει όμως να μείνουμε μόνο στην αναφορά ή στην καταγγελία αυτών των δύο πολύ σημαντικών ζητημάτων. Έχει πάρα πολύ νομίζω μεγάλη σημασία να αναφερθούμε και στην εμπειρία του Συνδικαλιστικού Κινήματος, στην θετική εμπειρία.

Δεν μπορούμε κατά συνέπεια να αγνοήσουμε ότι, ακριβώς αυτό το κίνητρο είναι εκείνο που σε πολλές περιπτώσεις, έφερε θετικά αποτελέσματα. Η βελτίωση δηλαδή του εργασιακού περιβάλλοντος ευνοεί και την βελτίωση γενικότερα του περιβάλλοντος.

Ξέρουμε πολύ καλά τους αιγώνες των εργαζομένων στο αλουμίνιο της Ελλάδας την περασμένη 10ετία και οι σημαντικές αλλαγές που έγιναν για την βελτίωση του εργασιακού περιβάλλοντος που αποτέλεσαν και πρότυπα βιομηχανικής έρευνας οι επιλογές που έγιναν, πόσο σημαντικές επιπτώσεις και βελτίωσεις επέφεραν και στο ευρύτερο περιβάλλον.

Και για να μην αναφερόμαστε μόνο στον ιδιωτικό τομέα και να υποτιμούμε μονίμως τον Δημόσιο Τομέα, θα αναφέρω και δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα των κάπως υποβαθμισμένων γενικά στα μάτια μας ΔΕΚΟ ή του ευρύτερου Δημόσιου Τομέα.

Θα πρέπει λοιπόν να σας αναφέρω και είναι θετικά παραδείγματα, ο τρόπος συλλογής και διαχείρισης των πολυχλωριωμένων διφαινυσίων που ξεκίνησε η ΔΕΗ, οι εργαζόμενοι, γενικότερα η προσέγγιση και ο εντοπισμός της βελτίωσης του εργασιακού περιβάλλοντος και η υιοθέτηση ενός αλγόριθμου αντιμετώπισης του προβλήματος που πραγματικά δεν υπήρχε ισοδύναμος για τα Ελληνικά δεδομένα και έφερε τα αποτελέσματά του.

Δεύτερο, η συμβολή της πολύπαθης ΕΑΣ στο ευρύτερο περιβάλλον της Αθήνας, με την υιοθέτηση και την ωλαγή στα υλικά που χρησιμοποιούνται κατ' αρχήν για την προστασία των εργαζομένων της, αλλά και η αντανάκλαση στο ευρύτερο περιβάλλον μη αμιαντούχων υλικών στα φρένα και στα φερμουάτ των αυτοκινήτων είναι χαρακτηριστικές περιπτώσεις.

Αγαπητοί συνάδελφοι, είναι αναγκαίο η προσπάθεια για την βελτίωση του περιβάλλοντος να μην μεταβληθεί σε μία γενικόλογη αναποτελεσματική, κερδοσκοπική και όχι κερδοφόρο επιχείρηση.

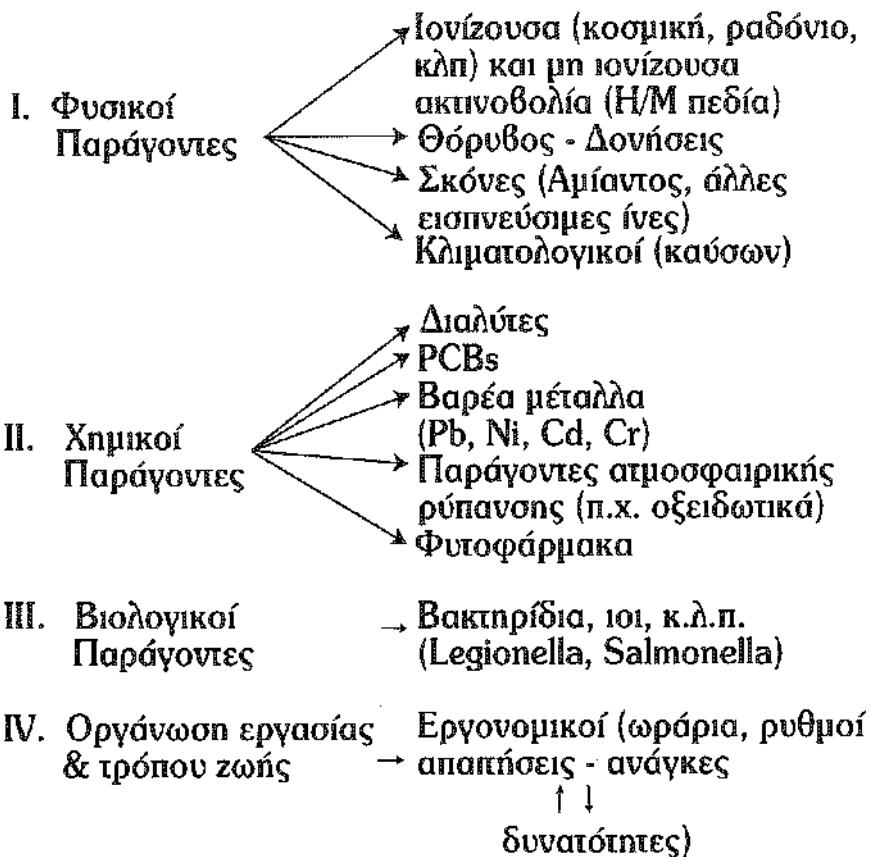
Το θεσμικό πρότυπο της προστασίας της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων και της πρόληψης του επαγγελματικού κινδύνου, με πρωταγωνιστές τους ίδιους τους εργαζόμενους και το Συνδικαλιστικό Κίνημα, που στο κέντρο έχει τον άνθρωπο και τις πραγματικές του ανάγκες, μπορεί με την συμβολή και των επιστημόνων που στελεχώνουν τις δραστηριότητες αυτές, να αποτελέσει ένα χρήσιμο μοντέλο αναφοράς για μια ουσιαστικότερη προσπάθεια αντιμετώπισης των προβλημάτων, στην πηγή τους. Με την καλύτερη πληροφόρηση για τα ζητήματα που συνδέονται με την φύση του κινδύνου που συνεπάγεται για τον εργαζόμενο και τον πολίτη η συγκεκριμένη κάθε φορά παραγωγική δραστηριότητα και εγκα-

τάσταση, η διάχυση αυτής της πληροφόρησης όπως επίσης και η δημιουργία κατάλληλου συσχετισμού δύναμης, που θα στηρίξει και θα επιβάλει τις απαραίτητες για το σκοπό αυτό παρεμβάσεις μέσα και έξω από την επιχείρηση.

Για το σκοπό αυτό, το Συνδικαλιστικό Κίνημα προώθησε και κατάφερε το νέο θεσμικό πλαίσιο της κύρωσης της οδηγίας για την υγιεινή και ασφάλεια της εργασίας, της οδηγίας 89/391/EOK να περιλαμβάνει και την διασύνδεση εργασιακού και ευρύτερου περιβάλλοντος και προσανατολίζεται στην προώθηση των διαδικασιών διαμόρφωσης χάρη την κινδύνου κατά περιοχές. Ήδη μια δουλειά στον τομέα αυτό έχει ξεκινήσει το ΕΛΙΝΥΑΕ. Υπήρξαν αρκετές αναφορές σ' αυτό το ελπιδοφόρο εγχείρημα για την αξιόπιστη ανάπτυξη υποδομής στη χώρα μας στους τομείς αυτούς και όλοι ελπίζουμε ότι θα προχωρήσει, όλοι προσδοκούμε να βρεθεί ένας πραγματικός τρόπος όπου οι τοπικές κοινωνίες θα αξιοποιήσουν αυτά τα εργαλεία για μια αλλαγή και μια αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών που θα επιτρέψει παράλληλα την συσπείρωση όλων των δυνάμεων της παραγωγής και της κοινωνίας, για να προωθήσουν και τελικά να επιβάλουν μια ανάπτυξη με εξέλιξη, όπως έλεγε και αποδητούσε ο αξέχαστος Pasolini, που στο κέντρο θα έχει τον άνθρωπο και τις πραγματικές του ανάγκες και όχι μια ανάπτυξη "νεοπλασματική", "καρκινοματώδη", σαν αυτή που γευτήκαμε τις τελευταίες δεκαετίες.

Σας ευχαριστώ.

**ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ
ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΟΝΤΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ του
Εργασιακού και Ευρύτερου Περιβάλλοντος**

Πίνακας 1

**Χημικοί Παράγοντες ικανοί να προκαλέσουν
ανοσοκαπαστολή σε πειραματόζωα και στον άνθρωπο**

ΧΗΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ	ΠΕΙΡΑΜΑΤΟΖΩΟ	ΑΝΘΡΩΠΟΣ
Οξειδωτικά αέρια	NOx SO ₂ O ₃	+	+
Βαρέα μέταλλα	μόδυθος	+	-
μέταλλα	καδμίο	+	-
	μεθυλούχος υδράργυρος	+	-
Αρωματικοί υδρογονάνθρακες	βενζολίο τολουινόλιο	+	+
Πολυαλογο- νομένοι αρω- ματικοί Υ/Α	Πολυ-χλωριομο- διφαινίδια Πολυ-θρωμούχα διφαινίδια TCDD	+	+
Αρωματικοί πολυκυκλι- κ. Υ.Α.	Διμεθυλδευνο(α) ανθρακένιο Μεθυλο-ανθρακένιο α-βενζοπυρένιο	+	Δ.Ε.Γ.
Φυτοφόρ- ματα	Clordane carbofuranate	+	Δ.Ε.Γ.
Άλλα	Ισοκυανούχο (TDI) Χλωριούχο βινίλιο Αρίαντος Φορμαλδεΰδη	+	Δ.Ε.Γ.
Παραγώγη Αλουμινίου	Αρωματικοί Υ/Α () H/M πεδία ()		+

Δ.Ε.Γ. = Δεν Είναι Γνωστοί

Πίνακας 2

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε.

	Νο Περιπόσεων Αναφερομένων	Νο Περιπόσεων Αναγνωρισμένων
B	10.000	4.000
D	60.000	10.000
DK	15.000	
E	3.500	
F	10.000	4.500
UK	300 HSA	
GR		50
I	60.000	15.000
IRL	100	
L	153	6
NL	700	
P	2.300	800

Πίνακας 3

(Πηγή: DGV/ Επιτροπή ΕΕ, 1994)

Επαγγελματικές ασθένειες σε ύφεση:

- ⇒ πυριτίαση
- ⇒ επαγγελματική ηπατίτιδα
- ⇒ βουκέλλωση και έκζεμα από τσιμέντο

Επαγγελματικές ασθένειες υπό εξαφάνιση:

- ⇒ ηπατικό αγγειοσάρκωμα από έκθεση σε μονομερές βυνιλοχλωρίδιο
- ⇒ αρθρίτιδα του Lyme
- ⇒ οστέωση του καδμίου
- ⇒ οστεόλυση από μονομερές βυνιλοχλωρίδιο

Επαγγελματικές ασθένειες σε αύξηση:

- ⇒ stress και συνέπειες
- ⇒ σύνδρομο ασθενούς κτηρίου (Sick Building Syndrome)
- ⇒ νευρολογικές διαταραχές από έκθεση σε οργανικούς διαλύτες
- ⇒ διαταραχές ανοσιοαλλεργικής προέλευσης (άσθμα, ρινίτις, δερματίτις)
- ⇒ μυοσκελετικές παθήσεις
- ⇒ χρόνια βρογχίτιδα
- ⇒ ελονοσία αλιέων

Πίνακας 4

**ΜΗ ΕΙΔΙΚΗ ΝΟΣΗΡΟΤΗΤΑ
(ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑΣ)**

(WHO Reg. Off. For Europe 1983)

- συγγενείς ανωμαλίες
- πρόωροι τοκετοί
- γαστρεντερικές λοιμώξεις και διληπτηριάσεις ανηλίκων και ενηλίκων
- αναπνευστικά προβλήματα
- ατυχήματα (τροχαία, οικιακά, κ.λ.π.)
- μυοσκελετικές διαταραχές
- καρκίνος
- stress και παράγωγη νοσορόπτικα
- εκφυλιστικές παθήσεις
- οξείες διληπτηριάσεις από χημικά
- καρδιαγγειακές παθήσεις

Πίνακας 5

Πηγή: DGV/ Επιτροπή Ε.Ε. 1994

Είναι επίσης εξαιρετικά ενδιαφέροντα τα στοιχεία που περιλαμβάνονται σε επίσημη έκθεση του Οργανισμού για την Περιβαλλοντική προστασία των ΗΠΑ

**Αναλογική συμβολή κάθε πηγής ρύπανσης στο
ποσοστό των περιπτώσεων καρκίνου ανά έτος που
αποδίδονται στην ατμοσφαιρική ρύπανση
(εκτίμηση EPA - ΗΠΑ, 1990)**

ΕΙΔΟΣ ΣΥΜΒΟΛΗ %	ΠΗΓΗ ΡΥΠΑΝΣΗΣ
ΔΙΑΧΥΤΗ	Κυκλοφορία οχημάτων 56.0
	Καπνός 4.5
	Αμίαντος 4.1
	Βενζίνη 2.3
	Διαλύτες & απολυμαντικά 1.5
	Δευτερογενής φορμαλδεΰδη 4.7
	Άλλες 1.9
	ΣΥΝΟΛΟ 75.0
ΕΣΤΙΑΚΗ	Βιομηχανία επιμετάλλωσης 6.0
	Επεξεργασία απορριμμάτων 4.8
	Πύργοι ψύξης 2.8
	Χημική βιομηχανία 2.2
	Σιδηρουργία 0.9
	Δευτερογενής φορμαλδεΰδη 1.9
	Άλλες 6.4
	ΣΥΝΟΛΟ 25.0
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ 100.0	

* EPA: Environmental Protection Agency

Επιπτώσεις του "νέφους" σε υγιή άτομα

(Εργαστήριο Υγείας και Επιδημιολογίας
Πανεπιστημίου Αθηνών 1983 - 1985)

- Αύξηση αναπνευστικών διαταραχών και λοιμώξεων
- Επιδείνωση ασθματικών και πασχόντων από χρόνια βρογχίτιδα
- Επιβάρυνση καρδιαγγειακών συμπτωμάτων
- Κεφαλαλγίες, μη ειδικές διαταραχές Κ.Ν.Σ. (π.χ. CO)
- Μείωση της ικανότητας για παραγωγή μικρού έργου
- Έκπτωση ψυχοκινητικών λειτουργιών
- Stress — αυξημένη μη ειδική νοσηρότητα

Πίνακας 7

Άδροί δείκτες για κακοήθη νεοπλάσματα (μέσος όρος τριών ετών - 1980, 1981 και 1982 - διαιρούμενος με τον αριθμό εργαζομένων του 1981 και πολλαπλασιασμένο με 10.000) για τις κύριες ομάδες επαγγελμάτων

Εντόπιοι κακοήθων νεοπλασμάτων	Κύριες ομάδες επαγγελμάτων (κιλιάδες)					
1 (340,9) Σύνολο κ.ν.	2 (73,7) 10,3	3 (313,8) 27,6	4 (343,9) 10,3	5 (274,5) 8,2	6 (1.084,3) 27,7	7 (1.075,8) 13,2

Κατηγορίες επαγγελμάτων πίνακα:

1. επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες
2. διευθύνοντες - ανωτ. διοικ. στελέχη
3. υπάλληλοι γραφείου
4. έμποροι - πωλητές
5. απασχολούμενοι στις υπηρεσίες
6. γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς κ.λ.π.
7. τεχνίτες - εργάτες - χειριστές μεταφορικών μέσων.

Πηγή: ΕΣΥΕ

Πίνακας 8

ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ & ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ

Περιβαλλοντική → μακρο -ρύπανση
↓ + μίκρο

ταυτοποίηση (,), συγκεντρώσεις σε αέρα, έδαφος, υπέδαφος, τοπική διασπορά

OXI → STOP

NAI ↓
εκτεθειμένος πλοθυσμός
(a) άμεσα;
— αέρας
— νερό
— σκόνη
— έδαφος

OXI → STOP

(b) έμμεσα;
— διατροφή (κρέας
λαχανικά κ.λ.π)

NAI ↓
εκτίμηση της έκθεσης εκτίμηση
διάρκειας της έκθεσης
Υπήρχε απορρόφηση.

OXI → STOP

NAI ↓
εκτίμηση επιπτώσεων στην υγεία:
— άμεσες επιπτώσεις
— μεσοπρόθεσμες
— μακροπρόθεσμες
— καρκινογέννεση
— τερατογέννεση

OXI → STOP

Σκεδιασμός έρευνας σε πλοθυσμούς -
στόχους

Πίνακας 9

Χ. ΠΟΛΥΖΩΓΟΠΟΥΛΟΣ

Πρόεδρος ΕΚΑ

Ακολουθεί η εισήγηση με θέμα:

Διασύνδεση εργασιακού και ευρύτερου περιβάλλοντος

Ο κ. Μπανούτσος έχει διατελέσει για αρκετό χρονικό διάστημα υπεύθυνος του τμήματος Υγιεινής και Ασφάλειας του Εργαπτικού Κέντρου Αθήνας, έχουμε συνεργαστεί και έχει και αυτός συνεισφέρει σε κάθε προσπάθεια που έχουμε κάνει σ' αυτό τον τομέα.

ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟΥ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Εισηγητής: ΗΛΙΑΣ ΜΠΑΝΟΥΤΣΟΣ,

Εργονόμος - Μηχανικός, M.Sc.

Ελληνικό Ινστιτούτο Υγιεινής και Ασφάλειας Εργασίας.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μέχρι σήμερα οι δύο τομείς του εργασιακού και του ευρύτερου περιβάλλοντος αναπτύχθηκαν χωριστά σε επιστημονικό και πρακτικό επίπεδο.

Η αντιμετώπιση αυτή ωστόσο υπήρξε αναντίστοιχη προς την πραγματικότητα αφού δεν λάμβανε υπ' όψη το γεγονός ότι η οποιαδήποτε παραγωγική δραστηριότητα έχει επιπτώσεις τόσο στο εργασιακό όσο και στο ευρύτερο περιβάλλον.

Οι επιπτώσεις αυτές εκφράζονται ως ρυπάνσεις και υποβάθμιση πολλαπλών μορφών που απορρέουν από την παραγωγική διαδικασία, τη χρήση, τη διακίνηση και αποθήκευση επικίνδυνων και τοξικών ουσιών αλλά και την ποιότητα των ίδιων των προϊόντων σε σχέση με το αν είναι φιλικά ή όχι προς το περιβάλλον καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους.

Τα ζητήματα του εργασιακού περιβάλλοντος ουδέλως μπορούν να διαχωρίστούν από την συνολική συμπεριφορά της επιχείρησης και την περιβαλλοντική διαχείριση του πλαισίου λειτουργίας της και τούτο για να αποφεύγονται αντιφάσεις, παραλείψεις όπως και η μετακύλιση των προβλημάτων σε επόμενο στάδιο.

Η συνολική προσέγγιση του θέματος από τις επιχειρήσεις γίνεται επιτακτικότερη όσο αυξάνονται οι θεσμικές πιέσεις αλλά και η πίεση της κοινής γνώμης η οποία θα μεγαλώνει στο βαθμό που αυξάνεται η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και ανησυχία.

Με δεδομένη την επιδείνωση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και την προϊούσα εξάντληση των φυσικών πόρων η επόμενη φάση της αντιμετώπισης αυτών των προβλημάτων είναι και η ένταξή τους στο σύστημα των εργασιακών σχέσεων που αρχικά προκύπτει ως προέκταση των προβλέψεων για την Υγιεινή και Ασφάλεια της Εργασίας που ήδη μπάρχουν στις συλλογικές συμβάσεις εργασίας και στη χώρα μας.

Πέραν άλλων αναφορών οι οποίες έχουν, ως ένα βαθμό, δυνητικό ή θεωρητικό χαρακτήρα, η διασύνδεση του εργασιακού με το ευρύτερο περιβάλλον επιβεβαιώνεται και από τα γεγονότα τα οποία καθιέρωσαν την θεματολογία για την προστασία του περιβάλλοντος στο σύστημα των εργασιακών σχέσεων της χώρας μας, δημοσίας θα φανεί στη συνέχεια.

2. ΣΤΑΘΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟΥ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΣ.

Η διαδικασία αυτή συντελέστηκε την τελευταία δεκαετία. Αφετηρία και βάση αποτέλεσε η σχετική μελέτη του ΕΚΑ. Τα γεγονότα που συνέβαλαν στην διαδικασία αυτή αναλυτικότερα είναι τα εξής:

α. Κεντρικά Εργασιακά Συμβούλια (Π.Δ. 5/1985):

Αναφέρεται ότι έχουν αρμοδιότητα να γνωμοδοτούν σε θέματα συνθηκών εργασίας, υγείας και περιβάλλοντος.

Η δυνατότητα αυτή ουσιαστικά δεν αξιοποιήθηκε. Είναι αμφίβολο αν κατανοήθηκε ότι η αναφορά στο περιβάλλον μπορεί να περιλαμβάνει εκτός από το εργασιακό και το ευρύτερο.

β. Μελέτη ΕΚΑ, Εργασιακές Σχέσεις και Περιβάλλον στην Ελλάδα

(Θεοχάρη, Μπανούτσος, 1991).

Η μελέτη αυτή για πρώτη φορά στη χώρα συνέδεσε τις δύο θεματολογίες, κατέγραψε την κατάσταση όπως είχε διαμορφωθεί μέχρι τότε στο σύστημα των εργασιακών μας σχέσεων, καθώς και τις απόψεις στελεχών των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εργαζομένων και των εργοδοτών. Μέσω της συμμετοχής στο ευρωπαϊκό δίκτυο IRENÉ οι συμμετέχοντες γνώρισαν την ευρωπαϊκή εμπειρία η οποία στη συνέχεια δημοσιοποιήθηκε ευρύτερα μέσω ανακοινώσεων σε επιστημονικά συνέδρια και περιοδικά (TEE-HELECO'93), Ενημερωτικό Δελτίο INE/ΓΣΕΕ, κ.α.).

γ. Ελληνικό Ινστιτούτο Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας (ΕΓΣΣΕ 1991 - 1992, άρθρο 6).

Στο καταστατικό του αναφέρεται ότι ένας από τους σκοπούς του είναι "η συνεισφορά στη διερεύνηση και αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκύπτουν από την αλληλεπίδραση εργασιακού και ευρύτερου περιβάλλοντος καθώς και από τους γενικότερους όρους διαβίωσης και εργασίας" (άρθρο 3 παραγρ. 2 εδαφ. ε). Το ΕΛΙΝΥΑΕ έχει εντάξει τη διάσταση αυτή σε μία σειρά από δραστηριότητες του (σεμινάρια τεχν. ασφάλειας, θεματολογία για Ατυχήματα Μεγάλης Έκτασης, επιχειρησιακό σχέδιο, κ.ά.).

δ. Επιτροπή μελέτης για το Περιβάλλον (ΕΓΣΣΕ 1994-1995, άρθρο 11).

Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι αποφασίζεται η σύσταση μικτής Επιτροπής με 1-ση εκπροσώπηση μεταξύ των συμβαλλομένων μερών η οποία θα μελετήσει τις δυνατότητες εκπόνησης πορίσματος για τη σχέση ευρύτερου περιβάλλοντος και οικονομικής δραστηριότητας με απότερο σκοπό την διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων για την αντιμετώπιση του ζωτικού αυτού ζητήματος ιδίως στα αστικά κέντρα.

Η αναφορά αυτή αποτελεί την πιο συγκεκριμένη δέσμευση και στο ανώτερο δυνατό επίπεδο των εργασιακών σχέσεων αναφορά στο ευρύτερο περιβάλλον. Αξιοποιώντας την θετική εμπειρία της μικτής επιτροπής για την Υγιεινή και Ασφάλεια της Εργασίας (ΕΓΣΣΕ 21-1-1988, άρθρο 7), ανοίγονται νέες δυνατότητες για την διεύρυνση των εργασιακών σχέσεων σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και δημιουργούνται οι προϋποθέσεις ώστε οι εργαζόμενοι να ασχοληθούν συγκεκριμένα με το σοβαρό αυτό θέμα, κάθε μια πλευρά να διαμορφώσει τις θέσεις της και να προσδιορισθούν τα σημεία εκείνα στα οποία μπορούν να αναπτυχθούν κοινές πρωτοβουλίες.

ε. Σχ. ΠΔ για εναρμόνιση με την Οδηγία Πλαισίο για την Υγιεινή και Ασφάλεια της Εργασίας (89/391/EOK) (άρθρο 10, παρ. 2, εδαφ. ζ).

"Η αντιμετώπιση των προβλημάτων που σχετίζονται με την αλληλεπίδραση του εργασιακού και του ευρύτερου περιβάλλοντος", αποτελεί και θεσμικά πλέον ένα από τα πεδία διαβούλευσης μεταξύ εργοδοτών και έργαζομένων.

Τα γνωστά όργανα συμμετοχής των εργαζομένων του Ν. 1568/85, "νομιμοποιούνται" πλέον να θέτουν τα εν λόγω θέματα στον εργοδότη, ενώ ο τελευταίος θα πρέπει να ζητά γι' αυτά εκ των προτέρων και εγκαίρως την γνώμη τους. Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλε και η επιστολή των μελετητών στα αρμόδια ΥΠ. Περιβάλλοντος και Εργασίας (Ένημ. Δελτίο ΤΕΕ) που μεταξύ άλλων έθετε και το θέμα της διεύρυνσης του πεδίου διαβούλευσης.

3. ΕΠΙΠΕΔΑ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗΣ

ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Θεσμικό πλαισίο: Αδειοδότηση επιχειρήσεων, διαβούλευση μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών.

Έλεγχος: Διεθνώς αλλά και στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από το 1990 αρχίζουν να εμφανίζονται οι πρώτες 3 επίσημες συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ των Επιθεωρήσεων Εργασίας και Περιβάλλοντος στην Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τις Η.Π.Α. που προέβλεπαν κοινή δράση σε θέματα ενημέρωσης, εκπαίδευσης, κατάρτισης, αυτοψιών, δημιουργίας βάσεων δεδομένων, εκπόνηση συντονισμένων προγραμμάτων δράσης.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ:

Μηχανισμοί:

α. Για την προστασία του περιβάλλοντος: Περιβαλλοντικός Έλεγχος (Eco Audit), Οικολογικό Σήμα (Ecolabel)

β) Για το εργασιακό περιβάλλον: Τεχνικός ασφαλείας, Εξωτερικές Υπηρεσίες Προστασίας και Πρόληψης του επαγγελματικού κινδύνου, (ΕΕΥΠΠΠ), Εκτίμηση επαγγελματικού κινδύνου, συμβούλια εργαζομένων, επιτροπές υγιεινής και ασφάλειας.

Η μέχρι σήμερα δυναμική της τομεακής αντιμετώπισης, έχει διατηρήσει ανεξάρτητους τους δύο μηχανισμούς στη χώρα μας με μόνη εξαίρεση τις προβλέψεις για διαβούλευση που εισάγονται κατά την εναρμόνιση με την οδηγία 89/391/EOK.

Σημειώνεται η πλήρης σχεδόν απουσία κριτηρίων για την υγιεινή και ασφάλεια της εργασίας από τους δύο κανονισμούς για τον περιβαλλοντικό έλεγχο (με εξαίρεση την οδηγία Seveso και το οικολογικό σήμα). Είναι αδιανόητο όμως να χαρακτηρίζεται "φιλικό" ή "καθαρό" προς το περιβάλλον ένα προϊόν κατά την διαδικασία παραγωγής του οποίου ρυπαίνεται το εργαστακό περιβάλλον.

Σε ορισμένες χώρες (π.χ. Ολλανδία, Γαλλία, Δανία) μερικές επιχειρήσεις εθελοντικά εφαρμόζουν το θεσμό της περιβαλλοντικής διάγνωσης συνδυάζοντας με επιτυχία από κοινού κριτήρια για το εργασιακό και ευρύτερο περιβάλλον και χρησιμοποιώντας προς το σκοπό αυτό οιμάδες ειδικών συμβούλων.

4. ΟΦΕΛΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ

Για την κοινωνία:

Εξοικονόμηση πόρων από τα πλεονεκτήματα της προληπτικής και συντονισμένης για τους δύο τομείς δράσης (κατά τον έλεγχο, πληροφόρηση/ενημέρωση,

περιορισμό θεραπευτικών - ανθρώπινα και τεχνικά - αναγκών).

Για τους εργαζόμενους:

- Αποφυγή μετάβεσης των προβλημάτων από το εσωτερικό περιβάλλον στο ευρύτερο και αντίστροφα.
- Αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση περιπτώσεων "ανεργίας λόγω προστασίας του περιβάλλοντος".
- Διεύρυνση του πεδίου διαφορούλευσης και διαπραγμάτευσης.
- Αποτελεσματικότερη πρόληψη του επαγγελματικού κινδύνου.

Για τις επιχειρήσεις:

Η συνδυασμένη εφαρμογή κριτηρίων για τους δύο τομείς επιφέρει μία σειρά από σημαντικά οφέλη. Μερικά από αυτά είναι:

- ποιότητα προϊόντων και υπηρεσιών
- βιωσιμότητα της επιχείρησης
- καλές σχέσεις με αρχές, περιόκους, εργαζόμενους
- καλή δημόσια εικόνα της επιχείρησης και των προϊόντων της
- εξοικονόμηση πόρων
- οικονομικά οφέλη από την αποφυγή λήψης μέτρων δύο φορές, μία για τον κάθε τομέα έχεχωριστά.
- κέρδη

5. ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η σύγχρονη διεθνής πρακτική και εμπειρία με σαφήνεια επιβάλλει πλέον την συνολική αντιμετώπιση των προβλημάτων εργασιακού και ευρύτερου περιβάλλοντος και αυτό αποτυπώνεται επανειλημμένα και με έμφαση τόσο στο 5ο Πρόγραμμα Δράσης της Κοινότητας για το Περιβάλλον όσο και στο Γενικό Πλαίσιο για Δράση της Επιπροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στον τομέα της Ασφαλείας, Υγιεινής και Προστασίας της Υγείας κατά την Εργασία (1994-2000). Στην Ελλάδα σημειώνεται μία σαφής πρόοδος την τελευταία δεκαετία στην ένταξη των θεμάτων προστασίας του ευρύτερου περιβάλλοντος στο σύστημα των εργασιακών σχέσεων. Από την παντελή έλλειψη οποιασδήποτε αναφοράς από τους εργαδότες και εργαζόμενους, έχουμε φθάσει σήμερα σε ουγκεκριμένες αναφορές και δεσμεύσεις θεσμικού χαρακτήρα οι οποίες διαμορφώνουν το πλαίσιο για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων σε πρακτικό πλεόν επιπέδο. Αξίζει να σημειωθεί η επίπονη, συστηματική - και όχι δίχως αντιστάσει - προσπάθεια που απαιτήθηκε γι' αυτά τα βήματα.

Οι εμπειρίες της τελευταίας δεκαετίας, διεθνώς αλλά και από την εφαρμογή των θεσμών για την προστασία του περιβάλλοντος καθώς και υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας, αναδεικνύουν ορισμένες κατευθύνσεις και μέτρα τα οποία θα συνέβαλαν καθοριστικά στην αποτελεσματικότερη προώθηση του κάθε τομέα ταυτόχρονα με την διασύνδεσή τους και ένταξη στις εργασιακές σχέσεις. Ορισμένα από αυτά είναι:

Εκπαιδευση-έρευνα-κατάρτιση:

Σήμερα χρειάζεται η συνδυασμένη διδασκαλία των δύο τομέων σε όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος. Στα AEI/TEI αυτό διευκολύνεται από την συγγένεια - και μερικές φορές ταύτιση - ορισμένων επιστημονικών πεδίων μεθοδολογίας και εργαστηριακού εξοπλισμού.

Η συνδυασμένη ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση βοηθά τους εργαζόμενους και

τους εκπροσώπους τους στην κατανόηση των σχετικών προβλημάτων και στην διατύπωση ορθών αιτημάτων. Ομοίως απαιτείται η κατάρτιση των εργοδοτών και των στελεχών των επιχειρήσεων προκειμένου να είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται έγκαιρα προβλήματα και να τα διαχειρίζονται επιτυχώς.

Έλεγχος:

Η θεσμοθέτηση του ελέγχου των επιχειρήσεων ταυτόχρονα για τους δύο τομείς, αποτρέπει την μετακύλιση των προβλημάτων από το εσωτερικό στο ευρύτερο περιβάλλον και αντίστροφα, εξαικονομεί πόρους για την Πολιτεία, συμφέρει τις επιχειρήσεις, προστατεύει αποτελεσματικά τους εργαδόμενους. Απαρχή του κοινού ελέγχου ίσως αποτελέσουν οι προβλέψεις εφαρμογής της οδηγίας Seveso.

Παρακολούθηση:

Η διεύρυνση της θεματολογίας και των αρμοδιοτήτων των μηχανισμών που προαναφέρθηκαν αποτελεί την καλύτερη επίλογή. Ειδικά για μια χώρα όπως η Ελλάδα που οι σχετικές υποδομές βρίσκονται αικόμη στο στάδιο του σχεδιασμού (ΕΞΥΠΠ και υποδομές περιβαλλοντικής προστασίας), θα ήταν μέγια σφάλμα η ανάπτυξη υποδομών με μονομερή προσανατολισμό.

Διαβούλευση:

Το θετικό βήμα που σημειώθηκε κατά την εναρμόνιση με την 89/391/EOK μπορεί να διευρυνθεί για όλα τα επίπεδα (ΣΥΑΕ, ΝΕΥΑΕ).

Τέλος, σημαντική μπορεί να είναι η συμβολή φορέων όπως το ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. το οποίο ενσαρκώνει την κοινή βούληση εργαζομένων και εργοδοτών και περιλαμβάνει στο σκοπό του με σαφήνεια τους δύο τομείς και την διασύνδεσή τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. **Industrial Relations and the Environment in the E.C. Countries, 1993.**
European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.
2. **BANOUTSOS I, THEOCHARI C. 1992. Industrial Relations and the Environment in Greece. National Report.** European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.
3. **Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, 1993.** Αναγκαίες δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος στην Ελλάδα.
4. **Ε. ΒΑΛΙΑΝΤΖΑ,** 1992. Ενσωμάτωση των απαιτήσεων προστασίας του Περιβάλλοντος και Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας στις Επιχειρήσεις.
5. **Σ. ΛΑΪΜΟΣ (ΓΣΕΕ).** Η συμβολή των εργαζομένων στις διαδικασίες εφαρμογής του θεσμικού πλαισίου για τα βιομηχανικά ατυχήματα μεγάλης έκτασης. Εισήγηση σε ημερίδα του ΤΕΕ, 1994.
6. **Α. ΚΡΗΤΙΚΟΣ.** Τα ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. και τα βιομηχανικά ατυχήματα μεγάλης έκτασης. Εισήγηση σε ημερίδα του ΤΕΕ, 1994.
7. **5ο Πρόγραμμα της ΕΟΚ για το περιβάλλον "Προς την Ασιφορία".**

8. Γενικό Πλαίσιο για Δράση της επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στον τομέα της Ασφάλειας, Υγιεινής και Προστασίας της Υγείας κατά την Εργασία (1994 - 2000).

"ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΣΤΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ"

Εισηγητής: Kees Le Blansch,
Ινστιτούτο Διαχειριστικών Ερευνών Ουτρέχτης, Ολλανδία.

Θα σας μιλήσω για κάποιες μελέτες που έγιναν σε συγκεκριμένες περιπτώσεις στα πλαίσια του δικτύου IRENE.

Έχουν γίνει επίσης κάποιες μελέτες στο τέλος της 10ετίας του '80 και στην αρχή της δεκαετίας του '90 στην Γερμανία για την Ολλανδία και θα προσπαθήσω να βγάλω κάποια συγκεκριμένα και σημαντικά συμπεράσματα για να σας τα παρουσιάσω.

Σας είπαμε ήδη ότι κάναμε μία συγκριτική μελέτη για τις κανονιστικές διατάξεις και τα στάνταρντς στις προδιαγραφές που υπάρχουν στις διάφορες χώρες.

Και παρουσιάστηκε μία καινούργια ιδέα. Υπήρξε λοιπόν ένα πεδίο νέας μάθησης.

Ήταν πάρα πολύ σημαντικό να μην περιορισθούμε μόνο στις γενικές δομές, αλλά ακριβώς επειδή αυτό το θέμα ήταν πάρα πολύ καινούργιο, θα έπρεπε να προχωρήσουμε σε μερικές κατά περίπτωση έρευνες για να μας επιτρέψουν να έχουμε μία ευρύτερη και βαθύτερη αντίληψη.

Έτσι λοιπόν, δίπλα στις γενικότερες τάσεις που παρουσιάζονται στην Γερμανία και στην Ολλανδία, θα πρέπει να περάσουμε και σε μερικές ειδικές συζητήσεις. Οι περισσότερες μελέτες έγιναν ανεξάρτητα, αλλά όλες ασχολούνται με το ίδιο σημαντικό θέμα. Δηλαδή με την σχέση που έχουν οι βιομηχανικές σχέσεις, οι σχέσεις μέσα στα βιομηχανικά και ανάμεσα στους κοινωνικούς εταίρους και με ποιόν τρόπο αυτό, μπορεί να επηρεάσει θέματα που έχουν σχέση με το περιβάλλον σε επίπεδα επιχειρησης.

Υπάρχουν λοιπόν αρκετές τέτοιες μελέτες που έχουν γίνει από τα τέλη της 10 ετίας του '80 και ας εστιάσουμε την προσοχή μας αυτή την στιγμή εδώ σε μία διεθνή σύγκριση που έχει γίνει και στα πλαίσια των μελετών του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για την βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας.

Θα ήθελα λοιπόν να επικεντρώσω την προσοχή μου σε αυτές τις 7 διαφορετικές περιπτώσεις, σε 7 διαφορετικές χώρες, την Ολλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο το Βέλγιο, την Γερμανία, την Αυστρία, την Ιταλία και την Δανία. Η Ελλάδα δεν περιλαμβάνεται εδώ και μπορεί με κάποιο τρόπο να βρείτε τις εμπειρίες σας από την χώρα σας να αντανακλώνται σε κάποιες από τις εμπειρίες των άλλων χωρών.

Καταλήξαμε λοιπόν σε τρεις διαφορετικές ομάδες περιπτώσεων.

Η πρώτη ομάδα ήταν η ομάδα της καλής πρακτικής. Δηλαδή, όπως π.χ. στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπου υπήρξε μία συγκεκριμένη εφαρμογή πολιτικής σε ότι έχει σχέση με το περιβάλλον, όπως π.χ. στην 3M στο Λονδίνο, στην Αγγλία ή σε άλλες περιοχές όπως το Βέλγιο που τέτοιες πρακτικές ειφαρμόστηκαν στις επιχειρήσεις ή στην Αυστρία όπου υπήρξε μία συναίνεση, μία συμφιλίωση αν θέλετε των δια-

φόρων βιομηχανικών δραστηριοτήτων και του περιβάλλοντος.

Υπάρχουν πλείστες περιπτώσεις οι οποίες δείχνουν όχι μόνο μία καλή πρακτική αλλά και μία υψηλή συμμετοχή των συνδικάτων σ' αυτή την καλή πρακτική όπως το παράδειγμα της DSM ή της Ιταλίας για την από μακρού υπάρχουσα αντιδικία για τις περιοχές που είδαμε σήμερα στο video καθώς επίσης και στην Δανία όπου χημική βιομηχανία που παρήγαγε εντομοκτόνα, εντάχθηκε μέσα σ' αυτό το πλαίσιο.

Η μία στην Γερμανία, είναι η μοναδική όπου ξεκίνησε με πρωτοβουλία του συνδικάτου. Εσπίασε στην εταιρεία και θα πρέπει να πούμε ότι το συνδικάτο προσπάθησε να μειώσει την χρήση συγκεκριμένων χημικών ουσιών οι οποίες δεν χρησιμοποιούνται και πήρε συγκεκριμένες πρωτοβουλίες στην κατεύθυνση αυτή.

Αυτές οι περιπτώσεις φαίνεται να μοιάζουν μάλλον με τις περιπτώσεις της πρώτης ομάδας θα έλεγα. Υπάρχουν λοιπόν πάρα πολύ σημαντικά πράγματα που βρήκαμε μέσα σ' αυτές τις μελέτες. Υπήρξε σημαντική διαφοροποίηση αλλά και πάρα πολλά κοινά σημεία. Και αυτό που προσπαθούμε να κάνουμε αυτή τη στιγμή είναι να μην σας δώσουμε όλες τις λεπτομέρειες αλλά να σας δώσουμε πραγματικά μερικές γενικές αρχές.

Αν σας ενδιαφέρουν οι λεπτομέρειες, τότε διαβάστε αυτό το βιβλίο.

Θα ήθελα να συζητήσω μαζί σας τρία διαφορετικά θέματα.

Το πρώτο έχει σχέση με τις εταιρείες χημικών, το δεύτερο είναι η συμμετοχή των εργαζομένων και οι περιορισμοί που μπορεί να έχει αυτό και τρίτο με τις διάφορες επιπλοκές.

Κατ' αρχήν λοιπόν ας δούμε ότι η επιλογή των διαφόρων περιπτώσεων έχει γίνει με τέτοιο τρόπο ώστε να συζητάμε για μεγάλες βιομηχανίες χημικών και μετάλλων. Φαίνεται ότι μιλάμε για πάρα πολύ καθαρές περιπτώσεις μη συμβατής προς το περιβάλλον λειτουργίας. Υπάρχει ένα συγκεκριμένο περιβαλλοντικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εργάζονται αυτές οι επιχειρήσεις.

Θα πρέπει να πούμε επίσης ότι δεν είναι μόνο οι βιομηχανίες, αλλά και τα συνδικάτα που έχουν μία συγκεκριμένη άποψη. Θα πρέπει επίσης να απομακρυνθώ λίγο από αυτό τα επιχείρημα και να πω ότι μπάρχουν και εκείνοι που θέτουν την ημερήσια διάταξη. Τι εννοώ μ' αυτό.

Αυτοί που θέτουν την ημερήσια διάταξη είναι εκείνες οι εταιρείες που είναι πιο ορατές στο μάτι. Είναι πιο εμφανείς και υιοθετούν πολλά μέτρα και σε τοπικό και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Για παράδειγμα, το πρώτο θέμα είναι ότι όταν θέλει να μάθει κανείς κάτι για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε όλες τις χώρες και όχι μόνο στην Ελλάδα, η μεγαλύτερη παραγωγή και εργασία γίνεται μέσα απ' αυτές τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις ακριβώς και συχνά ανακαλύπτουμε ότι δεν έρουμε πολλά πρόγραμμα για τις συμβαίνει σ' αυτές τις επιχειρήσεις. Αν πάλι εξετάσουμε τα διάφορα μέτρα που πάρονται, όλα αυτά μοιάζουν να αντανακλούν την πρακτική όπως καταγράφεται στις μεγαλύτερες χημικές βιομηχανίες και μεταλλοβιομηχανίες.

Τώρα, ακόμα και οι μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε όλη την Ευρώπη πρέπει να ενταχθούν στα συστήματα περιβαλλοντικής προστασίας. Πρέπει να έχουν συστήματα περιβαλλοντικού ελέγχου και παρακολούθησης. Μπορεί κανείς λοιπόν να αμφισβητήσει εάν τα μέτρα περιβαλλοντικής παρακολούθησης και ελέγχου που εφαρμόζονται στις μεγάλες εταιρείες, στις χημικές και τις βιομηχανίες μετάλλου, μπορούν να εφαρμοστούν και στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις.

Έρχομαι τώρα στο δεύτερο ζήτημα. Στην Ολλανδία τουλάχιστον δεν υπάρχουν σύμβουλοι σε εταιρείες που απασχολούν λιγότερα από 50 άτομα, τα σωματεία εργάζονται με διαφορετικό τρόπο απ' όπι σε μεγάλες χημικές και μεταλλοβιομηχανίες.

Επομένως περισσότερη έρευνα και μεγαλύτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στις διαφορές της πολιτικής που εφαρμόζονται στις μεγάλες και στις μικρές επιχειρήσεις.

Και τώρα ας περάσουμε στην συνεισφορά των εργαζομένων.

Ήδη, ανέφερα ότι υπάρχουν περιορισμοί στην συνεισφορά των εργαζομένων και φυσικά υπάρχουν και περιπτώσεις θετικές όπου εφαρμόστηκαν νέες μορφές συνεργασίας, νέες προσεγγίσεις, για παράδειγμα η εξέλιξη των Σωματείων. Δυστυχώς μάλλον η εξέλιξη των Σωματείων και η συνεισφορά τους ήταν πολύ μικρή. Ακόμη και οι ίδιοι οι εργαζόμενοι παραπονούνται από την έλλειψη δράσεως των Σωματείων. Παραπονούνται ότι τα Σωματεία δεν τους παρέχουν εκείνα τα εργαλεία και τα μέσα που θα τους επέτρεπαν να πάξουν κάποιο ρόλο. Στο Βέλγιο μάλιστα δεν βρήκαμε καν Σωματείο.

Όταν μιλάμε για την συνεισφορά των εργαζομένων, πρέπει να πούμε ότι παρατηρήσαμε πως η συνεισφορά τους ήταν περιορισμένη τόσο όσο αφορά στο ποσό της συνεισφοράς, όσο και το επίπεδο και το περιεχόμενο αυτής της συνεισφοράς. Τα μόνα πράγματα που τους ενδιέφεραν ήταν κάποια πολύ ορατά περιβαλλοντικά προβλήματα, προβλήματα που συνδέονταν πολύ άμεσα με την εργασία τους ή προβλήματα που δεν αφορούσαν στην κύρια λειτουργία και οργάνωση της επιχείρησης.

Για παράδειγμα, ίσως κάποια εταιρεία να παρήγαγε μανικετόκουμπα και οι εργαζόμενοι παραπονέθηκαν μόνο για την υπερβολική χρήση χαρτιού στα γραφεία.

Υπήρχε λοιπόν μία έλλειψη ικανότερης δράσης και μία έλλειψη επίγνωσης των προβλημάτων και του τι μπορούσαν να κάνουν οι εργαζόμενοι. Μπορεί να πει κανείς ότι αυτοί οι περιορισμοί παρέχονται από μία έλλειψη χώρου, από μία έλλειψη διαφάνειας, από μία έλλειψη ευκαιριών από την Διεύθυνση του εργοστασίου ή της επιχείρησης για μία τέτοια συνεισφορά. Περαιτέρω μπορεί κανείς να πει ότι αυτό έχει να κάνει με την θέση των εργατών σε ορισμένες εταιρείες.

Μπορεί κανείς να δει τους εργαζόμενους σαν μία παραγωγική δύναμη ή σαν μία δημιουργική δύναμη, σαν μία καινοτόμα δύναμη. Από την άλλη πλευρά μπορεί κανείς να δει την εργασία σαν ένα εργαλείο μόνο, σαν κάτι που μπορεί να παράγει με μεγάλη αποδοτικότητα και τίποτε άλλο. Από τις περιπτωσιολογικές μελέτες που κάναμε είχαμε μία αίσθηση ότι πιο πολύ η δεύτερη προσέγγιση κυριαρχούσε. Που έβλεπε δηλαδή την εργασία απλώς σαν παραγωγικό όργανο.

Κάτι άλλο που μπορεί να συνέβη είναι ότι μπορεί να κοιτούσαμε με λάθος τρόπο τα πράγματα. Ίσως δώσαμε μεγαλύτερη έμφαση στους παραδοσιακούς τρόπους απασχόλησης. Ψάχναμε να δούμε πως δρούσαν τα Σωματεία, πως ήταν η άμεση ανταπόκριση των εργαζομένων. Ίσως θα έπρεπε να κάνουμε και άλλες μελέτες. Μήπως υπήρχαν νέοι τρόποι επίδρασης και επιρροής, πράγμα που με φέρνει στο τρίτο σημείο, δηλαδή στην συνεργασία και στην επίλυση συγκρούσεων.

Διαπιστώσαμε νέες μορφές συνεργασίας. Πολύ ενδιαφέρουσες νέες μορφές συνεργασίας. Ωστόσο αυτές οι περιπτώσεις τις πιο πολλές φορές εμπεριείχαν συ-

γκρούσεις. Είδαμε νέους πρωταγωνιστές στην σκηνή, είδαμε νέα θέματα, νέες δομές. Για παράδειγμα στην Acpa (Ιταλία), υπήρχε μία περιφερειακή επιτροπή όπου ντόπιες ομάδες, σωματεία, η διεύθυνση των εταιρειών κάθονταν όλοι μαζί και συμβούλευαν ο ένας τον άλλον και προσπαθούσαν να βρουν κοινές περιβαλλοντικές λύσεις που θα μπορούσαν να αποτελέσουν μέρος μιας συλλογικής συμφωνίας.

Αυτό το είδαμε και στην Δανία, όπου πάλι τοπικές ομάδες, Σωματεία και εκπρόσωποι της Διεύθυνσης του εργοστασίου γινόντουσαν μέλη ενός συλλογικού συμβουλίου το οποίο έπαιρνε αποφάσεις που μετά ίσως εφάρμοζε η Διεύθυνση του εργοστασίου ή της εταιρείας.

Αυτό ήταν πάντοτε το αποτέλεσμα προϋπαρχουσών συγκρούσεων.

Τι μπορούμε να συμπεράνουμε από όλα αυτά; Από την μία μεριά πιστεύω ότι υπάρχει μία δυνατότητα επίλυσης συγκρούσεων στις εργασιακές σχέσεις. Τα Σωματεία, οι εργαζόμενοι, οι εκπρόσωποι των εργαζομένων μαζί με ντόπιες τοπικές ομάδες, μαζί με περιβαλλοντικές οργανώσεις, μαζί με τις αρχές και φυσικά μαζί με την Διεύθυνση των εργοστασίων, μπορούμε να βρουν νέους τρόπους επίλυσης των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Αυτό είναι ένα συμπέρασμα.

Ένα άλλο συμπέρασμα είναι ότι μπορεί κανείς να αμφισβητήσει σοβαρά εάν τετοιες μορφές εργασίας θα συμβούν ποτέ χωρίς συγκρούσεις. Ίσως δηλαδή οι συγκρούσεις να είναι απαραίτητες για την εύρεση αυτών των μορφών συνεργασίας και την εδραίωσή τους.

Από την μία πλευρά αυτό είναι ένα θέμα που χρήζει διερεύνησης και μάλλον χρειάζεται περισσότερη έρευνα πάνω σ' αυτό τον τομέα. Ελπίζουμε να συνεχίσουμε να σας ενημερώνουμε για όλα αυτά.

Από την άλλη πλευρά, μπορεί κανείς να εκφράσει μία ελπίδα γιατί πρέπει να ελπίζει κανείς ότι αυτή η εξέλιξη δεν θα εξαρτάται από ατυχήματα και συγκρούσεις, γιατί αναμφίβολα ορισμένοι τύποι ατυχημάτων και ορισμένοι τύποι συγκρούσεων μπορεί να οδηγήσουν σε ολέθριες συνέπειες για το περιβάλλον.

Ευχαριστώ για την προσοχή σας.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ

Συντονιστής:

Χρήστος Πολυζωγόπουλος
Πρόεδρος ΕΚΑ

Συμμετέχοντες:

Υπουργείο Περιβάλλοντος

Κώστας Δοντάς
Χημικός, Σύμβουλος Υπουργού
ΠΕΧΩΔΕ

Υπουργείο Εργασίας

Ιωάννης Κωστάκος
Διευθυντής Διεύθυνσης Συνθηκών
Εργασίας

ΓΣΕΕ

Στέφανος Λαιμός
Μέλος Διοίκησης ΓΣΕΕ
Εκπρόσωπος της ΓΣΕΕ στο Ευρωπαϊκό
Ίδρυμα για την Βελτίωση των Συνθηκών
Διαβίωσης και Εργασίας (Δουβλίνου).

ΣΕΒ

Ηλίας Τσαμουσόπουλος
Εκπρόσωπος του ΣΕΒ στο Ίδρυμα
του Δουβλίνου
Denis Gregory
Trade Union Research Unit
Ruskin College, U.K.

Εκπρόσωπος του
ερευνητικού δικτύου
για τις Εργασιακές
Σχέσεις και
το Περιβάλλον

Βασικά ερωτήματα για την συζήτηση:

1. Η ανατολή της "πράσινης" εποχής.
Στρατηγικές μακράς διάρκειας και οι επιπτώσεις τους στην εργασία.
2. Η διασύνδεση του εργασιακού με το ευρύτερο περιβάλλον μέσω των υπαρχόντων θεσμών.
3. Οι εργασιακές σχέσεις ως εργαλείο για την αντιμετώπιση των νέων αναγκών.

Συντονιστής:

Είναι όπως καταλαβαίνουμε όλοι μια θεματολογία που έρχεται κάπως πιο εξειδικευμένα να συμπληρωθεί στις εισηγήσεις που τιρογιγήθηκαν και κατά κάποιον τρόπο πιο αναλυτικά να γίνει μία προσπάθεια προσέγγισης έτσι ώστε και από τις ερωτήσεις που θα ακολουθήσουν, να εμπλουτιστεί η επιχειρηματολογία του ίδιου του Συνδικαλιστικού Κινήματος προκειμένου να διαμορφώσουμε τα βήματα παρέμβασης από αύριο το πρώι σε όλα τα επίπεδα που θα πρέπει να παρέμβουμε.

Σ. ΛΑΙΜΟΣ: Θα ήθελα να οραματιστώ και εγώ όπως μας λένε οι διοργανώσεις την ανατολή της "πράσινης εποχής", αλλά θα κάνω μία προσπάθεια να πατάω κάπως στην πραγματικότητα γιατί καμια φορά τα όνειρά μας μπορεί να μας οδηγήσουν σε απογοήτευση.

Και είναι καλό να μας απασχολεί ένα θέμα τόσο σοβαρό που συνδέεται όχι μόνο με την ύπαρξη της ανθρωπότητας, του Πλανήτη, τις νέες συνθήκες ανταγωνισμού των επιχειρήσεων, την κατανομή του πλούτου, την απασχόληση. Σε ότι αφορά στην ανατολή της "πράσινης εποχής", ερχόμαστε να συζητήσουμε ουσιαστικά

για τις νέες τεχνολογίες που θα είναι στο επίκεντρο της οικονομικής και κοινωνικής ζωής όλου του Πλανήτη.

Με αφορμή λοιπόν αυτό, θα ήθελα να πω ότι μέχρι σήμερα, οι νέες τεχνολογίες, αξιοποιήθηκαν με ένα τέτοιο τρόπο που δεν σεβάστηκαν στο σύνολό τους τουλάχιστον τον άνθρωπο, το περιβάλλον και δημιούργησαν δυσκολίες. Παρά το γεγονός ότι έλυσαν πάρα πολύ σημαντικά ζητήματα, δεν θέλω να είμαι αρνητικός απέναντι στην αναγκαιότητα των νέων τεχνολογιών, δημιούργησαν σοβαρά προβλήματα στην ανθρωπότητα τα οποία μπορούσαμε να τα είχαμε προβλέψει.

Απ' αυτή την άποψη ήθελα να κάνω μερικές επισημάνσεις. Οι νέες τεχνολογίες πάντοτε ήταν στο επίκεντρο της συζήτησης και του διαλόγου αλλά και αίτημα του Συνδικαλιστικού Κινήματος ήταν η ουσιαστική εμπλοκή του στην χρήση και στην εφαρμογή των νέων τεχνολογιών. Πολύ περισσότερο σήμερα έχουμε μία εμπειρία μέσα από πολύ μεγάλες δυσκολίες και μόνο σε χώρες που έχουν μία παράδοση του Συνδικαλιστικού Κινήματος και πίεση σ' αυτή την κατεύθυνση, αλλά και υποδομών για να μπορούν να υποστηρίξουν τις θέσεις τους και τις πολιτικές τους.

Κατά συνέπεια πρέπει να πούμε ότι το ζήτημα των τεχνολογιών του μέλλοντος, ή των καθαρών τεχνολογιών, είναι και πάλι μπροστά μας μία πρόκληση που πρέπει να την αντιμετωπίσουμε. Και από την άποψη αυτή το Συνδικαλιστικό Κίνημα, το ποθετεῖ το πρόβλημα σαν ένα τμήμα των ζητημάτων που έχει να διαπραγματευτεί μαζί με την βιώσιμη απασχόληση, μαζί με την ουσιαστική βελτίωση των απόδοσών, μαζί με την βελτίωση των συνθηκών εργασίας, την μείωση του αραρίου εργασίας.

Έρχομαι στο δεύτερο ζήτημα που θεωρώ ότι εμπλέκεται άμεσα με τις νέες τεχνολογίες και με τις καθαρές τεχνολογίες, γιατί γίνεται πολύ μεγάλη συζήτηση περί της νέας θέσεως.

Υπάρχει μία έρευνα η οποία αναφέρει ότι θα δημιουργηθεί ένας σημαντικός αριθμός νέων θέσεων εργασίας, μέσα από πιλοτικά προγράμματα τα οποία έγιναν σε συγκεκριμένους τομείς. Στην ενέργεια, στην γεωργία, στον τουρισμό κ.λ.π.

Ωστόσο πρέπει να προσέξουμε και αυτό ότι θα κάνει και με τα υπόλοιπα θέματα που θα συζητήσουμε για τις εργασιακές σχέσεις και σχετίζονται με τα θέματα που θα διαπραγματευτούμε, με τις διάφορες εμπλεκόμενες πλευρές, γιατί αυτές οι νέες θέσεις εργασίας σηματοδοτούν καινούργιες μεν θέσεις εργασίας, σε καινούργιους τομείς που μέχρι σήμερα δεν είχαμε τέτοια εμπειρία, δεν υπήρχαν τέτοιες ειδικότητες, αλλά σίγουρα αυτή η καινούργια τεχνολογία, εφαρμοζόμενη, επιδρά και στα καταναλωτικά πρότυπα και στις συνήθειες, θα έχει επίπτωση σε όλους τους τομείς σε μείωση της απασχόλησης. Και η εμπειρία που έχουμε μέχρι τώρα είναι ότι το συνολικό ισοζύγιο από τις θέσεις εργασίας που δημιουργούν οι νέες τεχνολογίες είναι αρνητικό.

Είναι πάρα πολύ σημαντικό το ζήτημα που συνδέεται με την αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης μας και θα έχουμε καινούργιες τεχνολογίες, καινούργιες ανακατανομές οικονομικής επιρροής και αποτελεσμάτων από την οικονομική αυτή δραστηριότητα. Κάποιες επιχειρήσεις θα υποχρεωθούν να αναδιοργανωθούν, θα αντιμετωπίσουν σοβαρά προβλήματα και τίθεται ζήτημα διαπραγμάτευσης, επανεκπαίδευσης και προστασίας των εργαζομένων ή αλλαγές με την έννοια της ενίσχυσης των κοινωνικών δικαιωμάτων στους εργαζόμενους από τα οποία θα επωφελούνται εκείνοι οι οποίοι θα κάνουν την καλύτερη χρήση των τεχνολογιών.

Θα ήθελα επίσης να επισημάνω ότι, υπάρχει και μία διεθνής διάσταση και δεν πρέπει να μας ξεφεύγει, μια και το ζήτημα των νέων τεχνολογιών και της οικολο-

γίας, μας είχε απασχολήσει και τα προηγούμενα χρόνια. Ξέρουμε ότι η μεταφορά τεχνολογιών στις χώρες του τρίτου κόσμου εξακολουθεί να γίνεται με βάση την παραχημένη τεχνολογία των ανεπιυγμένων χωρών και κατ' αυτό τον τρόπο δημιουργείται ένας αθέμιτος ανταγωνισμός στην τεχνολογία αφού ανταγωνίζονται με φθηνή και απαξιωμένη εργασία, με ελλειπή ή ανύπαρκτα κοινωνικά δικαιώματα. Ως εκ τούτου, με δεδομένη τη φτώχεια στον τρίτο κόσμο, αξιοποιούν με τον χειρότερο τρόπο ή καταναλώνουν με τον χειρότερο τρόπο τον φυσικό πλούτο. Αυτό είναι ένα ζήτημα το οποίο δεν πρέπει να ξεφεύγει από την προσοχή μας.

Πρέπει να τονίσουμε ότι υπάρχει ένα πρόβλημα οικουμενικότητας αυτών των πολιτικών των νέων τεχνολογιών και δεν πρέπει να επαναλάβουμε το λάθος που έγινε στο παρελθόν, το οποίο το περιέγραψα.

Κατ' αρχήν θεωρώ δεδομένο ότι έγινε κατανοητή η διασύνδεση του ευρύτερου και του εργασιακού περιβάλλοντος από τις εισιγήσεις που έγιναν.

Όπως επίσης, θεωρώ δεδομένο ότι η άποψη την οποία έχει υποστηρίξει το Συνδικαλιστικό Κίνημα, παρόλα τα μεγάλα προβλήματα που είχαμε στην χώρα μας, αλλά την είχαμε υποστηρίξει και σαν Εργατικό Κέντρο τα τελευταία πέντε χρόνια, ήταν ότι, η βελτίωση των συνθηκών Υγειεινής και Ασφάλειας, δεν μπαρεί να αντιμετωπίζεται σαν ένα αντικίνητρο στις επιχειρήσεις - το ίδιο ακριβώς ισχύει για το περιβάλλον αλλά σαν μία προϋπόθεση βιώσιμης ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων και της οικονομίας του τόπου.

Και αποδεικνύεται ότι εκεί όπου έμειναν στο περιθώριο οι συνθήκες εργασίας, έμειναν στο περιθώριο οι παρεμβάσεις προκειμένου να λειτουργήσει - σας αναφέρω τα Λιπάσματα, σας αναφέρω προβληματικές επιχειρήσεις - που αντικειμενικά απαξιώθηκε, όχι γιατί ήθελε το εργατικό δυναμικό, απαξιώθηκαν γιατί θεωρήσαν ότι υπάρχουν κάποιες άλλες προτεραιότητες.

Το ζήτημα λοιπόν της βιώσιμότητας, της αειφορίας της ίδιας της επιχείρησης, συνδέεται με την ποιότητα της παραγωγής, με την ποιότητα των συνθηκών εργασίας και με την βελτίωση του ευρύτερου περιβάλλοντος.

Ήταν χαρακτηριστικό και το φίλμ το οποίο έδινε ανάγλυφα αυτή την εικόνα που παρακολουθήσαμε το πρώτο.

Εκείνο όμως το οποίο πρέπει να γίνει, επειδή υπάρχουν αμφισβητήσεις στα ζητήματα των εργασιακών σχέσεων και των επιτροπών και πως θα λειτουργήσουν, δύπως μας είπε και ο προηγούμενος ομιλητής, υπάρχει θέμα, νέων θεσμών, νέων μορφών διαπραγμάτευσης και αντιπαράθεσης πάνω σ' όλα αυτά τα ζητήματα. Γιατί, κανένας μας δεν είναι δεδομένος ότι χωρίς να υποχρεωθεί - με την καλή εννοια - χωρίς να πιεστεί, δεν είναι δεδομένο ότι θα επιδιώξει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Και το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα, είναι ότι σήμερα η παραγωγή περισσότερο από κάθε άλλη φορά κοινωνικοποιείται, τα προβλήματα των επιχειρήσεων, τα προβλήματα των εργαζομένων, τα προβλήματα των νέων τεχνολογιών, τα προβλήματα των συνολικών πολιτικών, έχουν άμεσες επιπτώσεις και στους εργαζόμενους και σε ευρύτερα κοινωνικά στρώματα ολόκληρου του πλανήτη απ' ότι έχει αποδειχθεί από τις μεγάλες οικολογικές καταστροφές και θεωρώ δεδομένο ότι γνωρίζετε ποια είναι τα αίτια της καταστροφής του δάσους του Αμαζονίου, της τρύπας του όζοντος κ.λ.π. τα οποία δεν μπορούν κανένα πια να αφήνουν αδιάφορο.

Θεωρώ λοιπόν ότι υπάρχει δυνατότητα και εργαλείο μέσω των Επιτροπών Υγειεινής Ασφάλειας των θεσμών που ελπίζουμε να ενεργοποιηθούν και των συμ-

βουλίων των εργαζομένων, προκειμένου να διευρυνθεί και η θεματολογία και στα ζητήματα του περιβάλλοντος και το κυριότερο να αναφερθεί το αίτιο το οποίο άφησε αδρανείς τις Επιτροπές Υγιεινής και Ασφάλειας και τα Συμβούλια Εργαζομένων το προηγούμενο διάστημα. Κατ' εμέ ήταν η έλλειψη γνώσης και ειδικών που θα υποστήριζαν την δράση και την φωνή των συνδικάτων να διευρύνει τα αιτήματα πάλης και να γίνει πιο αποτελεσματικό το Συνδικαλιστικό Κίνημα στις διεκδικήσεις του.

Θα ήθελα να τονίσω ότι υπάρχουν μεγάλες δυσκολίες στους νέους θεσμούς, πρόσφατα δόμως επικυρώθηκε το Συμβούλιο των πολυεθνικών επιχειρήσεων γεγονός που μας δίνει προσπτικές για πιο αποτελεσματική εμπλοκή των εργαζομένων, των κοινωνικών φορέων και όλων όσων ασχολούνται με τα ζητήματα του περιβάλλοντος.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΣΤΑΚΟΣ:

Αγαπητοί συνάδελφοι, θα αναφερθώ στο θέμα της διασύνδεσης του εργασταύ και του ευρύτερου περιβάλλοντος.

Θα επαναλάβω κάποιες θέσεις που υποστήριξε ο κ. Μπανούτσος, γιατί τις θεωρώ βασικής σημασίας και κάποιες από τις προτάσεις που έχει κάνει.

Είναι γεγονός ότι στον τομέα προστασίας του εργασιακού και του ευρύτερου περιβάλλοντος, τα τελευταία χρόνια, τόσο σε κοινοτικό, δύο και εθνικό επίπεδο, δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή. Πράγματι την χρονική αυτή περίοδο, παρατηρείται ένα κίνημα περιβαλλοντικής αφύπνισης.

Αρκετές κοινοτικές οδηγίες που έχουν ενσωματωθεί στο εθνικό μας δίκαιο, αφορούν στην προστασία της υγείας, της ασφάλειας και της υγιεινής των εργαζομένων και αρκετές - τον αριθμό δεν τον γνωρίζω - αφορούν στην προστασία του ευρύτερου περιβάλλοντος.

Οι δύο, νομίζω ότι αναπτύχθηκαν παραδοσιακά, ξεχωριστά, τόσο σε επιστημονικό επίπεδο όσο και σε πρακτικό. Ένα απλό παράδειγμα, η χρισμοποίηση χημικών ουσιών για την παραγωγή διαφόρων προϊόντων. Έχει επιπτώσεις τόσο στους ίδιους τους εργαζόμενους κατά την παραγωγική διαδικασία, έχει επιπτώσεις στο περιβάλλον και στους περιοίκους με τα κάθε είδους απόβλητα που δημιουργούνται και απορρίπτονται σ' αυτό είτε είναι στερεά, είτε υγρά, είτε αέρια.

Έχει επίσης επιπτώσεις στους καταναλωτές των προϊόντων αυτών.

Αυτή η τομεακή αντιμετώπιση, για την προστασία των ανθρώπων με μέτρα ή για τους χρήστες, για τους εργαζόμενους, για τους πολίτες και για την προστασία του περιβάλλοντος με μέτρα, για την προστασία των υδάτινων πόρων, του εδάφους και της ατμόσφαιρας, από πρακτική άποψη μπορεί να πει κανένας ότι είναι αποτελεσματική, γιατί είναι πρακτικότερη η εφαρμογή θεραπευτικών μέτρων.

Από την άποψη όμως της λύψης των προληπτικών μέτρων κατά την γνώμη μου, δεν είναι η ενδεδειγμένη λύση. Τα προληπτικά μέτρα είναι η καλύτερη πολιτική και για να είναι πιο αποτελεσματική και με μικρότερη δαπάνη, θα πρέπει να λαμβάνονται από το σχεδιασμό των χώρων εργασίας και της παραγωγικής διαδικασίας και από την επιλογή των εργασιακών μέσων και των υλικών.

Όταν θεσπίζονται μέτρα για την προστασία της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων, πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν και η προστασία του ευρύτερου περιβάλλοντος και αντίστροφα.

Δεν μπορούμε να επιτρέπουμε στις επιχειρήσεις να εκπέμπουν στο περιβάλλον

τους ρύπους που δημιουργούν στους χώρους εργασίας, χωρίς να λαμβάνουμε μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος. Παράδειγμα νομοθετικών κειμένων όπου αντιμετωπίζεται ισόρροπα η προστασία του ευρύτερου περιβάλλοντος και η προστασία του στενότερου εργασιακού περιβάλλοντος, είναι η γνωστή σε όλους μας οδηγία SEVESO.

Εκτός από την οδηγία αυτή, υπάρχει και η οδηγία για τους τροποποιημένους βιολογικούς παράγοντες που εντός των προσεχών μηνών θα έχει ενσωματωθεί στο εθνικό μας δίκαιο, που με τον ίδιο τρόπο περίπου αντιμετωπίζει τα θέματα του εργασιακού και του ευρύτερου περιβάλλοντος.

Είναι ένα παράδειγμα αυτές οι δύο οδηγίες για μίμηση. Μπορούν και σε αρκετά άλλα θέματα να εφαρμοστούν ισόρροπα ή προστασία του εργασιακού και του ευρύτερου περιβάλλοντος.

Σε κάποιες άλλες κοινοτικές οδηγίες για την υγιενή και την ασφάλεια της εργασίας που τις έχουμε ενσωματώσει στο εθνικό μας δίκαιο, όπως είναι η οδηγία για τον μόλυβδο, για τον αμίαντο, για τους χημικούς, φυσικούς και βιολογικούς παράγοντες, για την απαγόρευση ορισμένων χημικών ουσιών, για τους καρκινογόνους παράγοντες, γίνεται μία αναφορά έμμεσα ή άμεσα ή προβλέπονται κάποια μέτρα που στοχεύουν στην προστασία και του ευρύτερου περιβάλλοντος.

Όπως δύοι αναφέρθηκαν και στο καινούργιο σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος για την εναρμόνιση του εθνικού μας δικαίου με την οδηγία πλαίσιο, κατόπιν υπόδειξης από τους κοινοτικούς μας εταίρους, έχει συμπεριληφθεί στο άρθρο για την διαβούλευση των εργαζομένων και η διαβούλευση για θέματα διασύνδεσης εργασιακού και ευρύτερου περιβάλλοντος.

Πιστεύω ότι είναι μία αρχή η οποία δεν πρέπει να μείνει σαν μία αρχή. Θα πρέπει οι εργαζόμενοι αυτή τη ρύθμιση να την πάρουν στα χέρια τους και να την αξιοποιήσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Θα αναφερθώ λίγο στον ελεγκτικό τομέα. Σήμερα στην Ελλάδα έχουμε δύο ελεγκτικούς τομείς. Είναι ο ελεγκτικός τομέας του Υπουργείου Εργασίας, το σώμα επιθεωρήσεως εργασίας με τους τεχνικούς και με τους γιατρούς υποθετικά, γιατί δεν έχουμε αρκετούς γιατρούς στο Υπουργείο Εργασίας. Έχουν αρμοδιότητα για τον έλεγχο των συνθηκών εργασίας μέσα στις επιχειρήσεις.

Το ΥΠΕΧΩΔΕ δεν ξέρω πώς λειτουργεί, αλλά πιστεύω ότι υπάρχει το σώμα των Επιθεωρητών για τον έλεγχο του ευρύτερου περιβάλλοντος.

Πιστεύω ότι υπάρχει ανάγκη, τα δύο αυτά σώματα, σε αρκετά θέματα να συνεργαστούν. Να συνεργαστούν για συντονισμένα προγράμματα δράσης, για κοινές αυτοψίες, για κοινές βάσεις δεδομένων. Μπορεί να υπάρχει μία βάση για κάποιες επιχειρήσεις που να έχουν πρόσβαση και τα δύο σώματα. Και για κοινά εκπαιδευτικά προγράμματα.

Η μέχρι τώρα εμπειρία των εφαρμογών των διατάξεων ΣΕΒΕΖΟ κατά την πρωτοπική μου εκτίμηση είναι αρνητική. Είναι αρνητική, όχι γιατί υπάρχει κάποια πρόθεση, αλλά πιστεύω ότι δεν γίνεται ο καλύτερος δυνατός συντονισμός των συναρμοδίων υπηρεσιών που εμπλέκονται για τον έλεγχο της εφαρμογής των διατάξεων της οδηγίας αυτής.

Το ένα είναι αυτό και το άλλο είναι ότι, οι ίδιες υπηρεσίες που ασχολούνται με τα θέματα αυτά, έχουν έλλειψη και σε πρωτοπικό όσον αφορά τον αριθμό, σε έλλειψη εξειδικευμένου πρωτοπικού και σε έλλειψη κάποιας υποδομής. Γιατί, το θέμα αυτό ήταν και θεωρείται ότι είναι ακόμα νέο και καινούργιο για την χώρα μας.

Από την άλλη μεριά, κατά τη γνώμη μου, οι επιχειρήσεις έχουν κάθε λόγο να επιδιώξουν από κοινού αντιμετώπιση των προβλημάτων περιβαλλοντικής συμπεριφοράς και προστασίας της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων κατά την χάραξη της πολιτικής τους και των εφαρμογών. Όπως ανέφερε και ο κ. Μπανούτσος αυτό θα έχει ευεργετικά αποτελέσματα μετά, για τις επιχειρήσεις αυτές στους τομείς στην ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών, στο καλό κλίμα εργασίας και στις καλές εργασιακές σχέσεις, στην δημιουργικότητα και στην παραγωγικότητα των εργαζομένων, στο κέρδος, στην συνέπεια και στην νομιμότητα των επιχειρήσεων.

Θα κάνω μία αναφορά στο κεφάλαιο 10 του Λευκού Βιβλίου, Ανάπτυξη, Ανταγωνιστικότητα, Απασχόληση, οι προκλήσεις και η αντιμετώπισή τους για την μετάβαση στον 21ο αιώνα.

Εκεί γίνεται μία αναφορά στον νευραλγικό ρόλο των καθαρών τεχνολογιών.

Ειδικότερα αναφέρεται:

"Κύριο στοιχείο του νέου αναπτυξιακού μοντέλου θα αποτελέσει η αποσύνδεση της μελλοντικής οικονομικής ευημερίας από την περιβαλλοντική ρύθμιση και μάλιστα η μετατροπή της σχέσης οικολογίας οικονομίας από αρνητική που είναι μέχρι σήμερα σε θετική".

Νευραλγικό ρόλο γι' αυτό θα διαδραματίσει τελικά η δημιουργία των θεμελίων των νέων καθαρών τεχνολογιών.

Οι νέες ολοκληρωμένες τεχνολογίες θα οδηγήσουν κατά πάσα πιθανότητα σε περιορισμό των αναγκών για τους νέους περιβαλλοντικούς χώρους μέσω της βελτιωμένης φυσικής παραγωγικότητας των προϊόντων, της μεγαλύτερης χρονικής διάρκειας ζωής του προϊόντος, της πιο εκτεταμένης εκμετάλλευσης και ανάκυκλωσης, της βελτίωσης της τεχνολογίας των παραγωγικών διαδικασιών.

Τελειώνοντας επιπομπάνω, ότι αυτό που θα μπορούσε να παραπηρήσει κανένας είναι ότι, η δυναμική του τομέα της περιβαλλοντικής προστασίας και των καθαρών τεχνολογιών, δεν αφήνει στο περιθώριο τα προβλήματα υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων. Δεν μπορούμε να μιλάμε για καθαρές τεχνολογίες, δεν μπορούμε να μιλάμε για εκτεταμένη επανεκμετάλλευση και ανάκυκλωση, χωρίς να μπαίνουμε στη λογική της συνεξέτασης και των επιπτώσεων της καθαρής τεχνολογίας στην υγιεινή και την ασφάλεια των εργαζομένων.

DENIS GREGORY: Θα ήθελα κατ' αρχήν να πω με πολύ συντομία μερικά πράγματα γι' αυτά τα δύο θέματα και να σας δώσω την Ευρωπαϊκή προοπτική για το θέμα αυτό. Για το θέμα δηλαδή της "πράσινης εποχής" που αναδύεται.

Νομίζω ότι δεν υπάρχουν μακροπρόθεσμες στρατηγικές, αλλά αυτό που υπάρχει, είναι μία μακροπρόθεσμη νέα αντίληψη για τα θέματα αυτά που έχει σχέση με τις διάφορες φυσικές πηγές και με τον τρόπο που έχουμε αντιμετωπίσει τα προβλήματα αυτά τις τελευταίες δεκαετίες.

Υπάρχει βεβαίως μία υποβάθμιση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος τα τελευταία χρόνια και αυτό δημιουργήθηκε από μία σειρά ερωτήσεων και προβλημάτων που έχουν σχέση με το ποιος είναι υπεύθυνος για κάθε πράγμα. Και υπάρχουν βεβαίως πάντοτε εξηγήσεις οι οποίες μπορούν να αποδείξουν πως η οικονομική ανάπτυξη μπορεί να δουλέψει - έχει δουλέψει αρνητικά - θετικά.

Βεβαίως η πρώτη απάντηση μπορεί να είναι ότι είμαστε απλώς ανεύθυνοι. Η άλλη απάντηση θα μπορούσε να είναι ότι απλώς οδηγηθήκαμε σε στραβό δρόμο διό-

τι μας λείπουν οι συγκεκριμένες πληροφορίες ή διότι δεν είμαστε αρκετά ανεπτυγμένοι τεχνολογικά.

Όλες αυτές οι λύσεις μπορεί να είναι η απάντηση για τον τρόπο με τον οποίο έχουμε αντιμετωπίσει το πρόβλημα μέχρι σήμερα.

Βεβαίως αυτή τη στιγμή, θα πρέπει να πούμε ότι το να φτάσουμε να συζητάμε για τέλεια ανευθυνότητα, ή για λάθος κατεύθυνση, σημαίνει ότι θα πρέπει να πάμε στο μηδέν σε ότι έχει έχει σχέση με την οικονομική ανάπτυξη και αυτό είναι κάπι που δεν μπορούμε να το επιτρέψουμε.

Υπάρχουν λοιπόν ορισμένες άλλες απαντήσεις που είναι πιο εύκολες για τους κοινωνικούς εταίρους. Μπορούμε δηλαδή να πούμε ότι δεν είμαστε σε θέση ακόμη να γνωρίζουμε τις επιπτώσεις ορισμένων πραγμάτων ή ότι δεν τις γνωρίζουμε την στιγμή που χρειαζόταν ή δεν μπορούσαμε να κάνουμε ορισμένα πράγματα τα οποία τώρα μπορούμε και γ' αυτό δημιουργηθήκανε και στην Ευρώπη και στην Ελλάδα οι ανάλογες νομοθεσίες κάποιες στιγμές.

Θα πρέπει επίσης να δούμε κατά πόσον είναι σωστό το να πούμε ότι είμαστε τεχνολογικά μη ανεπτυγμένοι. Αυτή η απάντηση θα μπορούσε απλούστατα να μας δώσει πολύ βραχυπρόθεσμες απαντήσεις και βεβαίως θα πρέπει να πούμε ότι μία τέτοια άποψη θα μπορούσε να επηρεάσει τα καταναλωτικά πρότυπα γενικότερα.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι σήμερα βρισκόμαστε σε μία κατάσταση τεχνολογική που είμαστε ημικαθαροί όπου μπορούμε να δημιουργήσουμε ημικαθαρά προϊόντα και ότι προσπαθούμε να κινηθούμε προς την κατεύθυνση μίας νέας οικονομικής πολιτικής όπου θα υπάρχει μία νέα αντίληψη η οποία δεν θα είναι ανεύθυνη και κακά καθιδηγούμενη όπως προηγουμένως.

Θα πρέπει να πούμε ότι βεβαίως, είμαστε υπεύθυνοι για το πρόβλημα αλλά από την άλλη πλευρά, είμαστε και οι καταναλωτές του ίδιου προβλήματος. Εμείς το δημιουργήσαμε και εμείς υποκείμεθα στις επιπτώσεις του προβλήματος αυτού.

Πρέπει επίσης να πούμε ότι υπάρχει μία συνεχής αποτυχία παρά τις προσπάθειες των Κυβερνήσεων και των Συνδικάτων να ασχοληθούν και να δώσουν λύση στα προβλήματα συνολικά.

Δεν υπάρχει αυτή τη στιγμή ένα συγκεκριμένο παράδειγμα ελέγχου της μηχινής και της ασφαλείας που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ώστε το καλύτερο μοντέλο ελέγχου ή ώστε ένα άφογο μοντέλο ελέγχου για τα προβλήματα που υπάρχουν. Υπάρχουν βεβαίως εργάτες οι οποίοι πρέπει να χρησιμοποιούν ορισμένες χημικές ουσίες και τι κάνουμε για να τους προστατεύσουμε; Τους κάνουμε να μοιάζουν με αστροναύτες.

Προσπαθούμε λοιπόν να δώσουμε μία λύση αλλά η λύση είναι μισή λύση, διότι στην πραγματικότητα θα έπρεπε να βρούμε κάποιες ουσίες που να μην δημιουργούν τέτοιου είδους προβλήματα.

Προχωρούμε λοιπόν σε περισσότερη δράση σε ότι έχει σχέση με τις επιχειρήσεις και τις κοινωνίες, ούτως ώστε να δημιουργήσουμε τα συγκεκριμένα μέσα που απαιτούνται για να είμαστε περισσότερο αποτελεσματικοί σε ότι έχει σχέση με το περιβάλλον και την οικονομία.

Όμως αυτό που είναι φανερό σε όλη την Ευρώπη, είναι το γεγονός ότι υπάρχουν προβλήματα σε ότι έχει σχέση με τις θέσεις της εργασίας και τα περιβάλλον. Και αυτό δημιουργεί μία συγκεκριμένη πόλωση στις απόψεις ορισμένων πραγμάτων. Ορισμένων απόμων.

Υπάρχει βεβαίως η άποψη ότι ναι, όταν σταματήσουμε αυτού του είδους την τε-

χνολογία και ξεκινήσουμε μία καινούργια, θα υπάρχουν χιλιάδες θέσεις εργασίας. Όμως αυτό δεν βολεύει την κατάσταση καπά την διάρκεια της μέσης αυτής περιόδου.

Επίσης, υπάρχουν προβλήματα σε ότι έχει σχέση με την σύνδεση των πραγμάτων με την σημερινή κατάσταση.

Σπην Ευρώπη υπάρχει μία άλλειψη κοινής αντιμετώπισης ορισμένων θεμάτων βιομηχανίας. Υπάρχουν μεγάλες διαφορές σε ότι έχει σχέση με τις βιομηχανικές πρακτικές στις διάφορες χώρες της Ευρώπης, Γαλλία, Αγγλία κ.λ.π. και στις χώρες της Μεσογείου, πράγμα που συμπειρίλαμβάνει και την Ελλάδα. Θα πρέπει λοιπόν να ξεκινήσουμε με αυτές τις διαφορετικές πρακτικές.

Δεύτερον τα μοντέλα που έχουμε αυτή την στιγμή για τον τρόπο ελέγχου των διαφόρων χώρων, είναι κατά το ίμισυ επιτυχή. Εξακολουθούμε να δημιουργούμε ασθένειες κάθε χρόνο. Δηλητηριάζουμε πολλούς εργαζόμενους και κάνουμε να αρρωστήσουν πάρα πολλοί εργαζόμενοι.

Υπάρχουν λοιπόν τέτοια συστήματα τα οποία δεν είναι τέλεια και τα οποία δημιουργούν τον έλεγχο και από την άλλη πλευρά θέλουμε να ασχοληθούμε με το ευρύτερο περιβάλλον. Αυτό δεν είναι αντιφατικό. Έχουμε άλλες επιλογές; Μπορούμε να κάνουμε κάτι;

Θα πρέπει λοιπόν να αντιληφθούμε ότι δεν έχουμε άλλες εναλλακτικές λύσεις αυτή την στιγμή. Είμαστε υποχρεωμένοι να χριστιμοποιήσουμε αυτό το μη τέλειο σύστημα και να επιτρέψουμε στην μάθηση που θα συσσωρεύσουμε με το χρόνο, να μας επιτρέψει να το βελτιώσουμε. Βεβαίως, υπάρχουν πάρα πολλές περιοχές στην Ευρώπη που τέτοιου είδους συστήματα είναι πραγματικά μη αποτελεσματικά και υπάρχουν επιχειρήματα των εργαζόμενών που λένε ότι θα πρέπει να γίνει έλεγχος στο εσωτερικό και στο εξωτερικό της επιχείρησης, αλλά αυτό θα δημιουργήσει και προβλήματα ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης και από την άλλη πλευρά θα μειώσει τις θέσεις εργασίας. Πως θα απαντήσουμε σε αυτά τα επιχειρήματα; Σήμερα χρειάζεται οι υπάρχουσες δομές και οι υπάρχοντες δεσμοί να ενισχυθούν με νέες ιδέες και κυρίως χρειαζόμαστε κάποια ελάχιστα δικαιώματα τα οποία να ανήκουν σε όλους και να έχουν πρόσβαση όλοι με ίσο τρόπο.

Σήμερα θα πρέπει να βρούμε προγράμματα τα οποία έχουν σχέση με το περιβάλλον και με την βελτίωση της ποιότητας χωρίς, με έναν τρόπο που θα μας επιτρέψει να αντιμετωπίσουμε τα προβλήματα διαφορετικά.

Πριν μερικά χρόνια π.χ. στην Δανία, μπήκε μία έκτακτη εισφορά που επέτρεψε να υπάρξουν τα χρήματα για την δημιουργία χώρου που θα είχαν μία τέτοια ολιστική αντιμετώπιση του προβλήματος και έδωσαν ίσως κάποιες ιδέες.

Καταλαβαίνετε ότι χρειαζόμαστε πηγές, πόρους για να δημιουργήσουμε τέτοιους είδους πράγματα.

Η παραγωγικότητα που θα είναι συμβατή με το περιβάλλον, είναι κάτι που χρειάζεται να υπάρξει σε όλο τον κόσμο αλλά για το οποίο χρειάζονται και πόροι όπως είπα.

Σε ότι έχει σχέση με την τελευταία μας ερώτηση θα πρέπει να πούμε, ότι χρειάζεται να κάνουμε συγκεκριμένα πράγματα για να αντιμετωπίσουμε αυτές τις ανάγκες. Εδώ όμως υπάρχει ένα άλλο πρόβλημα σε ότι έχει σχέση με ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το συνδικαλιστικό κίνημα υποβαθμίζεται και υπονομεύεται σε όλη την Ευρώπη. Τα συλλογικά δικαιώματα υπόκεινται σε μία φοβερή επίθεση παντού και η επαναδόμηση ορισμένων θεσμών, δεν είναι πάντοτε ορατή.

Θα πρέπει λοιπόν να πούμε ότι οι κάθετες δομές ενδυναμώνονται περισσότερο σε σχέση με την επίθεση στην οποία υπόκεινται οι οριζόντιες δομές. Μ' αυτό τον τρόπο λοιπόν είμαστε πάρα πολύ αργοί για να απαντήσουμε σε αυτού του είδους τα προβλήματα που υπάρχουν.

Η υπάρχουσα δομή δεν είναι ευθυγραμμισμένη με τις ανάγκες που υπάρχουν και δεν είναι δυνατόν να δώσει τις απαντήσεις που χρειάζονται. Θα πρέπει βεβαίως να αναγνωρίσουμε εδώ, ότι υπάρχουν διάφορες αλλαγές που λαμβάνουν χώρα και θα πρέπει να φτιάξουμε πλουραλιστικά συστήματα εργασιακών σχέσεων τα οποία θα μας επιτρέψουν να έχουμε πολλαπλά ενδιαφέροντα μέσα στο χώρο εργασίας.

Οι νέες αυτές δομές θα μας επιτρέψουν να έχουμε μία γραμμική οργάνωση, αλλά να αποφύγουμε την περιθωριοποίηση των συνδικάτων μέσα στα πλαίσια της επιχειρησης. Θα πρέπει να φτιάξουμε ένα τέτοιο πλαίσιο μέσα στο οποίο να συνενώνονται οι διάφορες τάσεις.

Αυτό όμως, ενέχει και τον κίνδυνο της έλλειψης ανεξαρτησίας του Συνδικαλιστικού Κινήματος μέσα στο συνολικού αυτό πλαίσιο. Θα πρέπει λοιπόν να κάνουμε μία προσπάθεια για να διατηρήσουμε την ανεξαρτησία των Συνδικαλιστικών Οργανώσεων, διαφορετικά, οι κλαδικές και επιχειρησιακές οργανώσεις Σωματείων δεν έχουν την δυνατότητα να δώσουν το δικό τους στύγμα. Άλλα, θα πρέπει οι επιχειρήσεις να δίνουν τα οράματα, τους στόχους και τις προϋποθέσεις.

Πράγμα που δεν είναι καθόλου θεμιτό και αποδεκτό.

Από την άλλη πλευρά, θα πρέπει να δούμε ότι το συγκεκριμένο νομοθετικό πλαίσιο, μπορεί να μας επιτρέψει να βάλουμε, να επιβάλουμε έναν ενιαίο Ευρωπαϊκό φόρο που θα μας αναγκάσει, που θα δώσει το δικαίωμα να έχουμε τους απαραίτητους πόρους για να φτιάξουμε ορισμένα πράγματα.

Θα πρέπει να πούμε ότι τα διάφορα Ευρωπαϊκά σώματα και οι Ευρωπαϊκές οργανώσεις μπορούν να μας δώσουν την δυνατότητα να επιβάλουμε, να οργανώσουμε σε Ευρωπαϊκό επίπεδο κάποια πράγματα.

Θα πρέπει λοιπόν να υπάρχει συντονισμένη προσπάθεια των Ευρωπαϊκών αυτών οργανώσεων και των τοπικών δυνάμεων.

ΚΩΣΤΑΣ ΔΟΝΤΑΣ:

Πραγματικά, βρίσκομαι σε πάρα πολύ δύσκολη θέση, διότι η σημερινή συνάντηση είναι μία συνάντηση η οποία εκπορεύεται από την αγωνία του Συνδικαλιστικού Κινήματος. Είναι μία προσπάθεια της εισόδου του Συνδικαλιστικού Κινήματος μέσα σε κάποια δικαιώματα και μία εισόδος των εργαζομένων που κατ' επιγραφήν θα λέγαμε ότι αφορά στην προστασία του περιβάλλοντος, εργασιακές σχέσεις.

Εγώ νομίζω - εκφράζοντας όχι το ΥΠΕΧΩΔΕ, αλλά την προσωπική μου άποψη - ότι δεν θα ήταν δυνατόν και δεν είναι δυνατόν να επέλθει παρά τις συμφωνίες παρά τις οδηγίες, παρά τα Προεδρικά Διατάγματα ή τις Υπουργικές Αποφάσεις γενικώς της νομοθεσίας, μία αξιόλογη συμμετοχή των εργαζομένων για την προστασία του περιβάλλοντος, εάν δεν υπάρξει η συλλογική του συμμετοχή στον τρόπο ανάπτυξης και στις επιλογές που γίνονται κάθε φορά, διότι μπαίνονται τώρα σε μία καταγραφή κάποιων ζητημάτων, θα λέγαμε πως είναι δυνατόν, σε ένα παγκόσμιο σύστημα παραγωγής, που ο άνθρωπος εκμεταλλεύεται τον άνθρωπο, το ίδιο

το περιβάλλον να προστατευθεί από ποιόν και πως;

Κατά συνέπεια, θέλοντας να βάλουμε ορισμένους άξονες μέσω των οποίων θα μπορέσουμε τουλάχιστον σε εθνικό επίπεδο να κάνουμε μία πολιτική, θα έλεγα ότι, αρκετά σημαντικό μέρος της κοινωνίας, νόμιζε ότι το υπουργείο Περιβάλλοντος είναι αντιαναπτυξιακό.

Σήμερα όμως, έχει γίνει πεποίθηση και νομίζω ότι εκφράζεται σε πάρα πολλές αποφάσεις, εκδηλώσεις και συμμετοχές, ότι το Υπουργείο Περιβάλλοντος, κάτω από τις νέες συνθήκες οι οποίες εμφανίσθηκαν μετά την διάσκεψη του Ρίου, όπου εκεί αντιμετωπίζουμε μία σύγκρουση των κλασικών βιομηχανικών μεθόδων παραγωγής με τις "νέες τεχνολογίες" και λέω τα εισαγωγικά, διότι η νέα τεχνολογία είναι ένας τρόπος ανάπτυξης και διαιώνισης κάποιων υπαρχόντων συστημάτων παραγωγής, θα πρέπει να δώσουμε ορισμένες βασικές αρχές και ως προς τον τρόπο της ανάπτυξης και ως προς τον τρόπο προστασίας του περιβάλλοντος.

Ξεκινώντας λοιπόν με την πεποίθηση ότι η βιώσιμη αειφορική ανάπτυξη δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί και η προστασία του περιβάλλοντος δεν είναι δυνατόν να γίνει, αν η αλληλεπίδραση της οικονομίας και του περιβάλλοντος σε όλα τα επίπεδα έτσι όπως εμφανίζεται, δεν απαντήσουν σε ορισμένα ερωτήματα.

'Ηταν κατ' αρχάς οι τάσεις του παρελθόντος. Πως θα επηρεάσουν οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες το περιβάλλον και πως μπορούν οι αλλαγές αυτές να οδηγήσουν στην προστασία του περιβάλλοντος.

Νομίζω ότι η βασική παρέμβαση για την προστασία του περιβάλλοντος γίνεται μέσα από τον σχεδιασμό της οικονομικής ανάπτυξης με βάση όμως κάποιες αρχές και περιβαλλοντικές επιλογές οι οποίες:

1. να εξυπηρετούν τις πραγματικές ανάγκες των ανθρώπων, των πόλεων, των κατοίκων και των πολιτών.
2. να μην διαταράσσεται η ισορροπία των οικοσυστημάτων.
3. να χρησιμοποιούνται στον μέγιστο δυνατό βαθμό ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και ήπιας τεχνολογίας.

Να ενσωματώνονται οι βασικές αρχές της βιώσιμης ή αειφορικής ανάπτυξης μέσα στο θεσμό των περιβαλλοντικών μελετών που έχουν σχέση με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και εδώ θα ήθελα να τονίσω ότι απαντώντας σε ένα τρίτο ερώτημα, ποιές είναι αυτές οι διεργασίες, έχω την εντύπωση ότι το Συνδικαλιστικό Κίνημα, θα μπορούσε να είχε πολύ σημαντικότερο ρόλο μέσα από τον θεσμό της δημοσιοποίησης των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων όπως και κάθε Έλληνας πολίτης έχει αυτό το δικαίωμα, βάζοντας τις βασικές αναπτυξιακές αρχές μέσα απ' αυτό το εδός του ελέγχου συμμετοχής.

Διότι ο θεσμός των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων δεν είναι το ότι η κοινωνία θα κάνει έλεγχο στην συγκεκριμένη επιχείρηση. Κατά βάση σημαίνει ότι η Κοινωνία να πληροφορηθεί για τον τρόπο λειτουργίας της επιχείρησης, να είναι ενημερωμένη για το τι μπορεί να συμβεί, να μπορέσει η ίδια η κοινωνία η τοπική αυτοδιοίκηση ή το Εργαστικό Κίνημα, να αντιμετωπίσει τα προβλήματα και να υπάρξουν οι ανταλλαγές εκείνες των πληροφοριών που θα μπορέσουμε να συνδυάσουμε την οικονομική ανάπτυξη με το περιβάλλον.

Βεβαίως όλες αυτές οι διαδικασίες πρέπει να στηρίζονται σε θεσμούς αποκέντρωσης και δημοκρατικού προγραμματισμού.

Αυτά με λίγα λόγια, σαν μία μικρή εισαγωγή στο θέμα το πως μπορεί το ΥΠΕΧΩΔΕ να παίξει τον αναπτυξιακό του ρόλο.

Εκείνο όμως το οποίο καθημερινά συναντάμε στο επίπεδο της δουλειάς μας και της πραγμάτωσης μίας πολιτικής, είναι να πούμε τα πράγματα καθαρά όπως έχουν και πως εν πάσῃ περιπτώσει αντιμετωπίζονται τα προβλήματα.

Εγώ θα έλεγα ότι μέσα από αυτή την αντίληψη των πραγμάτων, το ΥΠΕΧΩΔΕ όχι σχεδιάσει αρκετά πράγματα, αλλά επιγραμματικά, θα ήθελα να πω μερικά πράγματα.

Δεν είναι δυνατόν έτσι όπως διαμορφώθηκε και δεν μιλώ τώρα ποιος ευθύνεται και για ποιο λόγο έχει διαμορφωθεί έτσι ο τρόπος παραγωγής μας στο βιομηχανικό επίπεδο. Τουλάχιστον τι κάνουμε τώρα. Πώς μπορούμε να απαλλάξουμε τον οικιστικό ιστό - όπως πολύ σωστά στην εισήγηση της κ. Θεοχάρη ειπώθηκε με τον τρόπο όχι μόνο της μετεγκατάστασης αλλά της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, της ανάπτυξης νέων τεχνολογιών και της βιοήθειας.

Μιλάμε για τα βιομηχανικά και τα βιοτεχνικά πάρκα. Ήδη στην Αττική είναι ορισθετέμενα 23, 5-6 από αυτά πολεοδομούνται και θα ήθελα να φέρω ένα συγκεκριμένο παράδειγμα το πως αντιμετωπίζουμε την δημιουργία ενός βιοτεχνικού ή βιομηχανικού πάρκου χωρίς να θέλουμε να το κάνουμε ένα βιομηχανικό γκέτο.

Παράδειγμα αποτελεί για εμάς ο συνδυασμός δέσμης μέτρων, κινήτρων και ενεργειών για το Λαύριο. Πήραμε υπόψιν μας το Λαύριο για δύο λόγους.

1ον. Ήταν μία σημαντικά υποβαθμισμένη περιοχή από περιβαλλοντική άποψη αλλά τα τελευταία χρόνια ήταν και μία επίσης φθίνουσα περιοχή.

Το να δημιουργήσεις ένα βιομηχανικό ή βιοτεχνικό πάρκο δίνοντας νέες θέσεις εργασίας μέσω ενός θεσμικού πλαισίου που αφορά κίνητρα για τις βιομηχανίες είναι το ένα ζητούμενο.

Χωρίς όμως να θέλεις να γκετοποιήσεις αυτή την ιστορία, θα έπρεπε να παρθεί μία συνολική δέσμη μέτρων που αφορούν:

- στον τουρισμό, με την δημιουργία μαρίνας, με την δημιουργία μεγαλύτερου λιμανιού, την αξιοποίηση των αρχαιολογικών χώρων. Την δημιουργία και προστασία του Εθνικού Δρυμού Λαυρίου.
- στην ανάδειξη των αρχαιολογικών περιοχών, στην περιοχή δηλαδή παλαιών ορυχείων.
- στην δημιουργία μέσω ενός προγράμματος LIFE, προγράμματος το οποίο θα στόχευε στην περιβαλλοντική αναβάθμιση της περιοχής από την εδώ και χιλιετρίδες ρύπανσή της, από την λειτουργία ορυχείων.

Στην δημιουργία του τεχνολογικού πάρκου μέσω του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, όπου θα είναι ένα νέο ερευνητικό κέντρο και ίσως στην μοναδική περίπτωση, επειδή σε έναν πίνακα ο οποίος δείχτηκε προηγουμένως ότι η Ελλάδα είναι μεν σε τρία σημεία είχε κάποιες συμμετοχές ένα της έλλειπε. Ήταν το σημείο της **συναπόφασης**.

Εμείς είχαμε το θάρρος ως Υπουργείο να πάρουμε και σ' αυτό το σημείο την συναπόφαση και σήμερα, η εγκατάσταση, ο τρόπος λειτουργίας και η επιβολή των περιβαλλοντικών όρων, θα γίνεται μόνο μετά από απόφαση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και την συμμετοχή του Εργατικού Κέντρου.

Όλο αυτό το σχέδιο ανάπτυξης που για εμάς αποτελεί όχι πλοτικό πρόγραμμα διότι πρέπει τέλος πάντων να τελειώνουμε μ' αυτά, τα λεγόμενα με τις μελέτες, τα πιλοτικά προγράμματα και να μπούμε μέσα σε ένα τρόπο δουλειάς μας και εγκαθίδρυσης κάποιων διαδικασιών. Θα ξεκινήσει στο Λαύριο με ένα αρκετά σημαντικό κόστος.

Αυτό ήταν ένα παράδειγμα για να δούμε πως μπορούμε να συνδυάσουμε την προστασία του περιβάλλοντος, την συμμετοχή των εργαζομένων, με την οικονομική ανάπτυξη.

Στο σημείο τώρα της οδηγίας SEVESO η οποία είναι το δεύτερο σημείο επαφής της συμμετοχής των εργαζομένων στην δλη πορεία.

Ήδη έχουμε αναθέσει σε τρεις επιστημονικούς χώρους, τον Δημόκριτο, το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και το Αριστοτελέio Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης, εντός 8 μηνών να γίνουν οι εγκρίσεις των μελετών, την δημιουργία των λεγομένων Ειδικών Σχεδίων Αντιμετώπισης των Ατυχημάτων. Σ' αυτό το σημείο προβλέπονται 11 δις για την αξιοποίηση και την αγορά τεχνολογικού εξοπλισμού. Θα ήθελα εδώ να πω ότι θα γίνεται ταυτόχρονα η εκπαίδευση και των εργαζομένων μέσα στις επιχειρήσεις που εγκυμονούν τέτοιους είδους κινδύνους.

Επίσης σύστημα πληροφορικής που να διασυνδέσει τις Νομαρχίες με τις επιχειρήσεις ώστε σε περίπτωση ατυχήματος να μπορέσουμε να έχουμε άμεση δράση και πιστεύουμε ότι αυτή η μεγάλη καθυστέρηση η οποία υπήρχε, μέσα σε ένα 8 μηνο θα έχει ολοκληρωθεί διότι αφορά 46 μεγάλες βιομηχανικές μονάδες που εγκυμονούν μεγάλους κινδύνους για ατυχήματα, ενώ ταυτόχρονα έχουμε και δύο σημαντικές περιοχές. Η μία είναι του Θριασίου Πεδίου και η άλλη είναι το Καλοχώρι της Θεσ/νίκης όπου χτες μάλιστα έγινε και ειδική συγκέντρωση των Δημάρχων για να δούμε πως αντιμετωπίζονται τέτοιους είδους ζητήματα.

Θα ήθελα επίσης να πω ότι ήδη θεσμοθετήθηκε το Σώμα Ελεγκτών περιβάλλοντος που θα παίζουν σημαντικό ρόλο, υπάρχει ο κανονισμός απονομής του Οικολογικού Σήματος και εδώ θα έπρεπε μάλλον οι εργοδότες να είχαν συνειδητοποίήσει τι περιμένει την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων τους. Διότι, ναι μεν ξεκινάμε σε μία προαιρετική φάση, αλλά σίγουρα θα γίνει υποχρεωτική. Θεσμοί - εργαλεία είναι του Επόπτη Περιβάλλοντος καθώς και του Επιθεωρητή Περιβάλλοντος, σε συνδυασμό με τον Περιβαλλοντικό Έλεγχο, την εκπαίδευση των εργαζομένων στα θέματα της προστασίας του Περιβάλλοντος μέσα και έξω από το χώρο, η συμμετοχή τους στον ίδιο τον τρόπο της παραγωγής του Προϊόντος, Ακόμη συγκροτούνται αυτόνομοι διαχειριστικοί φορείς δύναμης στον Αμβρακικό Κόλπο, όπου έχουμε σημαντικά προβλήματα. Άλλα σημαντικά προβλήματα σε περιοχές της Ελλάδας είναι ο Κόλπος της Καλλονής στην Μυτιλήνη όπου έχει ανατεθεί μελέτη στο ΕΚΤΕ με την συμμετοχή Τοπικής Αυτοδιοίκησης και εργαζομένων, διότι εκεί υπάρχει πρόβλημα με μεγάλες ιχθυοτροφικές μονάδες.

Θα ήθελα πραγματικά να γίνουν ουσιαστικές ερωτήσεις σ' αυτά τα ζητήματα, διότι νομίζω ότι μας λείπει σε πολύ σημαντικό βαθμό η πληροφόρηση και θα ήταν σκόπιμο να γίνουν ερωτήσεις, να τεθούν προβληματισμοί και να συνεργαστούμε σε οποιοδήποτε επίπεδο θα είναι αναγκαίο.

Ήδη συμμετέχει η ΓΣΕΕ μέσω εκπροσώπων στην δημιουργία των ομάδων για τον νομικού πλαισίου που αφορά στην διαχείριση απορριμμάτων, διαχείριση τοξικών, ανακύκλωση, νέους τρόπους, τεχνολογίες παραγωγής και νομίζουμε ότι μόνο μέσα από ένα τέτοιο πλέγμα σχέσεων, έχωρα δηλαδή από πά τις υπάρχουσες θεσμοθετημένες λειτουργίες, θα μπορέσουμε να λύσουμε αρκετά προβλήματα.

Ευχαριστώ.

ΗΛΙΑΣ ΤΣΑΜΟΥΖΟΠΟΥΛΟΣ: Έκπροσωπος του ΣΕΒ

Θα σας μεταφέρω την θέση του ΣΕΒ στα θέματα τα οποία συζητάμε και η οποία

είναι κατ' αρχήν θετική βέβαια στα θέματα προστασίας του περιβάλλοντος - σ' αυτό συμφωνούν όλοι δεν υπάρχει αμφιβολία ότι θα πρέπει το περιβάλλον να προστατευθεί τόσο για εμάς τους ίδιους όσο και για τις μελλοντικές γενιές μέσω της αειφόρου ανάπτυξης η οποία συζητείται.

Όσον αφορά στα τρία ερωτήματα τα οποία έχουν τεθεί, το πρώτο που λέει για την ανατολή της πράσινης εποχής και τις σταδιακές μακράς διάρκειας επιπτώσεις της στην εργασία, ήθελα να πω ότι στην διαδικασία αυτή, θα πρέπει να προσέξουμε το θέμα της ανταγωνιστικότητας το οποίο έχει τονιστεί από αρκετούς ομιλητές και από τον Πρόεδρο του ΣΕΒ, το οποίο είναι πολύ σημαντικό και ειδικότερα στις μέρες μας, διότι αντλαμβάνεται ότι εάν μία εταιρεία πάψει να είναι ανταγωνιστική και κλείσει, θα πρασινίσει βέβαια με την περιβαλλοντική έννοια της λέξεως, αλλά νομίζω ότι αυτό κανένας μας δεν πρέπει να το θέλει, διότι θα έχει τις άλλες επιπτώσεις στην εθνική παραγωγή, στην επιδείνωση της ανεργίας κ.λ.π.

Για την διασύνδεση του εργασιακού - το δεύτερο ερώτημα - με το ευρύτερο περιβάλλον μέσω των υπαρχόντων θεσμών, για την διασύνδεση αυτή, νομίζω ότι δεν χρειάζεται να προσθέσω τύπωτα, μετά από την τόσο ωραία ανάπτυξη που μας έκανε ο κ. Μπανούτσος. Επομένως δεν υπάρχει αμφιβολία ότι υπάρχει αυτή η διασύνδεση. Εκείνο το οποίο ήθελα να πω, είναι το ότι όταν φεύγουμε από το εργασιακό περιβάλλον, στο οποίο οι δύο κύριοι ομιληταί είναι ο εργαζόμενοι και ο εργοδότης και πάμε στο ευρύτερο περιβάλλον, τότε βέβαια μπαίνουν και άλλοι ομιληταί στη μέση και γι' αυτό όπως ελέχθη, το θέμα γίνεται πιο περίτλοκο. Μπαίνουν οι περίοικοι, μπαίνουν οι ομάδες που ασκούν περιβαλλοντική πίεση κ.λ.π.

Επομένως αυτό, πρέπει να το έχουμε υπόψιν μας, όταν αρχίσουμε να μιλάμε για επέκταση του εργασιακού περιβάλλοντος στο ευρύτερο περιβάλλον.

Όσον αφορά στις εργασιακές σχέσεις ως εργαλείο για το τρίτο ερώτημα, για την αντιμετώπιση των νέων αναγκών, σ' αυτό υπάρχει μία αρχική συμφωνία και αυτή εξεδηλώθη με την Εθνική Σύμβαση η οποία προβλέπει την λειτουργία μίας επιτροπής η οποία θα μελετήσει το θέμα. Επομένως θα πρέπει να μελετηθεί το θέμα πρώτα, να δούμε που θα καταλήξει αυτή η Επιτροπή και να δούμε από εκεί και πέρα πως θα προχωρήσουμε και πως θα το αντιμετωπίσουμε.

Ευχαριστώ.

X. ΠΟΛΥΖΩΓΟΠΟΥΛΟΣ: Και εμείς ευχαριστούμε τον κ. Τσαμουσόπουλο. Πιστεύουμε και με την δική του συμβολή και την ευαισθησία που τουλάχιστον εμείς ξέρουμε από χρόνια, θα συμβάλει στο να αναπτυχθούν οι καλύτερες σχέσεις και με τις εργοδοτικές οργανώσεις, προκειμένου να βρούμε μία κοινή γλώσσα, ένα κοινό προβληματισμό για την αντιμετώπιση προβλημάτων που έχουν να κάνουν με την ίδια τη ζωή και όχι με την ποιότητα, γιατί εκεί οδηγούμαστε δυστυχώς.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

ΣΠΥΡΟΣ ΔΡΙΒΑΣ: Γιατρός Εργασίας

Πιστεύω ότι οι τρεις βασικοί οιμηλητές του πρώτου μέρους, έκαναν μία βασική διαπίστωση με την οποία συμφωνώ και εγώ, ότι υπάρχει διασύνδεση του εργασιακού περιβάλλοντος με το ευρύτερο περιβάλλον.

Μ' αυτή την διαπίστωση δεν συμφωνώ μόνο εγώ, συμφωνούν και οι κάτοικοι της Ελευσίνας και του Περάματος και τα παιδιά στο Λαύριο, με την προβληματική διανοητική ανάπτυξη λόγω υψηλών επιπέδου μιούζιδου στο αίμα τους.

Τώρα, πέντε χρόνια πρίν το 2000 φτάσαμε σ' αυτήν την διαπίστωση.

Το ερώτημά μου είναι: Πρακτικά σαν επιστήμονες και σαν Συνδικαλιστικό Κίνημα τι κάνουμε; Πώς προχωράμε; Πιστεύω ότι καλά είναι να αφήσουμε τις διαπιστώσεις και να προχωρήσουμε σε ένα συγκεκριμένο προβληματισμό που θα μας οδηγήσει σε πράξεις.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΑΤΖΗΣ: Το ερώτημα πράγματι είναι αυτό και πρέπει να φτάσουμε κάποια στιγμή στο δια ταύτα.

Αυτό που έχουμε κάνει σαν Συνδικαλιστικό Κίνημα και ειδικότερα το Εργατικό Κέντρο Αθήνας, είναι η αποτίμηση μιάς πραγματικότητας. Το Εργατικό Κέντρο Αθήνας έχει μία πολύ ουσιαστική συμβολή στα ζητήματα αυτά και πρέπει ακριβώς να εκμεταλλευτούμε και την συγκυρία την σημερινή με την κατατεθειμένη απόφαση της πολιτικής ηγεσίας για μεταρρύθμιση στο υγειονομικό σύστημα της χώρας και την κατάθεση συγκεκριμένων προτάσεων.

Δεν είναι βέβαια η ιατρική που θα λύσει το πρόβλημα. Μία ουσιαστική παρέμβαση όμως θα διευκολύνει την εμπλοκή και την συμβολή, μέσα από αυτό που ήδη προδιέγραψε ο εκπρόσωπος του ΥΠΕΧΩΔΕ, για την αντιμετώπιση των ζητημάτων αυτών και βεβαίως η συνειδητοποίηση, η ευαισθητοποίηση, η ενεργοποίηση για την αντιμετώπιση των θεμάτων που σαφώς θέτουν σαν προτεραιότητα κάθε φορά.

Σ' αυτή την κατεύθυνση ήδη χτες σαν Επιτροπή της ΓΣΕΕ είχαμε μία συνάντηση με το Υπουργείο Υγείας. Υπεύθυνος της Επιτροπής είναι ο Πρόεδρος του ΕΚΑ Κ. Χ. Πολυζωγόπουλος και βεβαίως ανοίγει ένας κύκλος στον οποίο το Συνδικαλιστικό Κίνημα είναι διατεθειμένο να επιμείνει, να καταθέσει τις απόψεις τις προτάσεις και τους προσανατολισμούς που σας προδιέγραψα.

Σ. ΛΑΙΜΟΣ: Ήθελα αγαπητοί φίλοι, να πω με ευκαιρία την παραπήρηση αυτή, ότι θα μπορούσαμε ίσως αν παίρναμε το παράδειγμα του Λαυρίου, της ανάπτυξης της περιοχής, των προβλημάτων στα οποία έχουν οδηγήσει η περιβαλλοντική και παραγωγική υποβάθμιση της περιοχής αυτής και των στημαντικότατων επιπτώσεων που έχουν προκύψει για όλους και το εργατικό δυναμικό και τους περιοίκους, αλλά και για την βιομηχανία τελικά, να τονίσω, ότι, υπάρχει μία μόνο λογική που μπορεί να οδηγήσει σε συμβατά για τον άνθρωπο και την οικονομία αποτελέσματα. Αυτή η οποία θα σέβεται και τον άνθρωπο και το περιβάλλον.

Προκύπτει όμως ένα σημαντικό ερώτημα. Γιατί, θα μπορούσαμε δηλαδή να μην είχαμε μία καλή περιβαλλοντική πολιτική, να μην είχαμε μακροπρόθεσμες στοχεύσεις, αλλά τέτοιους είδους προβλήματα να είχαν αντιμετωπιστεί. Και εδώ, θέλω να πω, ότι, για πρώτη φορά άκουσα εκπρόσωπο Υπουργείου να τοποθετείται διαφο-

ρετικά. Για χρόνια τώρα, θεωρείτο ότι η ανάδειξη τέτοιου είδους προβλημάτων, δημιουργούσε προϋποθέσεις για παραγωγική συρρίκνωση για προβλήματα στην περιοχή.

Το γεγονός δηλαδή ότι χρόνια οι Κυβερνήσεις δεν έβαζαν το δάχτυλο πάνω στις πληγές για να ψηλαφίσουν το πρόβλημα και να απαντήσουν ουσιαστικά, οδήγησαν σε καταστάσεις οι οποίες είναι έξω από κάθε λογική.

Εάν βλέπουμε τις προκλήσεις του μέλλοντος, χωρίς να πειστούν πρώτα και κύρια οι εργαζόμενοι στο βαθμό και στο μέτρο που τους αφαρά και για τα θέματα που τους αφορούν, αλλά και οι επιχειρήσεις και πολύ πιερισσότερο η γραφειοκρατία και η γεροντοκρατία των Υπουργείων, είμαι πολύ απαισιόδοξος κατά πόσο θα υπάρξουν δυνατότητες σύγκλισης πάνω σε προφανείς στόχους.

Υπάρχουν στοχεύσεις οι οποίες μπορούν να συζητήσαμε σήμερα εδώ και που μπορεί μεταξύ μας να τις θεωρούμε προφανείς.

Ωστόσο, υπάρχει απόσταση από το να προωθηθούν σε σταθερές και μακροπρόθεσμες πολιτικές.

Βέβαια πάντοτε είμαι αισιόδοξος, αλλά καλό είναι να αναλογιζόμαστε προβλήματα τα οποία μας δυσκόλεψαν μέχρι σήμερα από το να ανιχνεύσουμε και να δώσουμε λύσεις σε προβλήματα.

Η. ΜΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Αυτή είναι η αγωνία όλων δυνάμεων να εμπλακεί σ' αυτή την θεματολογία. Νομίζω όμως, ότι, νομιμοποιούμαστε να έχουμε μία ικανοποίηση γιατί μέσα σε 4-5 χρόνια, είδαμε μία πρόσδοτο στο θεσμικό επίπεδο.

Για να περάσουμε από το θεσμικό στην πράξη η οποία θα αντιμετωπίσει τα προβλήματα, ασφαλώς πολλά μπορεί να γίνουν. Στην διαδικασία αυτή νομίζω ότι είναι πάρα πολύ χρήσιμη μία συνολική θεώρηση του πλέγματος των μέτρων και των εμπλεκομένων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων προστασίας του περιβάλλοντος, αλλά και υγιεινής και ασφαλείας της εργασίας και θα ήθελα πολύ κωδικοποιημένα να αναφερθώ σ' αυτό το πλέγμα των μέτρων.

Ουσιαστικά πρόκειται για τρεις διαδικασίες. Είναι οι διαδικασίες διαβούλευσης και αν δούμε τι προϋποθέσεις χρειάζονται για μία ουσιαστική διαβούλευση, θα δούμε ότι χρειάζονται κατ' αρχήν οι θεσμοί να προβλέπουν διαβούλευση σ' αυτά τα θέματα και ήδη εδώ έχουμε κάνει ένα βήμα. Ασφαλώς δεν φτάνουν οι θεσμοί. Για μία ουσιαστική διαβούλευση χρειάζεται και η λειτουργία των οργάνων. Άρα ερχόμαστε στις Επιτροπές Υγιεινής και Ασφαλείας και στα Συμβούλια των εργαζομένων.

Θέτοντας πάλι ερώτηση, γιατί αυτά σήμερα δεν λειτουργούν επαρκώς όλοι μας έχουμε να δώσουμε κάποιες απαντήσεις. Άρα λοιπόν, να πως ξεδιπλώνονται οι ερωτήσεις, αλλά και οι απαντήσεις σ' αυτά που όλους μας απασχολούν.

Αυτό είναι το ένα σκέλος σε ότι αφορά στην διαβούλευση, κατάρτιση, συνεργασία των εργοδοτών εργαζομένων κ.λ.π.

Ερχόμαστε στο άλλο σκέλος που είναι το σκέλος του ελέγχου. Όσο και να επιχειρούμε να μορφώσουμε σωστή συμπεριφορά στις επιοχειρήσεις, στους εργοδότες, την συμμετοχή των εργαζομένων κ.λ.π. αν δεν υπάρχει και έλεγχος, τα αποτελέσματα είναι πενιχρά και ακόμα και ο χώρος όπου ο κοινωνικός διάλογος έχει φτάσει σε πολύ υψηλά επίπεδα όπως στην Σουηδία. Και εκεί επιμένουν στον έλεγχο και μάλιστα και σε ποινές.

Άρα λοιπόν, χρειάζεται ουσιαστική δραστηριότητα αυτών των δύο αρμοδίων

αρχών και συνεργασία μεταξύ τους, ήδη αναφέρθηκαν πάρα πολλά.

Η τρίτη ενότητα μέτρων, είναι η παρακολούθηση των συνθηκών υγιεινής και ασφάλειας εργασίας, αλλά και της ρύπανσης του περιβάλλοντος. Εδώ πέρα έχουμε παντελή έλλειψη υποδομών. Δεν υπάρχουν υποδομές στην χώρα μας για την ουσιαστική παρακολούθηση. Έχουμε τους θεσμούς τεχνικού ασφάλειας εργασίας, αλλά είναι γνωστά τα προβλήματα και ασφαλώς χωρίς την υποστήριξη τους δεν μπορέσαμε να κάνουμε πολλά.

Άρα λοιπόν, είναι ευτυχής συγκυρία για την Χώρα μας και αυτό αναφέρθηκε στην εισήγησή μου στις προτάσεις, να μπορέσουμε να στήσουμε τις κατάληξης υποδομές για την πρόληψη του επιαγγελματικού κινδύνου, αλλά βέβαια με προβλέψεις και για την προστασία του περιβάλλοντος.

Ευχαριστώ.

N. ΜΠΑΛΤΑΣ

Μέλος της *Εκτελεστικής Επιτροπής του Εργατικού Κέντρου*.

Δεν είχα σκοπό να τοποθετηθώ. Παρακολούθησα με ενδιαφέρον από το πρωί τις αξιόλογες τοποθετήσεις και παρεμβάσεις πάνω στα ζητήματα που συζητάμε σήμερα, όμως μου έδωσε ένα ερέθισμα η τοποθέτηση του εκπροσώπου του ΣΕΒ. Άς μου επιτρέψει να βάλω τον ενδοιασμό μου και εγώ για άλλη μια φορά, κυρίαρχα για την παραγωγικότητα. Αντιπαράθεση της έννοιας περιβάλλοντος και των επιπτώσεων στην παραγωγικότητα. Αυτό μας μπήκε μέσα στην ολιγόλογη τοποθέτησή του και για μένα λοιπόν μπαίνει ότι, για άλλη μια φορά, η έννοιά της είναι κυρίαρχη στο ζητήμα που συζητάμε.

Έγγι πιστεύω ότι είναι αποχές παράδειγμα η επίπτωση ότι θα πρασινίσει το περιβάλλον με την υπονόηση ότι θα κλείσει μία επιχείρηση όταν δεν είναι παραγωγική.

Όμως θέλω να ρωτήσω τον ΣΕΒ τι απαντάμε στα ζητήματα των επιπτώσεων της ρύπανσης του περιβάλλοντος.

Αν η απάντηση είναι η όξινη βροχή ή το κοκκίνισμα ολόκληρων περιοχών όπως γύρω από την Χαλυβουργική και τις άλλες επιχειρήσεις στην χώρα μας από την επικαθήμενη σκόνη, δεν είναι δυνατόν να συμφωνήσει το Συνδικαλιστικό Κίνημα. Αν η απάντηση για την επικαθήμενη σκόνη είναι κάτι ορατό, αλλά αυτό που εισπινέουν οι άνθρωποι της Ελευσίνας είναι αόρατο αλλά κυρίαρχο στις επιπτώσεις πάνω στην υγεία τους, οι επιπτώσεις αυτές είναι διαρκείς. Νομίζω ότι θα πρέπει να διερευνηθούν οι επιπτώσεις κάθε φορά με κυρίαρχο θέμα τον σεβασμό του ανθρώπου και του περιβάλλοντος και κάποια στιγμή πέρα από τις επιδοτήσεις που κάθε φορά ζητάει η εργοδοτική πλευρά για να νουθετήσει περιβαλλοντικά και να προστατεύσει ή να βάλει μέτρα για προστασία του περιβάλλοντος στην επιχείρησή της, να κυριαρχήσει κάποτε και ο παράγοντας άνθρωπος.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα του τι συμβαίνει στην χώρα μας και την ανυπαρξία ενδιαφέροντος μέχρι σήμερα τουλάχιστον, γιατί είναι ευχάριστο ότι άρχισαν κάποια πράγματα να απασχολούν την εργοδοσία στην χώρα μας, την ανυπαρξία ενδιαφέροντος που υπήρχε παλιότερα, είναι το νούμερο που μας ανέφερε το τρωί ο συνάδελφος Χατζής το 50 αν θυμάμαι καλά σε σχέση με τις θανατηφόρες επιπτώσεις στην χώρα μας που υποδηλώνει όχι μόνο την έλλειψη ελέγχου, αλλά για μένα και επειδή είμαι γνώστης τόσα χρόνια μέσα στις φάμπτρικες και την διαρκή συγκάληψη των εργατικών ατυχημάτων στη χώρα μας.

Γι' αυτό λοιπόν δεν μπορούμε να βρούμε στοιχεία στην πατρίδα μας και είχαμε πιρογμένες χώρες, είδα στον πίνακα να παρουσιάζουν κάποια τεράστια ποσοστά σε σχέση με τις επιπτώσεις των ατυχημάτων στις άλλες χώρες και στην πατρίδα μας 50. Ήρθε λοιπόν η ώρα και χαιρετίζω θετικά την προσπάθειά μας και αφού χαιρετίσω και τους φιλοξενούμενους που ήρθαν από τις άλλες χώρες της Ευρώπης για να τιμήσουν με την παρουσία τους την δουλειά μας. Είναι ώρα λοιπόν ο ΣΕΒ, πέρα από τις επιχαρηγήσεις, πέρα από την νέα τεχνολογία που βάζει, να δει με περισσότερη σοβαρότητα τον παράγοντα άνθρωπο, τον παράγοντα εργαζόμενο.

Ευχαριστώ πολύ.

Η. ΤΣΑΜΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ: Συμφωνώ κατά βάση με αυτά που είπατε και όταν έλεγα ότι θα πρέπει να προσέξουμε την ανταγωνιστικότητα, θυμήθηκα όταν πρωτοπήγα στο "TITAN" και ανέλαβα Τεχνικός Ασφαλείας πριν από 20 χρόνια περίπου, το τι έλεγα όταν ξεκινήσαμε τις προσπάθειες.

'Έλεγα ότι "παιδιά θα πρέπει να κοιτάξουμε ότι κάνουμε για να ελαττώσουμε τα ατυχήματα, να είναι μέσα στις οικονομικές δυνατότητες της εταιρείας, διότι οποιαδήποτε εταιρεία να ρίξει όλη την προσπάθειά της είτε στην αντιφετώπιση του επαγγελματικού κινδύνου, είτε λέγεται υγιεινή και ασφάλεια, είτε εργασιακή προστασία περιβάλλοντος και υπερβεί τις οικονομικές δυνατότητες και βουλιάξει να κλείσει, τότε βέβαια θα ελαττωθούν και τα ατυχήματα". Με αυτή την έννοια το λέω. Δεν είναι αρνητική η θέση αυτή. Είναι θετική. Άλλα νομίζω ότι θα πρέπει ο καθένας να την παραδεχτεί. Διότι, είναι η χρυσή τομή η οποία πρέπει να βρεθεί μεταξύ της προόδου η οποία πρέπει να υπάρχει και της αποφυγής προβλημάτων κλεισμάτων επιχειρήσεων ακόμα μπορώ να πω και παράλληλα βέβαια της προστασίας του ανθρώπου στο εργασιακό περιβάλλον, της προστασίας του περιβάλλοντος με την έννοια που είπαμε τώρα εδώ.

Επομένως αυτή την έννοια είχε η παρατήρησή μου και σε καμία περίπτωση δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να γίνει τίποτα σ' αυτά. Γιατί, όπως είπα στην αρχή, η θέση του ΣΕΒ την οποία είπε και ο Πρόεδρός της, είναι θετική στα θέματα προστασίας του περιβάλλοντος όπως έχει υπάρχει και στα θέματα υγιεινής και ασφάλειας και βέβαια πιστεύω και εγώ όπως είπε και ο ΣΕΒ ότι με την συνεργασία η οποία έχει επιδείξει πολύ καλά αποτελέσματα τα τελευταία χρόνια μεταξύ ΣΕΒ - ΓΣΕΕ, πιστεύω ότι και αυτά τα θέματα τα οποία συζητήσαμε σήμερα, θα αντιμετωπιστούν και θα επιλυθούν σωστά.

Ευχαριστώ.

I. ΚΩΣΤΑΚΟΣ: Δύο λόγια ήθελα να πω, σχετικά με την παρατήρηση που έκανε ο κ. Μπαλτάς για την πρόθεση ή μη πρόθεση απόκρυψης των στοιχείων των εργατικών ατυχημάτων και των επαγγελματικών ασθενειών.

Τα στοιχεία για τα εργατικά ατυχήματα δεν μπορεί να τα αμφισβητήσει κανένας. Είναι αυτά γιατί καταγράφονται από τις παροχές για τις ημέρες που λείπουν από τα ατυχήματα.

Μπορεί να μην είναι τόσα, αλλά είμαστε κοντά στο νούμερο. Τα στοιχεία για τις επαγγελματικές ασθενειές, πράγματι δεν είναι αυτά. Δεν υπάρχει όμως καμία πρόθεση, απλώς δεν υπάρχει ο κατάλληλος μηχανισμός συλλογής των στοιχείων για τις επαγγελματικές ασθενειές.

Μ. ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ: Νομίζω όμως ότι το θέμα έχει σγκεκριμενοποιηθεί μόνο στην υγειεινή και ασφάλεια. Αν και είμαι γιατρός εργασίας, το θέμα δεν αφορά μόνο στην υγειεινή και ασφάλεια. Αφορά ένα ευρύτερο πεδίο το οποίο είναι η υγεία, στο οποίο μπαίνει η υγειεινή και ασφάλεια, γιατί αφορά τη υγεία και του άλλου του πληθυσμού, της Αθήνας, του Λαυρίου, της Ελευσίνας κ.λ.π.

Άρα πρέπει το κράτος, είτε το ΥΠΕΧΩΔΕ, είτε το Υπουργείο Υγείας, είτε το Υπουργείο Εργασίας, να κάνουν ορισμένα σχέδια, μία χαρτογράφηση των κινδύνων, των βιομηχανικών περιοχών και να ενημερώσουν όχι μόνο τους εργαζόμενους, αλλά και ευρύτερα τον κόσμο.

Ευχαριστώ.

ΘΩΜΑΣ ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ: Υπάρχει το νομικό πλαίσιο. Υπάρχει ο Ν. 1568. Τα Εργασιακά Συμβούλια, έχουν αρμοδιότητες. Αν όμως δεν υπάρχει εργοστασιακό σωματείο καταλαβαίνετε πως το εργασιακό συμβούλιο όσο ευαισθητοποιημένο και να είναι και όση συνεργασία να έχει με τον Τεχνικό Ασφαλείας και τον Γιατρό Εργασίας, τό θέμα μπαίνει σε συνδικαλιστικό επίπεδο.

Οι ουζητήσεις που γίνονται όλο αυτό το διάστημα, τα 4-5 τελευταία χρόνια, είναι σε ένα καλό επίπεδο. Αλλά, είναι πάντα σε θεωρητικό επίπεδο.

Γιατί; Γιατί στην πράξη να μην εφαρμόζεται; Όταν στο Υπουργείο Εργασίας δεν υπάρχει κανένας γιατρός, ή μόνο ένας, πως θα μπορέσει να ελέγξει;

Όταν στις Επιθεωρήσεις Εργασίας, δεν υπάρχει σχεδόν κανένας μηχανικός, υπάρχουν 3-4 συνάδελφοι του Υπουργείου Εργασίας που είναι εδώ σήμερα και κάνουν τεράστιες προσπάθειες, αυτό το πράγμα δεν μπορεί να λειτουργήσει.

Όταν ο βιοτέχνης δεν μπορεί να έχει μηχανικό ασφαλείας, δεν μπορεί να έχει γιατρό εργασίας, γιατί το κόστος ανεβαίνει, ποιά η μέριμνα της Πολιτείας γι' αυτή την περίπτωση; Ήσως θα έπρεπε να υπάρχει στην περιοχή Περάματος π.χ. η Επιθεώρηση Εργασίας, να έχει γιατρό εργασίας και μηχανικό ασφαλείας. Και ο γιατρός εργασίας βέβαια να είναι εξοπλισμένος με τα απαιτούμενα μέσα τα οποία χρειάζεται. Σήμερα λοιπόν δεν έχει.

Και με τι μισθό θα πάει ο γιατρός εργασίας στο Υπουργείο να δουλέψει; Είναι όντας άλλο ζητούμενο εκείνο και σήμερα βλέπουμε να μην υπάρχουν γιατροί εργασίας και όπου υπάρχουν - σε κάποιες μεγάλες μονάδες - να μην μπορούν να λειτουργήσουν.

Υπάρχει λοιπόν τεράστιο πρόβλημα και νομίζω ότι το επόμενο διάστημα, οι επόμενες κινήσεις μας σαν Συνδικαλιστικό Κίνημα, θα πρέπει να είναι σ' αυτό το επίπεδο.

Οι Επιθεωρήσεις Εργασίας με τον καινούργιο βαθμό της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης περνάνε στον Νομάρχη. Καταλαβαίνουμε τώρα - στην Ελλάδα ζούμε - βέβαια υπάρχει αντίθετη άποψη της ΓΣΕΕ να γίνει ενιαίος φορέας στις Επιθεωρήσεις Εργασίας - αλλά, φανταστείτε τώρα ο Νομάρχης Α' στην τάξη περιοχή να έχει μία δική του πολιτική, ο Νομάρχης Β' μια δική του πολιτική, θα λειτουργήσει λοιπόν αυτό το δργανό;

Η άποψη η δική μου είναι, σε κάθε Επιθεώρηση Εργασίας, να υπάρχει μηχανικός ασφαλείας - είναι βέβαια αρκετά μεγάλη περιοχή π.χ. το Πέραμα, Ελευσίνα - κάθε Επιθεώρηση Εργασίας να έχει δύο και τρεις.

Σε περιοχές όπως η Γλυφάδα μπορεί να έχει έναν ή να συνδυάζεται με κάποια άλλη περιοχή του Λεκανοπεδίου ο γιατρός και ο μηχανικός. Και η απαραίτητη συ-

μετοχή των εργαζομένων. Μόνο αν γίνουν τέτοιοι θεσμοί, υπάρχουν τέτοιες διαδικασίες, νομίζω ότι μπορούμε να προχωρήσουμε.

Ποιος βιοτέχνης τώρα, θα ασχοληθεί στο Πέραμα, αν θα μολύνει την θάλασσα με τα απόβλητα που θα ρίξει στη θάλασσα. Έχει μία δουλειά 10 μέρες και θα πρέπει να φύγει. Θα ασχοληθεί κανένας βιοτέχνης; Όχι βέβαια.

Αλλά και να τον υποχρεώσει κάποιος νομικά να έχει γιατρό ή μηχανισμό εργασίας, δεν θα τον πάρει, γιατί σου λέει "το κόστος ανεβαίνει και εγώ δεν μπορώ να κλείσω δουλειά".

Υπάρχουν λοιπόν τέτοια ζητήματα στην πρακτική που δεν μπορούν να λειτουργήσουν αυτά τα όργανα μέσα σ' αυτό το πλαίσιο.

Πρέπει να λάβουμε την ευθύνη στα χέρια μας. Υπάλληλοι βέβαια του Υπουργείου Εργασίας, όσοι είναι, κάνουν ότι μπορούν, αλλά είναι τόσο λίγοι και έχουν τόσα λίγα μέσα.

Ευχαριστώ.

I. ΚΩΣΤΑΚΟΣ: Για να μην δημιουργούνται εσφαλμένες εντυπώσεις.

Πρώτος εγώ είπα ότι πράγματι στο Υπουργείο Εργασίας δεν έχουμε τους απαραίτητους γιατρούς. Αυτό είναι γεγονός.

Έχουμε όμως αρκετούς μηχανικούς κ. Πιστρίκιες και πιστεύω να το ξέρετε. Είναι στο σύνολο της Επικράτειας 160 με 170 τεχνικοί υγειονομικοί, Τεχνικοί Επιθεωρητές Εργασίας εκ των οποίων περίπου 100 είναι μηχανικοί. Αυτό δεν μπορείτε να το αμφισβήτησετε.

Σχετικά με τό ρόλο των Συνδικάτων και το ρόλο που παίζουν οι Επιτροπές και τα Συμβούλια των εργαζομένων δύον αφορά στην υγειεινή και στην ασφάλεια. Ο ρόλος που δόθηκε στις Επιτροπές Υγειεινής και Ασφάλειας της Εργασίας με βάση τον νόμο 1568 σε καμμία περίπτωση δεν αναιρεί τον ρόλο που πρέπει να παίζει το Συνδικάτο για τα ζητήματα αυτά.

Στην αρχή της εφαρμογής του νόμου, πράγματι υπήρχε κάποια διστακτικότητα εκ μέρους των εργαζομένων φοβούμενοι μήπως με την δημιουργία των Επιτροπών πάρουν κάποιες αρμοδιότητες από τα Συνδικάτα. Στην συνέχεια όμως και τα ίδια τα Σωματεία κατάλαβαν ότι ο ρόλος που έχουν να παίξουν οι Επιτροπές, είναι ένας τελείως έχωριστός ρόλος και δεν τους αφαιρεί τίποτα γι' αυτό και ξεκίνησε και η διαδικασία σύστασης των Επιτροπών αυτών που σε κάποιο σημείο με στοιχεία του '89 από τις υπόχρεες επιχειρήσεις, στο 55% με 60% των επιχειρήσεων συστήθηκαν τέτοιες Επιτροπές.

Αλλά η σύσταση αυτών των Επιτροπών, είναι δικαίωμα των εργαζομένων. Δεν μπορεί να τους το επιβάλλει κανένας και δεν μπορούν να κατηγορούν κάποιους γιατί συστήνονται ή γιατί δεν συστήνονται.

Σχετικά με τους μικρούς, τους μικρομεσαίους όπως είπατε με το σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος για εναρμόνιση με την οδηγία πλαίσιο, οι θεσμοί του τεχνικού ασφαλείας και του γιατρού εργασίας, επεκτείνονται σχεδόν για όλες τις επιχειρήσεις μέχρι έναν εργαζόμενο.

Δεν μπορεί να επικαλείται ο κάθε εργοδότης ότι δεν έχει λεφτά να πληρώσει. Θα είναι σε λίγο υποχρέωσή του.

Όσον αφορά στην συμμετοχή των εργαζομένων και στα ελεγκτικά όργανα, ήδη από το 1988 ή '87 νομίζω, για τις οικοδομές και τα τεχνικά έργα και στην ναυπηγοεπικευαστική ζώνη, λειτουργούν μόνιμα Επιτροπές που απαρτίζονται από τους

Τεχνικούς Επιθεωρητές Εργασίας. Στη μεν ναυπηγοεπισκευαστική ζώνη από εκπροσώπους των εργαζομένων και εκπρόσωπο του Τεχνικού Επιμελητηρίου. Στις δε οικοδομές υπάρχει και εκπρόσωπος του Επιμελητηρίου και εκπρόσωπος που ορίζεται από το ίδιο το Συνδικάτο των Οικοδόμων.

Ευχαριστώ.

KONIAPH: Επισκέπτρια υγείας.

Ακούστηκαν πολλά για τους γιατρούς εργασίας, για τους τεχνικούς ασφάλειας, για αδυναμία του Υπουργείου Εργασίας να πληρώσει υπέρογκα ποσά ή μάλλον κάποια μεγαλύτερα ποσά στους γιατρούς εργασίας ίσως να εξομοιωθούν με τους μισθούς του Υπουργείου Υγείας.

Αφού είναι έτοι η κατάσταση σήμερα, γιατί δεν κάνετε μία άλλη κίνηση; Αυτά τα θέματα υγείας που μπορεί να υπάρχει ειδικότητα των ΤΕΙ, των επισκεπτών υγείας, μπορεί να καλύψει αυτή την ενημέρωση, αυτό τον τομέα της υγειεινής και ασφάλειας της εργασίας και δεν κάνει μία κίνηση το Υπουργείο Εργασίας να προκηρύξει θέσεις επισκεπτών υγείας να μπορεί να κάνει έστω την δουλειά του, αφού δεν έχει γιατρούς εργασίας.:

Ευχαριστώ.

X. ΠΟΛΥΖΩΓΟΠΟΥΛΟΣ: Κλείνοντας και την συζήτηση την επί μέρους που κάνουμε τώρα αλλά και τις εργασίες της συνάντησής μας, θα ήθελα κα πάλι να ευχαριστήσω πρώτα πρώτα τους συμμετέχοντες στο τραπέζι, όχι μόνο για την συμμετοχή τους, αλλά και για αυτά τα χρήσιμα σε εμάς, για το Συνδικαλιστικό Κίνημα, πράγματα που μας είπαν και εμπλουτίζουν και την δική μας γνώση και μεγαλώνουν και την αγωνία μας, την θέλησή μας στο να ανοίξουμε νέους δρόμους παρέμβασης σε μεγάλα ζητήματα όπως είναι το ζήτημα του περιβάλλοντος και των εργασιακών σχέσεων.

Να ευχαριστήσω και πάλι την υπεύθυνη του τμήματος Περιβάλλοντος του Εργατικού Κέντρου Αθήνας για την πολύτιμη συμβολή στο να γίνει η σημερινή μας συνάντηση και να τεθούν εδώ οι προβληματισμοί που θα αποτελέσουν εφόδια αύριο για την στήριξη της δραστηριότητας του Εργατικού Συνδικαλιστικού Κινήματος γενικότερα.

Να ευχαριστήσω όλους τους συμμετέχοντες και ιδιαίτερα τους εισηγητές και τους φίλους μας από το εξωτερικό για την πολύτιμη συμβολή τους με τον προβληματισμό τους, όχι μόνο εδώ αλλά και στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και γενικότερα της Ευρώπης μέσα από την συμμετοχή είτε σε Ιδρύματα, είτε σε Ινστιτούτα, γιατί συναντώνται όλοι αυτοί οι προβληματισμοί, όλες αυτές οι προσπάθειες για να διαμορφωθεί ένα άλλο περιβάλλον, όχι στο επίπεδο μίας χώρας. Γιατί, ξέρουμε καλά ότι με την διεθνοποιημένη οικονομία, όλα αυτά τα προβλήματα μπαίνουν σε συγκοινωνούντα δοχεία και μεταπηδούν από χώρα σε χώρα ανάλογα με τις δραστηριότητες που κάθε φορά αναπτύσσονται.

Εκείνο που μπορώ να πω είναι να προσπαθήσουμε στο μέγιστο δυνατόν, να αξιοποιήσουμε όλον αυτόν τον προβληματισμό που αναδείχθηκε και καταγράφηκε εδώ σήμερα για να μπορέσουμε αύριο και εμείς σαν Συνδικαλιστικό Κίνημα να είμαστε πιο αφέλιμοι, πιο αποτελεσματικοί πιο χρήσιμοι.

Σας ευχαριστώ πολύ.

Άποψη της αίθουσας όπου έγινε η Συνάντηση Εργασίας.

Το προεδρείο: Από αριστερά ο Οργανωτικός Γραμματέας του ΕΚΑ κ. Α. Στασινόπουλος, ο Πρόεδρος του ΕΚΑ κ. Χρ. Πολυζωγόπουλος, η υπεύθυνη του Τμήματος Περιβάλλοντος κ. Χ. Θεοχάρη και ο ταμίας του ΕΚΑ κ. Ι. Τσιγκογιαννόπουλος.

Ο Πρόεδρος του ΕΚΑ κ. Χρ. Πολυζωγόπουλος στην έναρξη των εργασιών της συνάντησης.

Ο εκπρόσωπος της ΓΣΕΕ κ. Δ. Πολίτης απευθύνει χαιρετισμό.

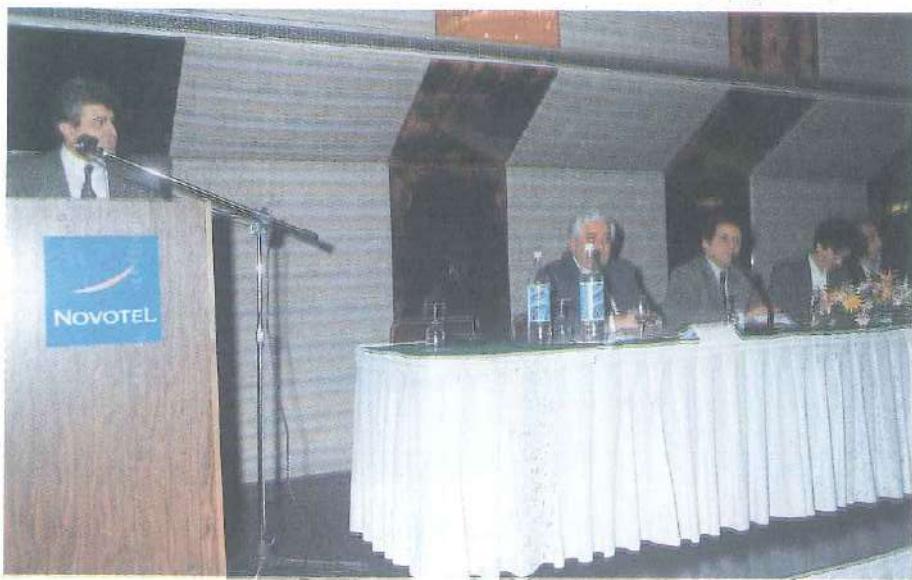

Ο Πρόεδρος του ΣΕΒ κ. Ιάσων Στράτος στο βήμα της εκδήλωσης.

Από αριστερά:

Οι κύριοι Πάνος Καζάκος εκπρόσωπος του Δημάρχου Αθηναίων Γ. Κατσιμπάρδης βουλευτής του ΠΑΣΟΚ και Ι. Σκουλαρίκης Υπουργός Εργασίας.

Στο βήμα ο Γεν. Γραμματέας του ΥΠΕΧΩΔΕ κ. Α. Βούλγαρης

